

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

JENS ABILDTRUP

SELVEJERSLÆGTEN
BJØDSTRUP

1380-1740

BIOGRAFISKE SKILDRINGER

SAMT

OPLYSNINGER
OM DE INDGIFTEDE SLÆGTER

BARFOD
OG
FASTRUP

EGET FORLAG

1952

JENS ABILDTRUP
SELVEJERSLÆGTEN
BJØDSTRUP
1380-1740

JENS ABILDTRUP

SELVEJERSLÆGTEN
BJØDSTRUP

1380-1740

BIOGRAFISKE SKILDRINGER

SAMT

OPLYSNINGER
OM DE INDGIFTEDE SLÆGTER

BARFOD
OG
FASTRUP

EGET FORLAG

1952

FORORD

Nærværende Bog skulde have været udsendt for ca. en Snes Aar siden. Materialet var omtrent indsamlet; men paa Grund af langvarig Sygdom maatte Arbejdet lægges til Side, og først nu er det lykkedes mig at faa den frem.

Som vi ser, skildrer den otte Slægtsgrenes Forfædre fra ca. 1380—1740.

Lavrids Christensen og Mette Pedersdatter i Bjødstrup havde otte Børn, alle fødte i Tiden 1700—1720, og disse udgør otte Slægtsgrene, og for hver af disse — med Undtagelse af Hagelskjærgrenen, som har faaet sin Slægtsbog — burde der snarest, hvis det ikke allerede er paabegyndt, udarbejdes en Slægtsbog, saa Slægten føres ned til Nutiden.

Bestyrelsen for Historisk Samfund for Ringkøbing Amt bedes modtage min hjerteligste Tak for den gode Understøttelse, den har ydet mig til Bogens Trykning.

Rigsarkivet, København, Landsarkivet, Viborg, og Centralbiblioteket i Lemvig takkes for den Hjælp, jeg der har modtaget.

Solbakken, Nørre Nisum, i Februar 1952.

Jens Abildtrup.

INDHOLD

A. Selvejerslægten Bjødstrup

Niels Thorsen Kalf	11
Mourids Nielsen Kalf	15
Peder Thomsen	17
Jens Pedersen	20
Søren Christensen	24
Mads Sørensen	35
Christen Jensen	42
Lavrids Christensen	46

B. Herredsfogedslægten Barfod

Morten Jacobsen Barfod	67
Jacob Mortensen Barfod	73
Christen Jacobsen Barfod	83

C. Delefogedslægten Fastrup

Jens Christensen Langelund	89
Christen Jensen Fastrup	91
Jørgen Christensen Fastrup	95
Peder Jørgensen Fastrup	104

Kildehenvisninger	116
Navneliste	119
Rettelser	124

A.
SELVEJERSLÆGTEN
BJØDSTRUP
1380-1740

NIELS THORSEN KALF

Født ca. 1380.

Slægten Kalf¹ er en meget gammel, adelig Slægt, hvis Medlemmer fortrinsvis har boet i Vest- og Midtjylland. Kun faa af Slægten naaede op i Stormandsadelen. Den først kendte Mand var Hr. Jens Kalf, der nævnes som Marsk allerede 1255. Mange Aar senere, 1274, har han faaet tilskødet Herregaarden Vinderup i Ginding Herred.

Han nævnes første Gang i et ældgammelt Dokument af 14. Marts 1255, hvori det meddeles, at Kong Kristoffer I har givet Ribe Kirke hele Harboøre Sogn for de Jorder i Lustrup, som Kongens Mølle i Ribe »sætter under Vand«. I Dokumentet nævnes han som »Jens, kaldet Kalf, vor Mårsk«.

Danmarks Adels Aarvog for 1899, som nævner og nærmere omtaler de enkelte Medlemmer, giver følgende Oplysninger om Slægten og dens Vaaben:

»Denne gamle Slægt førte samme Skjoldmærke, som de holstenske Slægter Wiltberg, van Ove og Rixdorf, nemlig en kronet Jomfru i en Fjederham, der for Kalfernes Vedkommende angives at staa i et Guld-Felt med Hjælmtegn i to Arme holdende et Guld-spejl, medens de holstenske Slægter skal have ført Feltet blaat og Skjoldmærket gentaget paa Hjælmen.

Slægtsbøgerne beretter endvidere, at der paa Vejlegaard i Fyn har levet en Slægt Knob med samme Vaabenmærke, og at denne Efterretning er noget mere end blot og bar Forveksling, f. eks. stammende fra den nedennævnte (i Adelsbogen) Tyge Kalfs Ægteskab med Helle Knob, derpaa tyder, at der 1394 paa Sjælland levede en Eggert Wiltberg dictus Knob, som forøvrigt var gift med en Datter af Henrik Barnekow, ligesom ogsaa Hr. Jacob og Axel Kalf forekommer under Navnet Knap eller Knop.«

Genealogisk set er det ikke korrekt at skrive, at Slægten Bjødstrup kan føres tilbage til ca. 1380. Det er kun paa mødrene Side, den kan føres saa langt tilbage, og dens ældst kendte Mand hed Niels Thorsen Kalf,² der hørte til ovennævnte Adelslæg.

Om Stamfaderen til Bjødstrupslægten skal vi først senere høre. Niels Thorsen Kalf drev det ikke til mere end at blive Væbner og regnedes derfor som hørende til Lavadelen, der ved den Tid var langt talrigere end senere hen, og dens Anseelse og sociale Stilling ragede ikke synderligt op over velhavende Selvejrbønders, og i mange Tilfælde afveg deres Gaardes Størrelse og Indretning ikke meget fra de større Bøndergaardes.

Dette sidste passer udmærket paa Niels Thorsen Kalf, som boede paa en Gaard i Gimsing Sogn, kaldet Gimsinggaard, senere kaldet Movstgaard, som 1895 bestod af 3 Gaarde og 2 Huse med ca. 15 Tdr. Hartkorn.

Det er kun lidt, vi ved om vor Stamfader paa Gimsinggaard. Han nævnes i gamle Papirer fra 1408 til 1422.² Sidstnævnte Aar, den 19. Marts, vidnede han sammen med flere Adelsmænd og Præster paa Ginding Herredsting, at Biskop Christiern Hemmingsen i Ribe skødede Fru Karine af Langtind, Aage Pudders Enke, det Gods i Hjerm og Ginding Herreder, som Albert Andersen af Tovskov havde givet til Ribe Bispestol, undtagen Godset i Borbjerg Sogn, hvorimod hun gav Bispestolen 3 Gaarde i Egebjerg og 3 Gaarde i Sal Sogn.

Niels Thorsen Kalf var gift med Marine, ogsaa kaldet Maje Jensdatter, som var fra Ringkøbing, hvor hendes Fader, Jens Nielsen, og hendes Broder, Iver Jensen, boede.

Da Fru Maje Kalf senere blev Enke, giftede hun sig 2. Gang med Adelsmanden Anders Orm; men ogsaa ham overlevede hun. Efter hans Død skøder hun³ den 13. Juli 1440 til Kannik Hr. Anders Brok noget Gods paa Ringkøbing Mark, 3 Gaarde i Rindum, 1 Gaard i No Sogn. Som Betaling derfor fik hun 100 Mark og aarlig Sjølemesse i Ribe Domkirke for sig, Anders Orm og deres Forældre, samt 100 Sjølemesser for hende selv efter hendes Død.

Brevet lyder saaledes:

»Alle Mænd, dette Brev se eller høre læses, hilser jeg, Maje Jensdatter, som var Anders Orms Fæstemo, evindelig med Gud og kundgør alle Mænd i dette aabne Brev, at jeg haver fanget og opbaaret af hæderlig Mand, Hr. Anders Brok, Kannik i Ribe, hundrede lybske Mark i gode Sølvpenge, som gode og gæve er i Lybæk og Hamborg, for hvilke Penninge jeg af min fri Vilje selv hanum erlægger Renter, som er to Tusind gode Hvidling i det Jordegods, som jeg fik af Anders Orm, hvis Sjæl Gud have, og af hans Arvinger, som dette Brev udviser, der derpaa er givne med Agere og Enge, Forte, Fælle og Fægang, vaadt og tørt, intet undtagen, liggendes paa Ringkøbing Mark, tillige tre Gaarde i Rindum Sogn, samt en Gaard i No Sogn i Hing Herred i Hardsyssel med alle forskrevne Gaardes Rettighed, intet undtagen i hvad som helst det er i saadan Maal, at jeg skal give hvert Aar i mine Dage og mine Arvinger efter mig til Skyld to Tusind Hvidling af forskrevne Gods og yde det om Midsommer i Ringkøbing, og tillige skal jeg og mine Arvinger fri forskrevne Gods hvert Aar for Herskabs Ret. Tillige jeg forskrevne Maje Jensdatter oplader fri og frelse forskrevne Hr. Anders Brok alle mine Breve og Bevisninger med alle deres Magt og alle Artikler, som jeg haver paa forskrevne Gods af Anders Orm og alle andre, i hvad som helst det er, med alle Ret, som de mig paakommer er, at bruge og nytte til evig Tid. Tillige forpligter jeg mig og mine Arvinger at fri, frelse og tilstaa forskrevne Anders Brok, eller hvad dette Brev haver med hans Vilje, forskrevne to Tusind Fiskes Rente for hver Mands Paatale uden al Hinder.

Tillige giver jeg i Guds Hæder al min Rettighed, som jeg haver mere i fornævnte Gods, end de fornævnte hundrede Mark ere, som forskrevet staa, for min Sjæls Frelse og Anders Orms Sjæl og vore Forældres til Sancta Mikkel's Altere, som fornævnte Hr. Anders Brok haver ladet bygge i vor Frue Domkirke i Ribe til evig Messe og Gudstjeneste at holde for fornævnte Altere. Og naar det Gods vorder løst af fornævnte Anders Orms Arvinger efter min Død fra mine Arvinger, da skal fornævnte Hr. Anders Brok, eller hvad dette Brev haver først igen, fange forskrevne hundrede lybske Mark, og hvad det mere vorder løst for, det skal komme til Guds Tjeneste, som før er sagt. Tillige skal fornævnte Hr. Anders Brok, eller hvad dette Brev haver, lade holde hundrede Messer for min Sjæl inden Maaned efter »the bodh fanghe«, at jeg død er, af det fornævnte Godsets Renter, som forskrevet staa, som de ville svare for Gud.

Og i det Aar, jeg eller mine Arvinger ej udgiver forskrevne Skyld, som for skrevet staa, da skal fornævnte Hr. Anders Brok eller hvad dette Brev haver, Fuldmagt have at sætte andre Mænd fornævnte Gods i Leje, hvem dem lyster uden al Hinder.

Alle disse fornævnte Artikler og Vilkaar og hver ved sig, da love vi Jens Nielson i Ringkøbing fornævnte Majes Fader og fornævnte Majes Broder, Yver Jensson for os og vore Arvinger stadig og fast at holde uden alle »hjælperæthe och argeleste« og til ydermere Forvaring paa alle fornævnte Stykker og Artikler, da hænge vi vore »Ingzegele« med Vilje og Vidskab for dette Brev med

andre gode Mænds Ingzegele, som er Anders Povelsen og Jes Nielson, Borgmestere i Ringkøbing, Bejænt Nielson, Nis Ascheron, Las Smydh og Christiærn Æssen, Bymænd i det samme Sted. Datum anno domini m^oed^oxl^o die beate Margarete viginis gloriose.«

5 Segl er bevarede, alle med Bomærke. Ribe Stiftkistes Breve, Nr. 219.

Hr. Anders Broks Arvinger stadfæstede 28. Januar 1463 Ribe Domkapitel, Hr. Anders Broks og Maje Jensdatters Gave til Domkirken. Brevet lyder saaledes:

»Alle Mænd, dette Brev se eller høre læse, hilse vi Bertel Ottesen, Præst og Sacrista i Ribe Domkirke Henrik Hansen, Succentor i samme Sted, Hans Andersen, Sognepræst i Gram, Olaf Jepsen, Raadmand i Ribe, Nis Thomesen og Hans Thomesen, Borgere i det samme Sted, evindeligt med vor Herre og gøre vitterligt med dette vort aabne Brev, at Aar efter Guds Byrd medlx paa det tredje, anden Dag* efter Sancti Pauels Dag conuersionis i Sacristiet i fornævnte Domkirke for hæderlige Mand Hr. Peder Nielsen, Ærkedegn og ganske Kapittel i Ribe for en besiddende Dom var vi nærværendes, hørte og saa, at Gertrud Broks Datter, som Hr. Anders Broks Søster og eneste Arving er, som Kantor var i fornævnte Vor Frue Kirke, Anders Jensen, hendes ældste Søn, Hans Skegh, som hendes Datter haver, Jes Tygesen, Væbner, hendes Søsterdatters Barn og Maje Jensdatter af Ringkøbing, hvilke fornævnte da nærværendes skikkede var for Dom og alle endrægtelig af beraad Hu og fri Vilje anvordet, undet og oplod fornævnte Kapitel i Ribe til evig Tid alle de Gaarde og Gods med alle deres Tilliggende og aabne Brev, som derpaa lyder og givet er, med al Rettighed, intet undtaget, som fornævnte Hr. Anders Brok, Kantor, og Maje Jensdatter undet og givet haver til Sancti Michaelis Kapel i fornævnte Domkirke, og at fornævnte Kapittel skal have alle fornævnte Gods i deres fri havende Værge og Forsvar og nyde og bruge al Skyld og Renter, som der af gaar, til evig Tid i Ribe og uden for Ribe, i hvor som helst det er i saadan Maade og Vilkaar af fornævnte Kapittel skal lade holde en daglig Messe i fornævnte Sancti Michaelis Kapel for fornævnte Hr. Anders Broks, Maje Jensdatters og Anders Orms og alle deres Forældres Sjæle og dertil en »Begengels« hvert Aar med tre Mark Penninge at holde med Messer og Vigilis, som Sædvane er i fornævnte Kirke, til evig Tid, som forskrevet staar.

In quorum omnium et singulorum premissorum euidens testimonium et cante-lam firmiorem sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum anno, die et loco supradictis.«

* Anden Dag betyder Mandag.

Med sin Hustru, Maje Jensdatter, havde Niels Thorsen Kalf en Søn:

1. Mourids Nielsen Kalf, som senere overtog Gimsinggaard, der derefter blev kaldt Mouridsgaard og senere Møvtgaard.

MOURIDS NIELSEN KALF

Født ca. 1410, død efter 1463.

Vi ved ikke, hvor mange Børn Niels Thorsen Kalf i Gimsinggaard havde, men den Mourids Nielsen Kalf, som senere boede samme Sted, var i alt Fald hans Søn. Han nævnes næppe før 11. Jan. 1441, da han stadfæster det Skøde,⁴ som hans Moder, Maje Jensdatter, havde givet Hr. Anders Brok paa Anders Orms Gods; 1444 og 1460 skrev han sig til Højbjerg (Lysgaard Herred), og han havde i samme Herred noget Gods i Leje af St. Hans Kloster i Viborg.

Da Mourids Nielsen Kalfs »Sigil« vises et firføddet Dyr, er det muligt, at det er denne Slægts — Kalfs — Vaaben, der gaar igen i Fru Mette Gøyes og Fru Pernille Qvitzows Aner, nemlig en hvid Kalv med et Søblad i Munden i blaat Felt, og samme Mærke paa Hjælmen.⁵

Her følger det Tingsvinde, hvori han stadfæster ovennævnte Skøde af 11. Jan. 1441, som hans Moder havde givet Hr. Anders Brok paa sin afdøde Mands, Anders Orms, Gods:⁶

»Alle Mænd, dette Brev se eller høre læse, hilse vi, Jens Andersen, Foged paa Hardbo Byting, Esghe Matsson, Sognepræst i Holstebro, Pæther Nielson, Præst i Vejrum, Erik Jull og Mauricius (Mourids), der Væbnere ere, Willæ Andersson, Mickel Nielsson, Christiern Jeibsson og Nis Tamsson, Bymænd i Holstebro, evindelige med vor Herre og kundgøre med dette aabne Brev, at Aar efter Guds Byrd tusinde fire Hundrede og fyrretyve og et Aar (1441), den Onsdag næst efter tolfte Juledag paa vor Hardbo Bygdeding i Holstebro, var skikket for os og flere gode Mænd, da nærværende en velbyrdig Mand, Mourids Nielsson, Væbner, hvilken som for os opstod med sin fri Vilje fuldbyrdet, stadfæstede og alle Maader fri at holde det Skøde ved Magt til hæderlige Mand, Hr. Anders Brok, Kannik i Ribe, hvilket Skøde som hans Moder Maje Jensdatter, Niels Thorsens Efterleverske var, hvis Sjæl Gud naade, havde sko-

det paa Viborg Landsting, det til evig Tid at bruge, Ejendommene paa Anders Orms Gods, liggende i Hing Herred, efter de Breves Lydelse, som derpaa givet er, og som Maje Jensdatter af Ringkøbing i Pant havde af forskrevne Anders Orm, hvis Sjæl Gud glæde.

Tillige samme Tid og Sted opstod fornævnte Maje Jensdatter, gav, oplod og anvordet for fornævnte Anders Orms Sjæls Frelse til St. Michels Alter i Ribe Domkirke og hendes Sjæls, alle hendes Rettigheder med Breve og andre Stykker lydendes paa fornævnte Gods, liggendes i Hing Herred paa Ringkøbing Mark, paa Rindum Mark og i deres Enge og andet Steds der i Hing Herred, intet undtaget, vaadt og tørt og hvad som helst er, hvilket Jordegods fornævnte Maje Jensdatter i Ringkøbing fik og i Pant havde af Anders Orm, fornævnte hendes Fæstemand var, hvilket hendes Pant og Rettigheder hun og anvordet gav og afhændet fra sig og hendes Arvinger til fornævnte hæderlige Mand, Hr. Anders Brok, Kannik i Ribe, til Gudstjeneste og Messe til evig Tid at blive, hvilket saa ganget og sket er, det vidne vi med vore »Inghesegell« forskrevne.

Datum die, loco, anno quibris supra.«

Mourids Nielsen havde ved sin Moder, Maje Jensdatters, Død overtaget det Gods, som hun havde haft i Pant af Anders Orms Gods, hvilket han, medens han boede i Viborg, havde givet til Ribe Domkirke; men da det Rygte udbredte sig, at han ikke havde givet, men solgt nævnte Gods til Domkirken, udstedte han et Brev af 5. Juni 1463, som havde følgende Indhold:⁷

»Jeg Mourids Nielsen, Væbner i Viborg, kundgøre alle Mænd nu er og komme skulle, at Aar efter Guds Byrd mcdlxiiij (1463) at mig er tilvidnet vordet, at mig er tillagt af hæderlig Mand Hr. Anders Brok, Kannik i Ribe, at have solgt ham Anders Orms Gods, som Maje Jensdatter i Pant havde, liggendes ved Ringkøbing i Hing Herred, hvilket jeg aldrig gjorde eller aldrig Penning eller Pennings Værd havde modtaget paa fornævnte Gods, eller nogen paa mine Vegne af ham eller af nogen paa hans Vegne i mine Levedage, saa beder jeg mig saa Gud hjælpe og alle Helgen.

Imidlertid havde vi givet fornævnte Gods til Sancte Michels Alter i Ribe for hans Sjæl og for vor Sjæl og alle vore Forældres Sjæle, og aldrig vi der Penning eller Pennings Værd modtog i vore Dage, og vil vi gøre vor højeste Værn derfor, som Dannemænd os tilfinder, og i hvem som os det tillagt haver, da haver han os det med ingen Ære eller Lige sagt, som en Dannemand burde af rette at gøre.

Til Vidnesbyrd hænger mit »Incigle« neden for dette Brev, tilbedet andre flere gode Mænd, som er Per Skøth og Per Winter, Raadmænd i samme Sted.

Skrevet i Viborg dominica sancte Trinitatis datum ut supra.«

Med sin Hustru, om hvem vi intet ved, havde Mourids Nielsen Kalf en Datter:

1. Inge Mouridsdatter Kalf, som blev gift med Peder Thomsen i Gimsing.

PEDER THOMSEN

Født ca. 1440, død ca. 1504.

Vi ved ikke, hvor Peder Thomsen stammer fra. Han giftede sig ind paa Gimsinggaard i Gimsing Sogn, idet han indgik Ægteskab med Inge,⁸ ogsaa kaldet Ingerd, Mouridsdatter Kalf, Datter af Gaardens forrige Ejer, Mourids Nielsen Kalf. 1491 skriver han sig af Gimsing. Der er noget, der tyder paa, at Peder Thomsen selv hørte til Kalf Slægten, idet Danmarks Adels Aarvog for 1899 under Slægten Kalf meddeler, at den Thomas Kalf, Hofsinde, som 1486 laa i Borgeleje med 4 Heste paa Beritsholm, kunde være en Søn af Peder Thomsen i Gimsing og Fru Inge Mouridsdatter.

Nævnte Peder Thomsen⁹ er sandsynligvis identisk med den Peder Thomsen, som sammen med Simon Spend, Jens Blaabjerg og mange andre paa Volstrup Birketing lovede at sige deres Sandhed om Esters Toft, sønden Esters Dam ved Axendals Jord beliggende.

»Da fremstod fornævnte Dannemænd og lagde deres Hænder paa Messebogen og bad dem Gud og Helgen til Hjælp, at det var dem fuldt vitterligt, at Esters Toft havde hørt til Vejrum Kirke i rolig Hævd ulast og ukæret i 40 Aar og mere, o.s.v.«

Peder Thomsen og hans Hustru Ingerd var i Besiddelse af ret betydeligt Jordegods.¹⁰ Foruden deres Gaard i Gimsing ejede de 5 Gaarde i Elsborg Sogn, deriblandt Karrup Vestergaard, 1 Gaard i Struer, Struergaard, 2 Gaarde i Gimsing Sogn og 1 Gaard i Øster Ølby, ialt 9 Gaarde. Maaske kunde de 5 Gaarde i Elsborg Sogn tyde paa, at Peder Thomsen var kommet fra dette Sogn eller fra Egnen der.

Omkring 1490,¹¹ eller snarest før, kommer der en ny Mand til Hovedgaarden i Blæsbjerg i Mejrup Sogn ved Holstebro. Det var en ukendt Mand ved Navn Niels Clementsen. Han havde været

Skriver hos Kong Hans og var dennes højt betroede Mand. Før han kom til Blæsbjerg havde Kongen forlenet ham med Hing og Ulfborg Herreder, og snart efter blev han forlenet ogsaa med Vandfuld Herred, hvor han i 1502 nævnes som Lensmand. Han var en ærgerrig og handlekraftig Mand, som uden smaalige Hensyn vilde frem, og han steg da ogsaa højere og højere i Anseelse og Magt. Han blev Landsdommer og senere Rigsraad. Ikke længe efter, at han var kommen til Egnen, begyndte han at drive Pengeforretning og Godshandel i stor Stil, og Peder Thomsen i Gimsing var en af de første, som kom i Forbindelse med ham.

Da vi ved, at de to Mænd blev godt kendt med hinanden og havde en Del at gøre sammen, har de maaske ogsaa søgt selskabelig Omgang med hinanden, men det var paa et Tidspunkt, hvor det gik økonomisk tilbage for Peder Thomsen, og han søgte ofte Laan og Hjælp hos den fornemme og rige Lensmand paa Blæsbjerg.

Allerede den 10. September 1494 pantsætter Peder Thomsen og Hustru Ingerd i Gimsinggaard til Niels Clementsen paa Blæsbjerg Karrup Vestergaard i Elsborg Sogn for 20 rinske Gylden og 100 Mark. — Dateret »Karrup Onsdagen efter Seigermere vor Frue Dag mcdxciiij.«

Ifølge et Pantebrev af 2. April 1497 pantsætter Peder Thomsen i Gimsinggaard og Hustru Ingerd til Niels Clementsen i Blæsbjerg 1 Gaard i Elsborg for 1xxx Mark. Dateret *quasimodo genitj Søndag mcdxcvij.*

Den 24. Februar 1501 skøder Peder Thomsen i Gimsinggaard og Husfrue Ingerd Mouridsdatter Niels Clementsen Struergaard i Hjerm Herred og 1 Gaard i Elsborg Sogn. Dateret S. Matthiedag mdj.

Den 21. September (Aarstallet angives ikke) skøder Hustru Ingerd, Peder Thomsens Efterleverske i Gimsinggaard, til Niels Clementsen 1 Gaard i Gimsing Sogn i Hjerm Herred i Hardsyssel og 2 Gaarde i Elsborg i Lysgaard Herred.

Dateret Holstebro S. Mauris Aften.

Ifølge et Pantebrev af 6. Februar 1509 pantsætter Ingerd Mouridsdatter, Peder Thomsens Efterleverske i Gimsing, til Niels Clementsen 1 Gaard i Gimsing Sogn for »ottesindstinge« Mark.

Dateret Sancti Dorrotheædag mdix.

Dette ret store Bortsalg af Jordegods og de mange Pantelaan viser os tydeligt nok, at Familien paa Gimsinggaard har vanskeligt ved at holde sig oppe, men det økonomiske Skred var nok allerede begyndt, inden Niels Clementsen var kommen til Egnen; thi den 28. Marts 1491, Palmemandag, pantsatte Peder Thomsen til Provst Henrick Olsson i Nors 1 Gaard i Øster Ølby for 1x Mark.

Niels Clementsen havde en Søn, Rasmus Clementsen, som senere overtog Faderens Gaard i Mejrup. Han var ofte vild og tøjløs i sin Fremfærd mod andre; hans Raahed var til Tider næsten helt fantastisk; men da hans Vildskab omsider gik over alle Grænser, klagede man over ham til Kongen.

Da Peder Thomsen og hans Hustru paa Gimsinggaard vel har kendt denne Søn, skål vi nævne et Par af hans »Bedrifter«, der forøvrigt tillige vil give os et lille Tidsbillede fra den Tid. Samtidig med Rasmus Clementsen optræder der ogsaa en Provst. Det er højst ubegribeligt, at de to saa høje kongelige Embedsmænd kunde tillade sig at optræde, saaledes som de gjorde.

I omtalte Klage over Rasmus Clementsen fortælles der saaledes:

»Paa en Midsommerdag da fo'r Rasmus til Holstebro og havde Provsten af Vestervig, Niels Bodilsen, med sig den Dag og Nat, og anden Dagen og den Nat drak han rent over med Vin og Mumme (stærkt Tyskøl) og hug sønder Gryder, Kander, Tønder og Glarvinduer og alt det, som i Huset var og løb ud i Gaderne med sine Svende med dragne Sværd, saa at Købmændene og Almuen, som til Marked var, blev rædde og var glade, at de kunde komme af By. Og hug han mere Sukker ud i Gaden og spildte i Huset mere end man kunde købe for et halvt hundrede Mark, som bevisligt er.

Og tog han Borgersker af deres Senge, som de laa hos deres Husbonder, og drev dem udi Gaderne. Og siden han drog fra Holstebro og til Blæsbjerg, da hug han sønder i Blæsbjerg Glarvinduer, som i Borgstuen var, og siden alt det, han paa den Tid over kunde komme, og Provsten af Vestervig med hannem etc.

Siden rendte Provsten af Gaarden og en af hans Svende med hannem og hug en fattig Mands Øg fordærvet og rendte omkuld Køer og alt det i Vejen for dennem kom.

Siden gik Rasmus Clementsen til et Gilde i Viborg; der blev den Tid saa meget Vin spildt, som hver Mand ved at sige af. Hvad heller det kunde komme Eders Naade (Kongen) til Brist og Besværing, det stander til Besindelse. Thi (de) Urter, som blev spildt i Holstebro, og den Vin, som blev spildt i Viborg, skulde baade han og jeg ikke kunne betale med den Rente (Indtægt), som os kunde tilfalde.«

Ovennævnte Træk giver os et Indblik i den Tids Tøjlesløshed og Lovløshed, og derved faar vi Baggrunden for Peder Thomsens og hans Hustru Ingerds Liv og Færden paa Gimsinggaard.

Peder Thomsen havde med sin Hustru Ingerd Børnene:

1. Thomas Kalf, Hofsinde 1486 (?).
2. Mourids Pedersen i Gimsing, som 1511 nævnes blandt de Riddersmænd i Ribe Stift, der skulde stille Mænd i Kongens Tjeneste, men han og en anden, der alene kaldes Jens i Skovgaard, skulde tilsammen yde 1 Mand.¹²
3. Jens Pedersen. Overtog Gimsinggaard, ogsaa kaldet Mouridsgaard, efter Faderen. Han var gift med Herredsfoged Anders Jepsen Hvids Datter Edel fra Trabjerg.

JENS PEDERSEN

Nævnes 1525.

Gimsinggaard, som efter Mourids Nielsen blev kaldt Moustgaard, gik i Arv til Peder Thomsens Søn, Jens Pedersen,¹³ som vi hører forholdsvis lidt om, men det har sin naturlige Forklaring i, at han døde i en ung Alder.

Han blev gift med en Datter af Herredsfoged Anders Jepsen Hvid i Trabjerg. Hun hed Edel. Vi skal senere i Slutningen af dette Afsnit høre noget om denne Mand og hans Slægt.¹⁴ I dette Ægteskab var der fire Børn, nemlig Mourids, Peder, Ingerd og Anne. Allerede inden de blev voksne, døde deres Fader, og snart efter giftede Enken sig igen med en Mand ved Navn Anders Christensen, som vi ellers ikke ved noget om ud over, at hans Færd

over for Stedbørnene ikke altid var saa eksemplarisk, som den burde være. Saaledes havde han 1553 faaet sine umyndige Stedbørn overtalt til at udstede et Brev, som gik ud paa, at de havde siddet i et venligt Skifte med deres Stedfader og deres Moder, Edel Andersdatter, og havde forlenet Movstgaard til ham paa 8 Aar.

Først da Børnene var blevet ældre, forstod de, at Stedfaderen havde bedraget dem, og derfor lod Mourids Jensen, som maa have været den ældste Søn, sin Stedfader tiltale og fik udvirket en Kendelse af flere gode Mænd, at nævnte Forledningsbrev var ulovligt gjort, da Udstederne havde været umyndige, og ved »Rigens Ret« 1559 blev den Domskendelse afsagt, at Anders Christensen skulde staa til Rette for, hvad han ulovlig havde oppebaaret af Børnenes fædrene Gods.

Den før nævnte ældste Søn, Mourids Jensen, var gift med Ane Munksdatter, om hvis Afstamning vi intet ved. Han deltog i den nordiske Syvaarskrig, hvor han faldt 1565, og i Listen over de faldne kaldtes han til »Monetsgaard«, hvad der maa være en Skrivefejl for Mouridsgaard eller Movstgaard. Mourids Jensen maa saaledes en kort Tid have været Medejjer af denne Gaard.

Straks efter udnævntes Albert Skeel til Værge for Mourids Jensens Enke, og den 7. December 1566 gav Kongen Fru Anne Munksdatter, Mourids Jensens Efterleverske, Brev paa en Gaard i Vejrum Sogn fri uden Afgift, dog maatte hun ikke udfæste Bonden uden hans Samtykke. Paagældende Gaard maa være Mosegaard i Vejrum Sogn; thi 1578 nævnes Fru Anne til Mosegaard.

Den ældste af Døtrene, Inger, blev gift med en Jørgen Nielsen, om hvem vi heller ikke ved noget videre. Det ser ud til, at han paa et vist Tidspunkt har været Ejer af meget Jordegods, men ikke har kunnet holde det fast. I alt Fald meldes der om ham, at han til Hr. Erik Krabbe til Bustrup solgte en Søsterlod af Mouridsgaard med Mølle, 1 Gaard ved Navn Holmgaard, 1 Gaard i Østerby, Gaarden Hodggaard, kaldet Gimsinghoved, og 1 Gaard i Ølby, og at han endnu ikke i 1565 skal have faaet Betaling derfor.

Den anden af Jens Pedersens Sønner, Peder Jensen, er sandsynligvis den samme som den Peder Skriver i Rævshoved, som vi senere skal høre om, og som sammen med Edel Andersdatters Svo-

ger, Jacob Bertelsen i Bjerger, senere i Løgager, gjorde Krav paa noget Gods, som havde tilhørt Herredsfoged Anders Jepsen Hvid.

Det er, hvad vi ved om Jens Pedersen i Moustgaard og Edel Andersdatter fra Trabjerg og deres Børn.

Edel var, hvad vi allerede har hørt, Datter af den rige og ansete Herredsfoged i Trabjerg¹⁵ i Borbjerg Sogn. Han tilhørte en gammel Selvejerslægt, hvis ældste Mand hed Ib Hvid, som var født i Slutningen af 1300'erne og boede i Trabjerg. Adskillige af Slægten havde været Herredsfogeder og Sandemænd.

Det kan nok tages som Udtryk for Hvidslægtens Magt og Anseelse, naar Professor P. Skautrup i sin Bog, *Hardiske Maal II*, Side 28, skriver om denne Slægt:

»Det ser næsten ud, som om det er Hvid-slægten i Trabjerg, der fører den del af Borbjerg sogn ind under Ginding herredsting, som deres værneting. Motiverne kan selvfølgelig ikke nu udredes. Hvad vi ved er følgende: 1231 hører Trabjerg under Hjerm hrd. (Valdemars Jb.) 19/5 1464 og 6/5 1486 er Christen Jepsen (Ibsen) i Trabjerg sandemand i Hjerm hrd., 12/3 1489 er sønnen Jep Christensen i Trabjerg foged i Ginding hrd., og fra nu af optræder mænd fra de nævnte byer altid paa Ginding herredsting.«

Jens Pedersen i Moustgaard var adelig, hvad Edel Andersdatter fra Trabjerg vist ogsaa var; man har ment, at Mændene i Trabjerg ikke kunde være af adelig Slægt, da de som almindelige Selvejerbønder skulde svare Landgilde af deres Gaarde; men vi har Eksempler paa, at Selvejere godt kunde svare Landgilde, selv om de var adelige. Saaledes ser vi, at Barfodslægten¹⁶ i Nørre Nebel gennem flere Slægtled var Herredsfogder og levede som Bønder og svarede Afgift af deres Gaarde til Trods for, at de var adlede. Saaledes fik Laurids Barfod i Sædding Storgaard d. 22. Maj 1573 kgl. Brev paa, at han maatte være fri for at betale »Landgilde, Ægt og Arbejde«, saa længe han var Herredsskriver, og han var dog stadig adelig og førte adeligt Vaaben.

Efter dette skulde Trabjergmændenes Landgilde ikke være noget Bevis for, at de ikke var af adelig Æt; men det, at Anders Hvid 1543 blev takseret til Skat lige med andre adelige, og at Kvinderne i Trabjerg altid blev kaldt Fruer, hvad kun Adelsdamer blev, taler stærkt for hans adelige Herkomst, og ikke mindst fordi det paa

dette Tidspunkt ofte kunde være vanskeligt at afgøre, om en Mand var Selvejrbonde eller lavadelig. Desuden kan vi nævne, at Anders Hvids Sønnedatter, Fru Karen Nielsdatter, ligefrem beviser ved en Landstingsdom af 2/11 1611, at hun er adelig. Men at Slægten efterhaanden, maaske ret tidligt, mistede sine adelige Rettigheder, er sikkert nok.

Førstelærer A. Kaae, Thorsted, sendte mig forleden, just som Manuskriptet skulde sendes til Bogtrykkeren, følgende nye Oplysninger om Fru Karen Nielsdatter:

»Karen Nielsdatter af Trabjerg, som var gift med herredsfoged Simon Olufsen af Holm i Ulfborg, herredsf. i Ulfborg herred. Han døde 1595 og havde da en gæld på ca. 152 daler til Ulfborg kirke. Denne gæld indgik enken »*velbørdige frue*« Karen Nielsdatter på at afdrage i tre år. Jeg tror, at det er skrevet i overværelse af velb. Predbjørn Gyldenstjerne til Vosborg, og hun må have haft ret til titlen. Også de følgende år nævnes damen *fru* Karen Nielsdatter til Holm. Også i Hardsyssels provstis jordebog 1597-1598 kaldes hun *fru Karen* og »haver i brug 6 agre og 1 eng og 3 agre« til Ulfborg Kirke.«

Dermed maa det være tydelig nok bevist, at »*velbørdige frue*« Karen Nielsdatter og Hvidslægten i Trabjerg er adelige.

Det er meget sandsynligt, at Anders Hvid i Trabjerg er identisk med den Anders Hvid, som 1487 og 98 boede i Abildtrup. Se nærmere derom i min Bog: Abildtrupgaard og dens Beboere: 1498-1925, Side 11.

Anders Hvid var i mange Aar Herredsfoged i Ginding Herred, nemlig i Tiden fra 21/3 1510 til 27/11 1550. Hans Fader, Jep Christensen Hvid, var ogsaa Herredsfoged, og hans Bedstefader, Christen Jepsen, var Sandemand.

Anders Hvid var en anset og velhavende Mand, som efterhaanden kom i Besiddelse af meget Jordegods. I Trabjerg i Borbjerg Sogn laa en hel Samling Gaarde, hvoraf han ejede de fleste. 1510 havde Vestervig Kloster forlenet ham med 2 Gaarde i Borbjerg Sogn, 1514 lejede han og hans Hustru paa Livstid af Gudum Kloster 1 Gaard i Felde i Ryde Sogn; 1525 fik han af Kong Frederik I for sig og sine Arvinger til evig Tid Brev paa Hodsagergaard og

Brogaard i Hodsager Sogn, desuden ejede han en Gaard ved Navn Hessellund og en Trediedel af Hogagergaard i Borbjerg.

Endvidere besad han 2 Gaarde i Haderup, nemlig Graasand og 1 Gaard i Høstrup og Gaarden Tinkerdal i Borbjerg samt nogle Enge, som brugtes til Silkegaard i Feldborg; og har vi Ret i vor Formodning, at han er den samme Mand som den Anders Hvid, der boede i Abildtrup 1487, har han ogsaa ejet denne Gaard tillige med den halve Østergaard og Store Ahle, alle i Vorgod Sogn.

Anders Hvid var ikke alene Herredsfoged, men en Tid var han ogsaa Delefoged eller Ridefoged paa Lundenæs Slot, hvilket tydeligt nok fremgaar af nogle Tingsvidner af Ginding Herred af Karup Birketing fra 1552.

Anders Hvid var fint gift. Hans Hustru hed Fru Margrethe, og hun havde været Enke efter Adelsmanden Jes Qvie, som 1476-86 havde været Lensmand paa Riberhus; men forøvrigt hørte han selv til Slægten Qvie, som var en meget gammel Adelslægt, idet hans Bedstefader, ovenfor nævnte Christen Jepsen i Trabjerg, var gift med en Kvinde af denne Slægt. Se nærmere derom i min førnævnte Bog om Abildtrup.

Jens Pedersen og Edel Andersdatter i Moustgaard havde, som før nævnt, Børnene:

1. Mourids Jensen, gift med Fru Ane Munksdatter, faldt i Krigen 1565.
2. Inger Jensdatter, gift med Jørgen Nielsen, nævnes 1559.
3. Peder Jensen, vist Herredsskriver, nævnes 1559.
4. Anne Jensdatter, gift med Søren Christensen fra Sparkjær, om hvem vi skal høre i det efterfølgende.

SØREN CHRISTENSEN

Født ca. 1540, død ca. 1618.

Af en Dom ved »Rigens Ret« 1559 fremgaar det, at Anna Jensdatter, Datter af foran omtalte Jens Pedersen og Edel Andersdatter i Mouridsgaard i Gimsing Sogn, ved den Tid var bleven gift med Selvejrbonden Søren Christensen fra Sparkær, hvorved Slæg-

ten gled ud i Bondestanden; men Giftermaalet har dog næppe voldt mange Vanskeligheder; thi hendes Forældre¹⁷ har vist været fattige Folk. Meget tyder derpaa, medens Søren Christensen snarest har bragt Penge med.

Han maa være Søn af Herredsfoged Christen Christensen, som boede i Sparkær 1524-1550 og var Herredsfoged der 1537-1550.¹⁸ Da der kun var fire Gaarde i Byen, kan det ikke godt tænkes, at han kan være Søn af nogen anden i Sparkær.

Den Smule, vi ved om Søren Christensens Fader, skal vi i Korthed meddele her: 1545 havde Herredsfogden faaet Ordre til med et vist Antal Vogne at møde paa et aftalt Sted for at kunne køre Kongens Madvarer videre, da denne var paa Rejse gennem Egnen, men da han var Ordren overhørig, blev han indkaldt til at give Møde i Aalborg.

Samme Aar blev han¹⁹ af Tjenestekarlen i Dalsgaard indstævnet til at møde i Viborg, fordi han sammen med nogle af sine Medfølgere var med til med Urette at gribe dennes Fader. Og 1550 i Febr. stævnedes han af Mester Jens Michelsen, Kannik i Viborg, for en urigtig Domsafsigelse.

I Kannikens Stævning hedder det bl. a.:

»1550, 1. Febr. Erich Skram, Landstingsdommer i Nordjylland, Jens Skriver, Landstingshører ibidem og Niels Andersen, Borgmester i Viborg, gør vitterligt for alle, at Aar efter Guds Byrd mdl paa den tiende Løverdage næst før Kyn-delmisse var skicket hæderlig, vis og fornumstig Mand, Mester Jens Michelsen, Kannik i Viborg, og havde i Dag xiiii Dage hidstævnet Christen Christensen, Herredsfoged i Fjends Herred, fordi han fik Nævning til at sværge Tingfred over hans Tjener, Anders Madsen, og for en Dom, han dømte imellem ham og Michel Nielsen og mente, han havde gjort det med Uret imod Recessen og Viborg Capitels Privilegiers Lydelse.«²⁰

Disse Ting siger os for lidt til, at vi kan skønne, hvorledes Christen Christensen i Sparkær har været som Herredsfoged. Det er kun den ene Side af Sagen, vi ser her; men da han var Herredsfoged de sidste 13 Aar, han levede, kunde det jo godt tyde paa, at han har været habil nok.

Da der paa den Tid, saaledes som vi har hørt, næppe har været stor Forskel mellem den fattige, lavelige Mand, Jens Pedersen i Mouridsgaard og Søren Christensen, Herredsfogedsønnen fra Spar-

kær, er det ikke givet, at det har været nogen særlig Ydmygelse for Forældrene at se Datteren gifte sig med en Selvejrbonde. Var Søren Christensen ikke en velhavende Mand, da han blev gift, blev han det i alt Fald senere.

Efter Anders Hvids Død i Trabjerg 1557 og senere efter hans Hustrus Død udbrød der alvorlige og langvarige Arvestridigheder mellem Kongen og Arvingerne, og blandt disse optræder Søren Christensen fra Sparkær paa sin Svigermoder Edel Andersdatters Vegne; men officielt paa alle Arvingers Vegne optræder kun to Mænd, nemlig Peder Skriver, uden Tvivl identisk med Peder Jensen, Broder til Søren Christensens Hustru, Anna Jensdatter, og Jacob Bertelsen, som nok er gift med Jep Munks Efterleverske Kirstine Andersdatter.

Vi skal langt tilbage i Tiden for at finde Aarsagen til Stridighederne.

1534 udbrød den saakaldte Grevens Fejde, hvor Grev Christoffer af Oldenburg sammen med Skipper Clement i Spidsen for Bønderne søgte at gøre den fordrevne Chr. II til Konge efter Fr. I, hvorimod Adelsmændene samlede sig om dennes Søn, Chr. III, for under Johan Rantzaus Ledelse at kue Oprøret, hvilket skete ved Aalborgs Erobring 1534 og ved Slaget paa Øksnebjerg 1535 og Københavns Overgivelse 1536.

Oprøret kostede Tusinder af Bønder Livet, og mange Selvejerbønder mistede som Straf for deres Deltagelse deri deres Selvejerrettigheder og blev almindelige Fæstere; men Bønder, som havde Raad, kunde dog købe deres Gaarde tilbage igen.

Blandt de Selvejere, som deltog i Oprøret, var ogsaa Anders Hvid i Trabjerg,²¹ og det kostede ham meget Jordegods; dog var han heldigvis saa velhavende, at han kunde købe det hele tilbage igen, men det blev en dyr Historie for ham.

Han maa have været en snedig Mand, da det lykkedes ham at holde en Del af sit Gods fri for Afstaaelse uden Lensmandens og Kongens Vidende, men Snyderiet blev dog senere opdaget.

Det paagældende »skjulte« Gods var Gaarden Graasand i Haderup, 1 Gaard i Høstrup i samme Sogn, 1 Gaard i Tinkerdal, 1 Gaard i Kisum i Estvad Sogn og nogle Enge i Simmelkjær.²²

Anders Jepsen Hvids ulovlige Færd blev næppe opdaget før ved Skiftet efter hans Hustru, som døde omkring 1565. Da er det kedelige Forhold snarest kommet frem, idet Fogden, Thomas Svendsen paa Lundenæs, nok har været til Stede ved Skiftet og derved har faaet Indblik i Sagen.

Der er dog Ting, der tyder paa, at han allerede før har vidst Besked derom, men har undladt at meddele Lensmanden det af Hensyn til Slægten, som han naturligvis kendte og maaske stod sig godt med, da han var født i Trabjerg.

Forøvrigt ser det ogsaa ud til, at Thomas Svendsen før har faaet Ordre af Lensmanden til at foretage en Undersøgelse vedrørende Anders Hvid; den løb dog til sidst ud i Sandet, men nu maatte Sagen frem.

Det begyndte med, at Fogden paa Lundenæs Slot, Thomas Svendsen, igennem Lensmanden modtog et kongeligt Brev af 26. Juli 1571 saalydende:²³

»Da Anders Jepsen, der boede i Trabjerg i Lundenæs Len, skal have undslaaet sig noget forbrudt Bondegods, hvilket hans Arvinger endnu besidder, skal han, Thomas Svendsen, der har været Hr. Erik Krabbes Foged paa Lundenæs og tidligere har talt paa dette Gods, men ikke har forfulgt Sagen til Ende, straks tale paa alt det af ovennævnte Bondegods, som ikke er købt fri efter Skipper Clements Oprør, og forfølge Sagen til Ende.«

Til Slut i Brevet meddeles det, at Thomas Svendsen senere skal faa tilsendt et Fuldmagtsbrev til at føre Sagen.

1571, 2. September udstedte Kongen fra Skanderborg en kongelig Befalingsskrivelse²⁴ til Landsdommerne i Nørrejylland om »efter nærmere Tilsigelse af Thomas Svendsen at stævne Arvingerne efter Anders Jepsen i Trabjerg for sig med deres Beviser for, at Anders Jepsen har købt Godset af de rette Ejere før Skipper Clements Opløb, og at det igen er købt af Fald efter Fejdens Slutning og særlig med deres Adkomster paa Graasand og Gaarden i Kisum, afsige Dom derover samt om, hvorvidt den Lavhævd, som Anders Jepsen har gjort paa Gaarden i Kisum i nogen Maade kan komme Kronen til Skade og hjælpe Thomas Svendsen saa meget, som Ret er.«

Nogen Tid efter modtog Søren Christensen tillige med de øvrige Arvinger Anmodning om at møde paa Landstinget i Viborg i Anledning af ovennævnte Sag.

Men samme Dag, 2. September 1571, som ovenstaaende kongelig Skrivelse blev udstedt, udstedte Kongen en anden Skrivelse, ogsaa vedrørende denne Sag, til Lensmandens Enke paa Lundenæs. Den havde følgende Ordlyd:

»Til Fru Margrette, Hr. Erik Krabbes Enke.²⁵

Kongen har givet denne Brevviser, Thomas Svendsen, Fuldmagt til paa Kronens Vegne at forfølge noget frit Bondegods, som er blevet forbrudt til Kronen, men som nu Arvingerne efter Anders Jepsen i Trabjerg tilholde sig.

Da Thomas Svendsen imidlertid for nogen Tid siden har leveret hende nogle Breve vedrørende noget af dette Gods, nemlig nogle Tingsvidner, lydende paa Graasand, en Gaard i Høstrup og en Gaard i Tinkerdal, og en Herredstingsdom om de Enge i Simmelkjær, som bruges til Silkegaard i Feldborg, befales det hende at tilbagelevere ham disse Breve tillige med et Kronens Laasebrev paa de Enge i Simmelkjær, der bruges over Markskellet til Neder Feldborg, og et Genbrev, som Hr. Erich Krabbe havde taget i deres Laas, som de havde begyndt at forfølge paa samme Gods.«

Landstingsdommen i Viborg gik Arvingerne imod, idet det blev godtgjort, at paagældende Gods ikke var blevet købt tilbage efter Oprøret; men da disse nødigt vilde give Afkald paa Godset, lykkedes det Peder Skriver i Rævshoved og Jacob Bertelsen i Bjerre paa Arvingernes og egne Vegne at faa bragt en Ordning i Stand med Kongen, saaledes som følgende kongelig Skrivelse af 29. Maj 1573 udviser:²⁶

»Aabent Brev, at Arvingerne efter Anders Jepsen i Trabjerg og hans Hustru til arvelig Ejendom maa beholde det Bøndergods, som de have tilholdt sig mere, end det Brev, Kong Christiern III havde givet Anders Jepsen paa det Gods, han havde i Værge, formelder.

Peder Skriver i Rævshoved og Jacob Bertelsen i Bjerre have nemlig nu paa egne og Medarvingers Vegne stillet Kongen tilfreds derfor. De skulle svare sædvanlig Afgift og Tyngde deraf.«

Det maa have været Arvingerne meget om at gøre at beholde Godset, da de var enige om at købe det tilbage. Det har vel nok snarest oprindelig tilhørt Anders Hvids Hustru Margrethe, med

mindre hun til sin Død har siddet i uskiftet Bo, hvad dog næppe har været Tilfældet.

Først 1573, eller maaske rettere omkring 1575, var Arveforholdene kommet i Orden, og ved Skiftet efter Enken gjorde Søren Christensen Krav paa mere Gods, end der kunde tilkomme ham, hvad der gav Anledning til nok en Proces, som han tabte.²⁷

Vi ved ikke, hvorledes Godset er blevet fordelt mellem de enkelte Arvinger, men da vi senere finder Søren Christensen som Ejer af to af de Gaarde, der blev købt tilbage, nemlig Graasand i Haderup og Gaarden i Høstrup²⁸ i samme Sogn, maa det være ham, der har faaet de to Ejendomme i Arv. Selv boede han i den sidstnævnte Gaard, som ikke laa mere end ca. 15 km fra hans Fødeby Sparkjær. Senere, da han var bleven en gammel Mand, overlod han Gaarden til nogle af Børnene, medens han selv med et Par af sine yngste Sønner tog Ophold paa Gaarden Graasand, nu i Grove Sogn.

I nogen Tid havde Anders Hvids Arvinger ligget i Strid med Lensmanden om Ejendomsretten til en Trediepart af Gaarden Høgger²⁹ i Borbjerg Sogn nu en Sognedel. Det var ellers en gammel Slægtsgaard. Den havde tilhørt Anders Hvids Fader, Jep Christensen, samt dennes Broder, Christen Christensen i Skave, senere Anders Hvid og hans Broder Mads Hvid, og derefter skulde Anders Hvids Part gaa over til hans Arvinger. Men Lensmanden bestred deres Ret til Gaardsparten, og det maa være kommet til Proces. Desværre ved vi intet nærmere om denne Sag. Naturligvis har Søren Christensen, som var en af Arvingerne, fulgt Processens Gang med levende Interesse. Men Stridighederne bragte dog stadig Efterdønninger.

Da Søren Christensen havde siddet i mange Aar i Høstrup som en anset Selvejer og var omkring de halvtreds, fik Anders Hvids Arvinger tilsendt en kongelig Skrivelse udstedt fra Koldinghus 8. August 1590 af følgende Indhold:³⁰

*Anders Dresselbjerg til Vognstrup, Domprovst i Ribe Domkirke, har berettet, at afdøde Anders Jepsen i Trabjerg havde Livsbrev paa en Borbjerg Kirkes Gaard, kaldet Hedegaard, i Hjerm Herred, som ligger til Provstiet i Ribe Domkirke, og i den Tid, han havde Gaarden, har faaet og erhvervet

mange Lavhævder, Sandemændsbreve og Tingsvidner, nemlig: 1) et Sandemændsbrev, dateret 1532; 2) Lavhævd efter Sandemændsbrevet under samme Dato; 3) et Stokkenævn med samme Dato af 12 Dannemænd, at de haver vidnet, at den Jord, som Sandemændene have indsvoret og lavhævdet, derefter er Borbjerg Kirkes rette Jord; 4) et Tingsvidne om, at Herredsfogden har givet Lov selv tolvte; 5) et Tingsvidne, at da Mats Skaufve bød Hævd til paa Vandborg (en Gaard i Borbjerg), har Herredsfogden ikke tilfundet ham mere, end han havde i Haand og Hævd; 6) et Vidnesbyrd om, at Anders Jepsen har budt sig i Rette med Niels Skriver, Foged paa Silkeborg, om han burde have sin Lavhævd.

Da Anders Dresselbjerg paa Kirkens Vegne har Gaarden i Forledning og bør forsvare den med dens Tilligende og Herlighed, har han begæret at faa de nævnte Breve og hvilke andre Breve, Arvingerne efter Anders Jepsen maatte have angaaende Hedegaard.

Det befales Arvingerne straks at levere ham alle de Breve, de har angaaende Gaarden, mod Kvittering derfor, da Kongen ellers vil se sig nødsaget til at æske Brevene af dem, saa vidt han kan gøre det med Lov og Ret.*

Vi maa vel formode, at Søren Christensen ikke alene har set, men ogsaa læst denne kongelige Skrivelse, i alt Fald maa han have faaet Besked om dens Indhold.

Af de to Gaarde, som Søren Christensen arvede, forstaar man godt, at han valgte at bo i Gaarden i Høstrup i Stedet for i Graasand, der laa i meget øde og triste Omgivelser.

Landsbyen Høstrup ligger oppe i den nordligste Del af Sognet, tæt ved Skive Aa, ikke langt fra den gamle Viborg—Holstebro Landevej og Nabo til den nær liggende Haderup By, altsaa paa et Sted, der er langt bedre beliggende end den ensomme Gaard Graasand i den sydligste Del af Sognet, hvor den mod Nord, Vest og Syd var omgivet af store Hede-, Mose- og Kærstrækninger. Syd for laa ogsaa mægtige Engdrag, hvoraf en Del hørte til Graasand.

Disse store Hede-, Mose-, Kær- og Engstrækninger, hvoraf det meste laa til Lundenæs Slot, kaldtes Simmelkjær og blev i flere Hundrede Aar bevaret som kongeligt Jagtdistrikt. 1583 blev der taget Syn over hele Arealet, som viste sig at være ca. 8 km langt, og paa Engene kunde der avles 400 Læs Hø

Naar de kongelige Herskaber var Gæster paa Lundenæs Slot, drog de med Følge ud paa større Jagtture, og de har da ogsaa været i Simmelkjær og Omegn.

I Anders Hvids Tid hørte der nogle Enge i Simmelkjær til Graasand, som oprindelig havde tilhørt Bønderne i Karup, men var senere, vist uden Lov og Ret, frataget dem; thi 16. Juli 1573 udstedtes en kongelig Befaling om, at »Bønderne i Karup havde haft nogen Engbjerring i Simmelkjær, der en Tid havde været dem frakommen og nu brugtes under en »Bygge«, [som maa være Graasand], men da denne »Bygge« var Bønderne i Karup til Trængsel og Kongens Vildtbane og Jagt til Forhindring og Skade, skulde Engene lægges til Karup, hvis Bønder saa til Gengæld skulde svare Bonden hans Indfæstning og betale Landgilde til Lensmanden«.

Sandsynligvis havde Søren Christensen ved den Tid overtaget Graasand, og den foran nævnte Bonde maa da være ham. Det ser dog ud til, at han har beholdt Engene til 1585; thi først da faldt der Dom om, at de skulde tilbage til de Karupbønder.³¹

Det maa have været en slem Streg i Regningen for ham saaledes at miste nogle af Gaardens bedste Enge.

Da Søren Christensen blev gift ca. 1559, har han maaske allerede da bosat sig i Høstrup, men muligt er det ogsaa først sket omkring 1570, da han modtog de to Ejendomme som Arv. Det ser ud til, at hans Børn er fødte i Tiden 1560—1575. Den Jep eller Jacob Sørensen, som vi ser boende i en af de fire Høstrup-Gaarde 1584, er sandsynligvis hans Søn. Han maa have været en dygtig Mand; thi 2. Febr. nævnte Aar optræder han som Dommer paa Ginding Herredsting i Herredsfogdens Sted.³²

1651 nævnes en ældre Kvinde³³ ved Navn Karen Jacobsdatter som Ejer af en Gaard i Høstrup, og 1688 nævnes som Medejer af en Gaard i Høstrup Delefoged Christen Mortensen Barfods Enke, Maren Jacobsdatter³⁴ i Ikast. Hun er da meget gammel. Disse to Kvinder maa nok være Søstre og Døtre af ovennævnte Jacob Sørensen. 1610 nævnes som bosat i Høstrup en Christen Sørensen, Jens Sørensen, Peter Sørensen, Anders Sørensen og Lavrids Sørensen og senere, 1613, Mads Sørensen og Morten Sørensen i Graasand.³⁵ Vi ved, at først- og sidstnævnte er Søren Christensens Sønner, men det kan ogsaa betragtes som givet, at de øvrige er det. Det ses da heller ikke, at der i Høstrup har boet andre af Navnet Søren end ham; og da de alle er opkaldt efter hans og hans Hustrus nær-

meste Slægt, og de har den Alder, som de netop skulde have, hvis han var deres Fader, kan vi uden Risiko gaa ud fra, at det forholder sig saaledes.

Christen er opkaldt efter Søren Christensens Fader, den gamle Herredsfoged Christen Christensen i Sparkær, Jens er opkaldt efter sin Bedstefader i Mouridsgaard, Jens Pedersen, og Peder opkaldt efter sin Oldefader, Peder Thomsen samme Sted, Anders Sørensen efter sin Oldefader, Anders Jepsen Hvid i Trabjerg, og Jep Sørensen, som vist er død 1610, er vel opkaldt efter sin Tipoldefader, Herredsfogden Jep Christensen i Trabjerg.

Det er ikke let at se, hvem Mads er opkaldt efter, med mindre det kan være efter hans berømte Grandonkel, den lærde Magister Mads Jepsen Hvid, der blev Godsejer og gift ind i en af Landets fineste Adelslægter. Da Mads er født nogen Tid efter Grandonkelens Død, er det muligt, at det forholder sig saaledes.

Sandsynligvis havde Søren Christensen allerede omkring 1600 eller maaske før overladt det meste af sin ret store Gaard til flere af sine Sønner; men 1611 fik de hele Gaarden samtidig med, at Sønnen Peder Sørensen flytter bort fra Byen; men Faderen er da en gammel Mand paa over 70 Aar. 1612 bor han her endnu; men 1613 flytter han sammen med Sønnerne Mads og Morten over i sin Gaard Graasand.

I den ene Halvdel af denne Gaard bor paa dette Tidspunkt en Mand ved Navn Jens Eriksen.³⁶ Det vilde være ret rimeligt at formode, at det er en Svigersøn, der har faaet denne Part af Gaarden, men vi kan ikke bevise det.

Her i Graasand blev Søren Christensen, dog uden egen Skyld, indviklet i to Processer. Han maa da have været omkring 76 Aar; men naar han i den Alder havde Kræfter til at foretage saa besværlige Rejser til og fra Herredstinget, som det den Gang maatte have været, og tillige har kunnet udholde at overvære de langvarige Forhør, maa han have været en Mand af ikke ringe Vitalitet.

Den ene Proces angik en Strid om Ejendomsretten til en gammel Selvejergaard i Neder Feldborg i Haderup ved Navn Brogaard,³⁷ som da fæstedes af en Mand ved Navn Christen Pedersen. De to Parter, som begge hævdede at have Ret til Gaarden, var Fru Karen

Nielsdatter i Trabjerg og Søren Jensen i Torlund. Da førstnævnte krævede, at Christen Pedersen skulde udbetale hende Bondeskyl- den, modsatte han sig dette, idet han hævdede, at Søren Jensen i Torlund var Gaardens rette Ejer, og at han i mange Aar havde svaret ham Bondeskyl- den.

Dette vilde Fru Karen ikke tro og gav det endog Udseende af, at Bondeskyl- den igennem flere Aar var blevet ydet hende.

Da hun ingen Vegne kunde komme med Fæsteren, lod hun Sagen gaa til Retten, og den 21. Marts 1616 vidnede Christen Pedersen paa Tinge, at han i 20 Aar havde svaret sin Bondeskyl- d først til Søren Jensen i Torlund og efter dennes Død til Villads Jensen sam- me Steds og derefter igen til Peder Sørensen i Grove, og i de sidste seks Aar, da Gaarden var kommen i Hænderne paa Peder Munck i Staby Kjærgaard, var Bondeskyl- den gaaet over til denne.

Derefter fremstod flere Vidner, som alle bekræftede Christen Pe- dersens Udtalelser, og iblandt disse var Søren Christensen fra Graa- sand. Han vidnede, at for over 20 Aar siden, da Christen Pedersens Moder besad Brogaard, havde hun ydet sin Bondeskyl- d til oven- nævnte Søren Jensen i Torlund; thi paa den Tid havde han af den- ne købt noget Korn, og Søren Jensen havde da anmodet ham om at afhente det hos Enken i Brogaard, da hun endnu ikke havde ydet sit Skyldkorn til ham, og videre vidnede Søren Christensen, at han aldrig havde hørt, at Fæsteren i Brogaard nogen Tid skulde have svaret Fru Karen Nielsdatter i Trabjerg Bondeskyl- d. Der- imod havde han for tre Aar siden laant Christen Pedersen et Øg, da denne skulde køre sit Skyldkorn til Staby Kjærgaard.

Naturligvis tabte Fru Karen sin Sag.

Den anden Retssag, som Søren Christensen havde med at gøre, var fra Landsbyen Egelund i Haderup Sogn.

Christen Lauridsen,³⁸ som boede udensogns, men var født der i Byen og havde megen Slægt der, klagede over sine Grander, fordi deres Kreaturer havde gjort stor Skade og Fortræd paa et Stykke Kornmark, som han var i Besiddelse af, og som var beliggende paa Bymarken, ved at nedtræde og æde af Kornet.

Da Granderne ikke vilde yde ham nogen Erstatning for den for- voldte Skade, lod han dem stævne for Herredstinget, og i den An-

ledning lod Retten udtage fire Synsmænd, som skulde taksere Skaden. Søren Christensen i Graasand, som var blandt de udtagne, skulde være Formand for Nævnet, idet han skulde lede Synsforretningen og give en skriftlig Beretning derom til Retten.

Synsforretningen, der foretoges den 27. August 1618, lød således:

»Søren Christensen i Graasand, Knud Christensen i Faarbæk og deres Medbrødre, fire Synsmænd for otte Mænd at have hjemlet og kundgjort, at de var til Syn da paa Søndag otte Dage om Eftermiddagen over nogen Kornskade paa Egelund Mark, eftersom den blev forevist. Først saa de to Stykker Rugagre udi anden »Kierfue«, da var der gjort Skade paa det for en Tønde Rug. Dernæst saa de en Rugager i Vægfald; det var slet opædt og syntes dem at være gjort Skade derpaa for $\frac{1}{2}$ Tønde Rug. Desligeste havde de set et Stykke Havreager, der var gjort Skade paa for en Tønde Havre«.

»Og derefter hjemlet de alle otte, at Peder Madsen i Barslund og Jens Lauridsen i Egelund havde vidnet, at de paa Søndag var otte Dage havde været i Egelund og der stævnet Jens Jensen, Erich Persen og Søren Persen, hver paa deres Bopæl til at møde for Synsmændene paa Aastederne paa forskrevne Egelund Mark.

Men da Granderne mente, at Synsvidnet var ulovligt gjort, stævnedes Jens Jensen i Egelund paa sin egen og paa de øvrige Granders Vegne Christen Lauridsen for hans erhvervede Synsvinde, idet de bl. a. hævder, at det ikke i Synsvindet var angivet, hvem der var Ejer af paagældende Korn, ligesom de ogsaa paastod, at de ikke lovligten skulde være stævnet otte Dage, førend Synet skulde være ganget, som det sig burde. Sagen kom til sidst for Landstinget, hvor Grandernes Klagemaal af Synsvindet blev grundig afvist.«

Da det er sidste Gang, vi hører noget om Søren Christensen, er han nok død snart efter, da han jo var en gammel Mand.

Med sin Hustru, Anna Jensdatter, har han, saa vidt vi kan skønne, 8 Sønner og maaske en Datter, hvis Navn vi ikke kender. De følger her:

1. Christen Sørensen, boede i Høstrup 1610—1647. Med sin Hustru begravet i Haderup Kirke. Maa have været Fuldmægtig eller Foged for en eller anden Herremand.

2. Jep Sørensen, boede i Høstrup 1584.
3. Peder Sørensen, boede 1610 i Høstrup, flyttede fra Byen Aaret efter.
4. Jens Sørensen, boede 1610 i Høstrup.
5. Anders Sørensen, boede 1610 i Høstrup.
6. Laurids Sørensen, boede 1610 i Høstrup.
7. Morten Sørensen, boede i Graasand ca. 1613.
8. Mads Sørensen, boede i Graasand 1613. Han blev Medejer af Graasand og af Vester Vistorp i Grove Sogn.
9. En Datter, vist gift med Jens Eriksen i Graasand.

MADS SØRENSEN

Født ca. 1580, død ca. 1652.

Søren Christensens Søn i Graasand, Mads Sørensen, overtog 1613 Gaarden efter sin Fader; men i de første Aaringer vedblev denne dog trods sin høje Alder at deltage i Gaardens Drift.

Mads Sørensens Hustru havde en Søster, Bennet Jensdatter, som var gift med Niels Nielsen i Balle i Gimsing Sogn. De havde to Døtre, Kirsten og Maren. Disse to og deres Fader gav Anledning til en ret ubehagelig Retssag,³⁹ som to af Mads Sørensens egne Døtre, Kirsten og Mette, kom i Berøring med, og da andre af hans Hustrus nære Slægtninge blev indviklet i den, skal vi nærmere omtale den her.

Ovennævnte Niels Nielsen i Balle og hans to Døtre havde ladet sig forstaa med, at de forgangen Højbjerg 1632 havde set Møller Lavrids Jensens Hustru, Barbra Jepsdatter i Qvistrup Mølle, og deres Dreng, ved Navn Mads Nielsen, »tage noget Hø af en Holm, som laa slagen paa Qvistrup Enge østen Møllen, og det skulde være sket 1½ Uge efter St. Hansdag og imellem Søndag og Mandag, og 1½ Stund (Time) ud ad Aften, og Barbra Jepsdatter skulde have haft noget af samme Hø i sit Forklæde og Drengen noget paa sin Ryg«.

Da Mølleren fik Nys om den grove Beskyldning, indstævnedes

han de paagældende Personer for Retten, hvor Barbra Jepsdatter og Drengen Mads Nielsen »med oprakt Finger og Helgens Ed straks benægtede, at de skulde have bekommet noget Hø fra Qvistrup Enge, men at de tre Kvinder fra Balle havde af Had og Avind udbredt de onde Rygter om dem, og at det kunde bevises, at Beskyldningen var løgnagtig; thi dette Aar blev der ikke slaet Hø til Qvistrup førend Fredagen, som var den tredie Uge efter St. Hansdag, og forskrevne Kirsten Nielsdatter og hendes »Med-søskind« skulde have vundet, at det skete 1½ Uge efter St. Hansdag og imellem en Søndag og en Mandag ud ad Aften. St. Hansdag samme Aar skal være falden paa en Søndag.«

Medens Sagen stod paa, udspilledes paa Ballegaarden et helt Drama. Det var Møllerkonen, som skulde havde Udløsning for den ærekrænkende Beskyldning, som Ballefolkene saa skammeligt havde udbredt.

En Dag mødte Barbra Jepsdatter op i Ballegaarden. Nu skulde der handles og hævnnes. Straks, da hun fik Øje paa Kirsten Nielsdatter, fo'r hun løs paa hende som en Furie, overdængede hende med Stød og Slag, greb og ruskede hende i Haaret, saa meget blev afrevet, og samtidig overøste hun Kvinderne med de groveste Skældsord, og Manden kaldte hun en gammel graa »Skielmer«.

De to Kusiner, Kirsten fra Graasand og Mette fra Herrup, var den Dag til Stede og blev saaledes Vidner til det raa Overfald, der kom saa pludseligt, at det var forbi, inden de kunde besinde sig til at komme til Hjælp, men da var Kirsten Nielsdatter blevet ret ilde tilredt.

Der blev sendt Bud til den overfaldnes Morbroder, Peder Jensen i Egelund, og til Fætterten, Peder Jensen i Herrup, for at de kunde foretage Syn over det skete. Derefter indstævnedes de to Mænd Møllerkonen for Herredstinget.

Sagen kom omsider til Landstinget, men da begge de stridende Parter havde forset sig, blev de raadet til at søge Forlig, hvad de da ogsaa gik ind paa.

Det var ovennævnte Kirsten Madsdatter fra Graasand, som blev gift med Christen Jensen i Vistorp, om hvem vi senere skal høre.

Sidst paa Aaret 1641 skete der en Begivenhed,⁴⁰ som gjorde

stærkt Indtryk paa Sognefolkene i Haderup og ogsaa paa Mads Sørensen i Graasand og hans Familie.

Det var den 8. December. Der var Sne paa Jorden, og det havde frosset meget stærkt om Natten. Op paa Dagen blev det fortalt, at Christen Jensens Tjenestekarl, Peder Christensen, var fundet død paa Dueholm Mark, og der gik Rygter om, at det skulde være Christen Jensen, som havde dræbt ham; men andre paastod, at han var frosset ihjel, da han om Natten var paa Vej til sit Hjem i Dueholm. Sagen kom naturligvis for Retten, og nogle, deriblandt Mads Sørensen i Graasand, blev stævnet for at vidne i Sagen.

Mange troede, at det var Christen Jensen i Over Feldborg, der var Skyld i Tragedien. Af Vidnernes Udsagn fremgik det, at den døde hed Peder Christensen og var født i Dueholm og havde indtil den tredie Mandag før Jul tjent hos Christen Jensen i Over Feldborg, men om Aftenen denne Dag var han kommet ind til Christen Pedersen i Haderup og bad om at blive der om Natten; og om Morgenen derefter, da han gik derfra, klagede han over Smerte i sine Ben, Laar og Lemmer og over, at hans Husbonde havde jaget ham af Tjenesten og vilde ikke have ham længere, og nu vilde han liste hjem til sin Fader i Dueholm. Da Peder Christensen om Aftenen var gaaet ind til Christen Pedersen, havde Jens Pedersen i Haderup set, at han kun med stor Vanskelighed kunde fange Fødderne om hverandre, men gik ganske sagtelig som den, der kunde være meget skrøbelig.

Der var andre Vidner, og det var langt de fleste, hvis Vidnesbyrd gik ud paa, at Karlen havde intet fejlet, da han gik bort fra sin Plads i Over Feldborg.

Vi skal nævne et af disse Vidnesbyrd: Søren Jepsen i Graasand svor paa, at »han var i Over Feldborg i Christen Jensens Hus og Gaard, og der paa Natten imellem den tredie Søndag og tredie Mandag før Jul sidst, da laa han i Sengen hos Peder Christensen, som nu er død, og om Morgenen, da de alle til Hobe var til Bords, saa han, at forskrevne Peder Christensen aad sig et godt Maaltid, og ikke han beklagede sig i nogen Maade over, at der var nogen, som havde skadet ham, og straks tog han sine Klæder og noget hvidt Vadmæl og sagde, at han vilde gaa til en Skræder og

lade det gøre i Klæder. Da saa Søren Jepsen, at Peder Christensen gik »hiel« og uden Skade fra Over Feldborg paa forskrevne tredie Mandag før Jul, og at han var ikke stødt eller slagen i nogen Maade, som omhjemlet er, og at han samme Morgen saa Peder Christensens nøgne Legeme; baade om Aftenen, da han drog af sine Klæder, og om Morgenens, da han igen tog dem paa, saa han, at hans Krop var »hiel« og uden Skade i alle Maader, og ikke han sig beklagede at skade noget; men dersom han havde nogen Skade eller blaa Pletter paa hans Legeme, som er omhjemlet, da havde han bekommet det andet Steds, siden han gik fra Christen Jensens Hus og Gaard«.

Mads Sørensen i Graasand, Niels Knudsen i Vistorp og flere Sognefolk vidnede, at de havde hørt det Rygte og Tidende, at Christen Jensen i Over Feldborg skulde have slaæet Peder Christensen, men ud derover vidste de intet at vidne.

Samme Dag, som Peder Christensen blev fundet liggende »død paa Dueholms Rugager norden op til den Vej, som gaar fra Halgaard og til Dueholm, 41 Agerbred fra Dueholm Gaard«, blev der foretaget Ligsyn over den døde.

»Først saa Synsmændene, at han var ganske med blaa Pletter paa hans Arme fra Axelen og til »Aalboen«, saa og paa hans Ryg og Skulder fra Hals og til midt paa; nok var hans Hænder »ræssen« og muldet, nok var hans venstre Øre »ræssen« og blaa, og paa hans højre Laar var Huden af, og det syntes, som det kunde være traadt af, og paa det venstre Laar havde han en blaa Kugle; nok under det højre Knæ var Huden ogsaa af, og under det venstre Knæ var det ganske blaat, og det syntes, som han selv skulde have krøbet det af paa Jorden, hvilket dog ikke var troligt, efterdi han havde et Par Strømper paa over Knæene og et Par sorte Vadmelbukser paabunden neden Knæene og endnu et Par laadne Faare-skindsbukser uden paa igen og i lige Maade bunden under Knæene, og ikke var det synligt paa dennom enten for Knæene eller nogen Steds, det han skulde have krøben paa dennom . . .«

Herredets Sandemænd, som skulde dømme i Sagen, kom til det Resultat, at Peder Christensen var omkommen af Skrøbelighed, Frost og Kulde, saa Christen Jensen i Over Feldborg blev frikendt

for at være Skyld i hans Død, selv om det kom frem, at han ikke altid havde behandlet ham, som han burde.

En Dag⁴¹ i Juli Maaned 1652, da alt var knastørt, skete der en uhyggelig Begivenhed til stor Skade og Fortrød for Beboerne i Over og Neder Feldborg, idet de mægtige Mose- og Hedearealer, som laa i denne Sognedel, ved Uforsigtighed brændte af. Naar Ulykken ikke ramte Mads Sørensen i Graasand eller Beboerne i Vistorpgaarden, som dog havde den store Brand lige uden for deres Døre, skyldtes det, at et Vandløb, som den Gang naturligvis var meget større end nu, hindrede Flammerne i at springe over paa disse Gaardes Jorder. Det har været strengt for Beboerne at se, hvorledes det mægtige Ildhav ikke alene for en længere Tid ødelagde de store Hedearealer, men ogsaa afsved baade Græs og Korn. Denne store Brand satte saa dybe Spor i Folks Sind, at Begivenheden blev husket igennem lange Tider.

Men lad os ikke glemme at fortælle, hvorledes den store Hedebrand opstod.

En Mand ved Navn Rasmus Henrichsen fra Aarslev i Hads Herred var ude at lede efter en Hest, der var bortkommet, og Fredagen før St. Olufsdag var han staaet af sin Hest norden for Simmelkjær for at holde Rast. Da han havde givet Hesten noget Græs og selv skulde finde sig en Plads, saa han en Tørv, som laa ved Siden af Engen. Ved Hjælp af sin Bøsselaas og Krudt fik han tændt Ild i samme Tørv, og han vilde nu »drikke sig en Pibe Tobak«, og da der i Nærheden laa »et Stykke Skaar, som han syntes kunde have været af en Sandpotte«, tog han en Glød og lagde derpaa og »drak sig noget Tobak«, og før han tog sig i Vare, tog Ilden løs i Mosen for ham, saa han kunde ikke stille det, og for Retten bekendte han, at han brændte alle de Moser og Heder, der ligger til Over Feldborg og Neder Feldborg, som nu befindes at være afbrændt.

Desværre ved vi ikke, hvorledes det gik Manden. Han er nok sluppet med at betale en klækkelig Bøde for den Fortrød, han havde forvoldt.

Foruden Mads Sørensen boede der i Graasand ogsaa en Mand ved Navn Søren Jepsen, maaske en Brodersøn af ham. Hans Hu-

stru hed Mette Jensdatter, sandsynligvis en Datter af den Jens Eriksen, der omkring 1600 boede her. De havde to Børn, Jens og Anne.

Forholdet mellem Søren Jepsens og Niels Nielsens i Nabogaarden Barslund var blevet utaaeligt, hvad ikke var saa underligt, eftersom Folkene i sidstnævnte Gaard med Urette skyldte Søren Jepsen og hans Hustru for, at de vilde tage deres Bier, og det gaar saa vidt, at det udviklede sig til en meget stor Retssag, som endte paa Landstinget i Viborg.⁴² Da Begivenhederne til Dels foregaar ved Graasand, og Mads Sørensen er en af Hovedmændene i Processen, idet han optræder som en af Voldgiftsdommerne, ligesom han ogsaa vidner for Retten, skal vi fortælle lidt om Sagens Gang.

Søren Jepsen havde stævnet Niels Nielsen og hans Hustru, Maren Andersdatter, for Ginding Herredsting, fordi hun havde overfaldet ham og hans Hustru, da de den næste Søndag før St. Olufsdag var paa Vej til Kirke. Det skete lige uden for Barslund, hvor de saa en Sværm Bier ligge paa en Brink, og Maren Andersdatter stod tæt derved. Da hun lod sig forstaa med, at det var hendes Bier, protesterede Søren Jepsens Hustru, idet hun hævdede, at Bierne var sværmet fra deres Gaard. Derover blev Maren Andersdatter saa heftig og ubehersket, at hun slog Søren Jepsen, samlede Sten op og truede dem begge. Dette forskrækkede Mette Jensdatter saa meget, at hun tiggede om at blive skaanet. De slap da ogsaa vel derfra og fortsatte deres Gang til Kirken.

Medens Maren Andersdatter satte en Dreng til at holde Øje med Bierne, løb hun til Grove for at faa fat i en Kube, og straks efter var de bragt til Barslund.

Forøvrigt var det en meget indviklet Sag med en Mængde Tingsvidner, som ofte var modstridende.

Det ser ud til, at Maren Andersdatter ved Herredstinget er blevet idømt Bøder baade for Ran og Overtrædelse af Kirkefreden, men ved Landstinget kom det ved Voldgift til Forlig imellem de stridende Parter. Til Voldgiftsmænd for Niels Nielsen blev Mads Sørensen i Graasand og Jens Pedersen i Egelund udtaget, medens Mads Vistesen i Abildholt og Simon Christensen i Hogager blev udnævnt for Søren Jepsen. Som femte Mand i Voldgiftsretten blev

Sognepræsten i Haderup, hæderlige og vellærde Mand Hr. Jens Christensen udtaget af Retten.

Disse fem »Dannemænd« skulde nu paa Fredag førstkommende otte Dage forsamles i Præstegaarden og dømme de stridende Parter imellem, og for denne Dom, Voldgiftsdommen, maatte de ubetinget bøje sig.

Desværre ved vi ikke, hvad denne Voldgiftsdom kom til at lyde paa.

Mads Sørensen i Graasand har været en nogenlunde velhavende Mand;⁴³ thi 1653 svarede han Rentepengeskat til Lundenæs, hvad næppe nogen Fæstebonde har gjort. I hele Ginding Herred, hvor Graasand laa, var der det Aar kun 14 Bønder foruden ovennævnte, som svarede denne Skat; men de opførte Formuer, der skulde svares Skat af, lød dog ikke paa meget, selv om Pengene den Gang var noget værd. Mads Sørensens Formue lød paa 26 Rdlr. I hele Herredet er der kun to Mænd, som skal svare af 100 Rdlr., og fire, som svarer af 50 Rdlr. Alle de øvrige ligger under.

I de fem Herreder i Lundenæs Len er der kun 74, som skal svare Rentepengeskat. Det giver i Sandhed ikke noget lyst Billede af de økonomiske Tilstande i Lenet. Men alene i Hammerum Herred var der kun fire Personer, som svarede denne Skat. Det er ikke uden Grund, at man i gamle Dage kaldte Hammerum Herred for »Jammerfuld Herred«.

1610 bestod Graasand af 6 Bygninger. Det var lige efter Svenskekrigen. De 4 Bygninger havde ikke lidt nogen Overlast, men de to var øde, det vil sige nedbrudt, saa det ser ud til, at Gaarden og dens Beboere er sluppet helt vel fra Krigens Rædsler.

Desværre ved vi ikke, hvad Mads Sørensens Hustru hed. Derimod kender vi Navnene paa flere af hendes Søskende. En Tid troede vi, hun var fra Herrup i Sevel Sogn, men meget indgaaende Undersøgelser viser, at hun maa være født i Egelund i Haderup Sogn. Hun havde en Broder, Peder Jensen, som boede i Egelund og var gift med en Datter af Christen Lauridsen i samme By. Denne Mand havde en Broder, Jens Lauridsen, som ogsaa boede der.

Af en Retssag fra 1618⁴⁴ synes det at fremgaa, at førnævnte Peder Jensen i Egelund og Erik Jensen og Mette Jensdatter, som

bor samme Sted, er Søkende, og da vi ved, at Peder Jensen er Broder til Mads Sørensens Hustru, maa hun ogsaa være Søster til de andre to. Deres Fader er da sandsynligvis Jens Lauridsen i Egelund, som omkring 1618 flyttede til Bredvig i Ørre. Han var en Slags Prokurator og ejede flere Gaarde. Hans Fader, Laurids Christensen, og Bedstefader, Christen Lauridsen, boede ogsaa i Egelund. Den sidste nævnes d. 9. Octbr. 1574 som Fuldmægtig for Johan Barnekov.

Vi ser saaledes, at Slægten i Graasand og Høstrup er jævnbyrdig med Slægten i Egelund.

Mads Sørensen har følgende Børn:

1. Søren Madsen, der 1688 nævnes som Ejer af Graasand.
2. Mette Madsdatter, nævnes 1632, gift med Peder Jensen i Herrup.
3. Christen Madsen, bor i Over Simmelkjær i Ørre Sogn.
4. Kirsten Madsdatter, gift med Christen Jensen, boede i Over Simmelkjær i Ørre Sogn i samme Gaard som hans Svoger, ovennævnte Christen Madsen.
5. Peder Madsen i Vistorp

CHRISTEN JENSEN

Født ca. 1615, død ca. 1680.

Paa Mandssiden kan Slægten Bjødstrup ikke med Sikkerhed føres længere tilbage end til Christen Jensen, som boede i Over Simmelkjær i Ørre Sogn i Aarene 1664 til sin Død ca. 1680. Han kan maaske være identisk med den Christen Jensen, som boede i Vistorp i Haderup Sogn i Tiden 1646-51, og er i saa Fald rimeligvis en Søn af den Jens Nielsen, som før ham boede i samme Gaard, men dette er Gætteværk.

Mere sandsynligt er det, at Christen Jensen fra Over Simmelkjær er den samme, som den Christen Jensen Graasand, der en Tid boede i Neder Feldborg, og som 1648 og 1649 nævnes som Voldgiftsmand i den Proces, som vi foran har hørt blev ført mellem Søren Jepsen i Graasand og Beboerne i Barslund. Da han førte Til-

navnet Graasand, kan vi næsten med Sikkerhed gaa ud fra, at han er kommen fra den Gaard og er Søn af den Jens Eriksen, som boede her ca. 1600, og om hvem vi formodede, at han var gift med en Datter af Søren Christensen i samme Gaard; men hvis saa er, maa Christen Jensen og Kirsten Madsdatter være Søskende-børn, hvad udmærket kan være Tilfældet, og det, at de er opvokset i samme Gaard, taler stærkt for, at vi her er inde paa det rigtige Spor.

Det er altsaa denne Christen Jensen fra Simmelkjær, hvad enten han nu er fra det ene eller det andet Sted, som er Stamfader til Slægten Bjødstrup, og som blev gift med Kirsten Madsdatter, en Datter af Mads Sørensen i Graasand, og derved førte Slægten videre.

Men foruden Christen Jensen og hans Hustru bor denne sidstes Broder, Christen Madsen og hans Hustru ogsaa i den samme Gaard i Over Simmelkjær, saaledes at de bor hver i sin Halvdæl.

De to Svogre havde fæstet deres Gaard af velb. Frue Anne Rummel; men selv om de var Fæstere, betragtedes de alligevel som Selvejere, da de ejede Bondeskyld af Gaarden Vester Vistorp i Haderup. Det er interessant at se, at mange af Christen Jensens Børn enten blev Selvejere eller gift med Selvejere.

Christen Jensen var en velhavende Mand. 1678 betalte han i Kvæg- og Kopskat 5 Rdlr. 2 M., 10 Sk., hvilket var langt mere, end hvad Sognets øvrige Bønder svarede, og Halvdelen af, hvad Herremanden paa Hovedgaarden Ørregaard maatte betale. Han har vist ogsaa været en driftig Bonde. Derpaa tyder den store Besætning. Paa det Tidspunkt havde han en Besætning paa: 1 Hest, 1 Hoppe, 4 Øksen, 2 Kalve, 6 Faar, 1 Svin og 1 Bitræ, hvilket var betydeligt mere, end der var almindeligt, selv paa større Bøndergaarde.

Det vilde ikke have været urimeligt, om han f. Eks. har været Delefoged eller Fuldmægtig hos en af Egnens Herremænd.

Christen Jensen blev næppe nogen gammel Mand. Han maa være død i Tiden mellem 1678 og 1681;⁴⁵ thi sidstnævnte Aar nævnes Kirsten i Over Simmelkjær, og 1682 nævnes hun som Enken Kirsten Madsdatter i Over Simmelkjær; men da er Gaardens

Besætning blevet mindre; den er paa 2 Hopper, 2 Køer, 1 Ungnød, 1 Svin.

Enken Kirsten Madsdatter overlevede sin Mand i ca. 20 Aar, men en Tid efter hans Død giftede hun sig igen med en Mand i Over Simmelkjær ved Navn Morten Jensen. Han døde 1698 og efterlod sig en Søn af 1. Ægteskab, Peder Mortensen, som boede i Neder Simmelkjær. Den 12. Marts dette Aar var denne paa Hammerum Herredsting, hvor hans ældste Stedbroder, Christen Christensen i St. Stoubæk i Aulum Sogn udbetalte ham den Arv, han kunde tilkomme efter sin afdøde Fader. Det Afkaldsbrev,⁴⁶ han gav sine Stedsøskende, lød saaledes:

»For Retten fremkom Peder Mortensen, boende i Neder Simmelkjær, gav til kjende og vedstod her i Dag for Dom og Ret at have annammet, opbaaret og bekommet den Arvelod, han efter hans salige Fader, Morten Jepsen, som boede og døde i Over Simmelkjær, var tilfalden og ham kunde tilkomme, det være sig ved hvad Navn, det nævnes kan, saa han intet af nogen vedkommende myndige eller umyndige haver at fordre i nogen Maade, men takker enhver godt og særdeles Christen Christensen i St. Stoubæk i Aulum Sogn, som her i Dag paa egne og samtlige sine Søkendes Vegne tilstede mødte, og i Haand tog de hverandre, lovede hinanden for al videre Tilkrav og Tiltale fri og skadesløs for overbemeldte Arvelod i alle Maader, og gav forbemeldte Peder Mortensen, Christen Christensen og hans Søkende herved et fuldkommen bestandigt og nøjagtigt Afkald for sig og sine Arvinger, dem og deres Arvinger i alle Maader, hvorefter Christen Christensen paa egne og sine Søkendes Vegne var Tingsvinde begærendes.«

Først 1699 døde Christen Jensens Enke. Hun maa have været ret gammel. Jep Andersen, som boede i Over Simmelkjær, var gift med en af Christen Jensens Døtre, nemlig Maren Christensdatter, og det er rimeligt, at de efter Stedfaderens, Morten Jepsens, Død har overtaget hendes gamle Fødegaard. Da nu Moderen var død, blev det naturligvis Svigersønnen Jep Andersen, der kom til at ordne alt vedrørende Begravelsen og Arven efter hende.

Da hver af Børnene havde faaet deres Arvelod, gav de et skriftligt Afkald paa, at de havde modtaget den dem tilfaldne Arv af deres Svoger og kunde ikke yderligere gøre Krav paa noget.

Dette Afkald⁴⁷ blev læst og paaskrevet og indført i Hammerum Herreds Tingbog for 11. Marts 1699, og det lyder saaledes:

»Saa som vi underskrevne, nemlig Christen Christensen i Stoubæk paa sin egen og sin Broder og Myndling Peder Christensens Vegne i hans Fraværelse. Saa og Mads Christensen i Sneptrup paa sin egen Vegne, iligemaade Jens Christensen i Øster Høgild paa sin egen. Vegne tillige med Lavrids Christensen paa sin egen Vegne, saa og Thomas Thomsen i Gelleruplund paa sin Hustru, Ellen Christensdatters Vegne. Niels Andersen i Fastrup paa sin Hustru, Boel Christendatters, Vegne og Lavrids Ifversen i Bjørnkær i Sevel paa sin Hustru, Karen Christensdatters, Vegne samtlig kjendes og gør vitterligt for alle, at vores kjære Svoger Jep Andersen i Over Simmelkjær og hans Hustru, vores kjære Søster Maren Christensdatter, haver fornøjet og betalt os samtlig for al den Arvelod og Arvepart, som vi arveligen tilfalde kunde, baade efter vores kjære sal. Fader, Christen Jensen, og vores kjære sal. Moder, Kirsten Madsdatter, som begge boede og døde i Over Simmelkjær, og haver derfor fornøjet os med rede Penge, nemlig hundrede Sletdaler, som vores kjære salig Moder i hendes yderste haver i vores samtlige Paahør givet os, og vi — formedelst Hosbondens Restantz og Gaardens Brøstfældighed — derimod var tilfreds og fornøjet. Af hvilke Penge hver Broder tilkommer 15 Sletdaler, 14 Skilling, 9 Penning og hver Søster 7 Sletdaler 2 Mark 11½ Penning, mens vor kjære Broder, Peder Christensens, Anpart af samme Penge annammer vores Broder, Christen Stoubæk, til sig, som er 15 Sletdaler 14 Skilling, af hvilken Sum maa fradrages til Renter af de Penge, som Laurids Christensen har forstrakt [ham med] i København, og er siden Laurids Christensen igen betalt, nemlig 10 Mark danske, bliver saa igen hos Christen Stoubæk bestaaende til Peder Christensens Arvelod Penge 12 Sletdaler 2 Mark 14 Skilling, for hvilke bemeldte Penge Christen Christensen, som er hans rette Formynd, lover og tilforpligter sig og sine Arvinger at holde hannom og hans Arvinger til Gode og som Peder Christensen dertil uden Skade og skadesløs i alle optænkkelige Maader efter Loven.

Og eftersom vi er til Tak velfornøjet og betalt, saa takker vi vores kjære Svoger, forskrevne Jep Andersen, og vores kjære Søster, Maren Christensdatter, godt for god Rigtighed i alle Maader og kjendes fordi ingen ydermere Lod eller Del at have til forskrevne Bo enten efter Fader eller efter Moder, uden den Bondeskyld i Vistorp, hvilke vi samtlig haver samtykt enten selv at bruge eller og at sælges og afhændes imellem os Søsken, for hvilke forskrevne Arvelodder og rigtig Betaling vi hermed giver forskrevne Jep Andersen, hans Hustru og deres Arvinger for os og vores Avinger et fast og fuldkommen og uigenkaldelig Afkald i alle Maader, hvorefter berørte Jep Andersen var Tingsvinde begærendes.«

Selv om Christen Jensens og hans Hustru Kirsten Madsdatters Børn lige foran er omtalt i et Arveafkald, nævnes de her igen for en Ordens Skyld:

1. Christen Christensen, boede 1699 i St. Stoubæk i Aulum Sogn. Var Fuldmægtig for en eller flere af Egnens Herremænd.
2. Peder Christensen, der 1699 var fraværende under Skiftet.
3. Mads Christensen, nævnes 1699 som boende i Sneptrup i Ørre Sogn.
4. Jens Christensen, nævnes 1699 som Selvejer i Øster Høgild, Rind Sogn.
5. Lavrids Christensen, nævnes 1702 som Ejer af to Gaarde i Bjødstrup. Det er denne Mand, som fortsætter vor Slægtslinie, gift med Mette Pedersdatter, Datter af Delefoged Peder Jørgensen i Bjødstrup.
6. Ellen Christensdatter, gift med Selvejer Thomas Thomsen i Gelleruplund.
7. Boel Christensdatter, gift med Selvejer Niels Andersen i Fastrup i Gellerup.
8. Karen Christensdatter, gift med Lavrids Iversen i Bjørnkjær, Sevel.
9. Maren Christensdatter, gift med Jep Andersen i Over Simmelkjær.

Den Bondeskyld, som ovennævnte Børn arvede, havde deres Moder, Kirsten Madsdatter, faaet af Vester Vistorp som Arv efter hendes Fader, Mads Sørensen i Graasand, der havde været Ejer eller Medejer af den.⁴⁸

LAVRIDS CHRISTENSEN

Født ca. 1670, død ca. 1722.

I forrige Afsnit har vi hørt, at Christen Jensen i Over Simmelkjær blandt andre havde Sønnen Lavrids Christensen. I Aaret 1700 flyttede denne til Gelleruplund, hvor han første Gang blev gift med en Pige ved Navn Maren, som vi ellers ikke ved noget om. Hun døde samme Aar, og Lavrids Christensen var lidt rask i Vendingen, for inden Aaret var omme, havde han giftet sig anden Gang med Mette Kirstine Pedersdatter, en Datter af Delefoged Peder Jør-

gensen i Bjødstrup. Vi skal senere høre en Del om hendes Slægt, som igennem lange Tider har boet i Gellerup og Ikast Sogne og der gjort sig betydeligt gældende som Delefogder og Herredsfogder. De boede i Gaardene Bjødstrup, Nørre Fastrup og Hagelskjær.

Lavrids Christensen var saa vel situeret, at han selv kunde købe Gaard. I Øster Høgild boede hans Broder, Jens Christensen, som var Selvejer, og som, foruden sin Gaard der, havde en Halvgaard i Gelleruplund, og det var den, Lavrids Christensen købte.⁴⁹

Imidlertid døde Mette Pedersdatters Fader, Peder Jørgensen i Bjødstrup, hvis 2. Hustru, Elle Jensdatter, straks efter sin Mands Død 1701 giftede sig med en Mand ved Navn Jens Madsen, ogsaa kaldet Jens Remme, vel fordi han stammede fra Store Remmegaard i Ikast Sogn. Nævnte Elle Jensdatter og Jens Madsen i Bjødstrup er altsaa Mette Pedersdatters Stedforældre.

Jens Madsen, der nu var bleven Mand i Bjødstrup, var egentlig ikke saa glad for den megen Jord, han var kommet i Besiddelse af; thi det var elendige Tider for Landmændene, da Landbrugsprodukterne næsten intet kostede, og nu var han bleven Ejer af følgende Gaarde i Bjødstrup: 1 Gaard til omtrent 5 Tdr. Hartkorn, 1 Gaard ansat til godt 3 Tdr. og 1 øde Boel til godt 2½ Tdr. Hartkorn, ialt 10½ Tdr. Hartkorn. Han forhørte sig derfor hos Lavrids Christensen og Mette Pedersdatter, om de ikke kunde have Lyst til at bo i Bjødstrup, hvor Mette jo var født, og det kunde de nok.

De blev saa enige om, at de skulde købe Halvdelen af hver af de tre Gaarde og skulde saa bo sammen med Jens Madsens i den største af dem, men først maatte de have solgt deres Gaard i Gelleruplund. Det voldte dog ingen Vanskeligheder; der meldte sig straks en Køber; det var Peder Madsen Kølbæk af Gelleruplund. Mod en rimelig Betaling fik han da Gaarden. Det var i Maj Maaned 1702.

Derefter flyttede Lavrids Christensen og hans Hustru Mette Pedersdatter saa til Bjødstrup. Der var Plads nok, thi det var en gammel Herredsfogedgaard, hvor Herredsfogedslægten Barfod igennem lange Tider havde boet.

Den 9. December 1702, altsaa et halvt Aar efter, at de havde

bosat sig i Bjødstrup, kom Lavrids Christensen og Jens Madsen⁵⁰ paa den ene Side og deres Nabo i Bjødstrup By, Svend Lavridsen, paa den anden Side i Strid med hinanden angaaende Bjødstrup lukkede Stole i Gellerup Kirke, som den sidstnævnte ene gjorde Krav paa, medens de to andre hævdede, at de havde samme Ret til Stolen som han. Da man ikke kunde tale sig til Rette om Sagen, kom det til Proces, idet Svend Lavridsen stævnedes de to andre til at møde paa Hammerum Herredsting, og samtidig stævnedes han 10 af Sognets ældste Mænd til at vidne og aflægge Sandhed angaaende den Stolestad i Gellerup Kirke, som hører til den Gaard i Bjødstrup, Svend Lavridsen paaboer, og som hans Naboer Jens Madsen og Lavrids Christensen, saa vel som deres Hustruer nu vil bemægtige sig.

Søren Nielsen i Hammerum vidnede, at han har boet i Gellerup i 28 Aar, og i den Tid søgte salig Herredsfoged Jacob Mortensens tvende Sønner Knud Barfod og Claus Barfod fornævnte Stolestade, men siden Knud Barfod kom fra Bjødstrup, har ingen af de andre Mænd søgt at gaa i den Stol, førend nu Lavrids Christensen og Jens Madsen begyndte paa det.

Peder Jensen i Vestergaard i Hammerum vidnede, at i den Tid, Knud Jacobsen boede i Bjødstrup, søgte han fornævnte Stol, men siden har ingen af de andre Mænd søgt den førend nu Lavrids Christensen og Jens Remme, saa vidt Mandstolen angaar, men deres Kvinder har søgt Kvindestolen sammen med Svend Lavridsens Hustru. De øvrige Vidnespersoner vidnede det samme.

Men nu kom Turen til Lavrids Christensen og Jens Madsen. De indstævnedes deres Modpart, Svend Lavridsen i Bjødstrup, til at møde for Retten den 16. Decbr. 1702 tillige med flere Vidnespersoner angaaende det omstridte Stolestade i Gellerup Kirke.

Her fremkom for Retten Jens Espersen i Gelleruplund og vidnede, »at det er ham i Sandhed vitterligt, at Knud Jacobsen og sal. Claus Jacobsen i den Tid, de boede i Bjødstrup, gik de tilsammen i den Stol, som Svend Lavridsen nu sig tilholder og staar udi. Og saa længe han kan mindes, er det ham bevidst, at i den Tid, Jacob Mortensen levede og boede i Bjødstrup, brugte han og deraf Avlingen til begge Bjødstrupgaarde, eftersom de var ham tilhørig,

og søgte alene det Stolestade, som nu ommeldt er«. To Brødre fra Kroglund, Mads og Peder Christensen, vidnede, at »de kunde mindes i 28 Aar, da havde Knud Jacobsen og Claus Jacobsen, medens de boede i Bjødstrup, gaaet i den Stol, som Svend Lavridsen nu staar i, medens de andre Mænd, som kom efter Knud Jacobsen, nemlig Peder Jensen Høgild og salig Peder Jørgensen, ikke gik i Stol til Svend Lavridsen, men deres Koner søgte Stolestade i Stol hos dennes Hustru«.

De øvrige Vidnespersoner udtalte sig, som de to Kroglunds-mænd havde gjort.

Herredsfogden, Knud Jacobsen Barfod, der boede i Kollund, var trods sin høje Alder mødt i Retten, hvor han fremlagde et skriftligt Indlæg til Fordel for Lavrids Christensen og Jens Madsen. Det lød saaledes:

»Saasom velagte Dannemænd Jens Madsen Remme og Lavrids Christensen begge boendes i den Gaard i Bjødstrup, som jeg, Knud Jacobsen, nu boendes i Collund, tilforn havde iboet, er min sandfærdige Kundskab begærende angaaende de to Gaarde i Bjødstrup, hvoraf Svend Lavridsen bebor den ene, deres Beskaffenhed i forrige Tider med Stolestand i Gellerup Kirke, hvilken deres Begæring, jeg ikke kan nægte dem.

Mens jeg hermed vidner og bekræfter, at min salige Fader Jacob Mortensen, fordum Herredsfoged i Hammerum Herred beboede og brugte samme tvende Gaarde til hans Dødedag, og efter hans dødelige Afgang blev ermeldte tvende Gaarde efter rigtigt Skiftebrevs Bemelding mig og min salige Broder Claus Jacobsen, begge ved Skifte og Deling i Søskeneskifte tillagt, som vi og skifte med al deres tilligende Ejendom udi tvende lige store Lodder. Og jeg beboede samme Gaard, som Jens Madsen og Lavrids Christensen nu ibor, og han den anden, som Svend Lavridsen nu ibor.

Og boede jeg udi samme Gaard i 34 Aar, og i den Tid stod jeg og min Broder og efter ham Svend Lavridsen i den ene Stol, medens vore Kvinder tilsammen søgte den anden af de lukkede Stole, og vi svarede lige meget udi Tiende af begge Gaarde baade til Kongen, Kirken og til Præsten.

Dette at være udi al Sandfærdighed, saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord, og vil jeg ydermere bekræfte og være gestændig om begæres og behøves.«

»Collund den 16. Juli, Anno 1702; stod underskreven Knud Jacobsen Barfod, egen Haand og derhos sit Zignet trykt i rødt Lak.«⁵¹

Desværre kender vi ikke Dommens Afgørelse, men efter hvad

der under Retssagen kom frem, havde begge Bjødstrupgaarde lige stor Ret til de lukkede Stole. Sagen er vel blevet forligt.

Da Lavrids Christensen 1702 flyttede til Bjødstrup, var der blevet oprettet en Købekontrakt mellem ham og Jens Madsen paa de købte Ejendomme i Bjødstrup, naturligvis under den Forudsætning, at der snart efter skulde udstedes Skøde derpaa; men naar Lavrids Christensen talte med Jens Madsen derom, blev han altid holdt hen med Snak. Der gik baade eet og to Aar, og endnu var der intet Skøde udstedt. Jens Madsen angav som Grund, at Peder Jørgensens Børns fædrene Arv var sat som en Slags Forsikring i fornævnte Gaard, og saa længe det var Tilfældet, kunde der ikke udstedes noget Skøde. De paagældende Arvinger var jo Lavrids Christensens Hustru, Mette Pedersdatter, og hendes Broder, Peder Pedersen, der nu var myndig og opholdt sig paa Herningsholm. Det var vel ogsaa derfor, Jens Madsen mente, at det ikke havde nogen Hast. Men Lavrids Christensen var ikke tilfreds. Nu skulde det være Alvor med Skødet, og han mente da forøvrigt ogsaa, at Jens Madsen, hvis han vilde, let kunde ordne den Sag.

Han sendte derfor Jens Madsen følgende Skrivelse:⁵²

»Saasom Jens Madsen Remme i Bjødstrup haver solgt og afhændet til mig den østerste halve Part af den Selvejrbondegaard i Bjødstrup, som han og jeg iboer, samt Halvparten af den halve Ødegaard i Bjødstrup, item Halvparten af den øde Boel ibm. saavidt Bondeskylden angaar, for rede Penge 220 Sdlr. Hvorpaa I af mig haver annammet rede Penge 100 Sdlr., siger 100 Sdlr., og ved Købets Slutning lovede mig imod forskrevne 220 Sdlr.'s fulde Betaling et fuldkomment nøjagtigt og forsvarligt Skøde, hvilket jeg ofte imod Pengenes fulde Betaling haver begæret og endda ej endnu haver kunnet bekomme saa ordinært nøjagtigt og forsvarligt Skøde, som ske burde, af Aarsag det findes imod Loven, at samme halve Parter af forskrevne Gaarde og Boel ej kan afhændes og skødes bort, eftersom det skal være umyndige sat til Forsikring for deres Arvelod efter Skiftebrevs Vindes Indhold, inden det nøjagtigen fra deres Formynder vorder indfriet.

Altsaa erbyder jeg mig Resten af samme 220 Sdlr. at erlægge for samme Kiøb imod et Vederlag, som kan eragtes og være forsvarligt uden nogens Tiltale, og hvis det ikke ske kan, da begærer jeg ikke andet, end samme Kiøb maa være opslagen, og mine Penge, som er leveret med hvad Omkostning, som mig derved er foraarsaget, maatte mig igen tilstilles.

Hvorom jeg foraarsaget ved disse tvende Dannemænd at lade Jens Madsen

beskikke med Begæring om, at han herpaa vilde give skriftligt Svar, eller og ifald det ej skulde behage ham selv at give noget skriftligt Svar herpaa, da at give disse tvende Mænd mundtligt Svar herpaa at tegne mig til Efterretning.

Bjødstrup den 28. Juni Ao: 1704, Laurits Christensen. Egen Haand.*

Neden for Beskikkelsen stod skrevet saaledes: »Ovenskrevne 28. Juni var vi underskrevne Anders Christensen og Peder Jensen paa forskrevne Lauritz Christensens Vegne hos ovenmeldte Jens Madsen og forkyndte ermeldte Beskikkelse og Begæring for ham, og da fik vi mundtlig Svar, og han sagde, at han vilde give Lauridz Christensen saa godt et Skøde, som han vilde have, og han vilde lade det skrive, og det, han haver lovet ham, skulde han faa, og det, der rester, skulde han svare ham til.

Saaledes at være svaret testerer vi med egen Haand. Datum ut supra Anders Christensen. Egen Haand. Peder Jensen. Egen Haand.*

Meget besværligt har det ikke været for de to Mænd at bringe paagældende Skrivelse til Jens Madsen. Det var jo kun at gaa fra den enes Dagligstue over til den andens. Særlig gode Venner har de to Naboer næppe været i Øjeblikket; men nu havde Lavrids Christensen sikret sig et Retsdokument, ved hvis Hjælp han kunde faa en Afgørelse i Sagen.

Han henvendte sig derefter til Retten, hvor han bl. a. fremlagde ovennævnte Dokument. Det hjalp! Jens Madsen ønskede ikke at faa Proces i den Sag. Det kom til Forlig, og Lavrids Christensen fik 6. September 1704 endelig udstedt det Skøde,⁵³ som han i to Aar havde ventet paa.

Hvad Forliget gik ud paa, viser nærværende Dokument: »Saa som vi underskrevne Jens Madsen Remme i Bjødstrup og min Hustru, Elle Jensdatter, efter vores Contract ved Skiftebrevet efter salig Peder Jørgensen af Bjødstrup haver sat hans efterladte tvende Børn og deres Laugværge og Formynder, Christen Jørgensen i Hagenskjær, til Forsikring for deres tilfaldene fædrene Arvepart, Bondeskylden i den Selvejrerbondegaard i Bjødstrup og den Bondeboel ibidem samt den halve øde Halvgaard sammesteds efter samme Contracts videre Bemelding.

Og om disse besværlige Tiders Tilstand udkræver, at vi ikke selv længer lyster forskrevne Steder alt sammen at bebo, har vi nu

halve Parten af forskrevne Gaardes og Boels tilhørende med Børnenes Laugværge Samtykke solgt og afhændet til Lavrids Christensen, forrige boende i Lund, hvorfor vi nu hermed til en visse Forsikring for forskrevne tvende Børns tilfaldene fædrene Arvepart, som er 188 Rdlr. 3 Mk. 13 Sk., jeg siger 188 Rdlr. 3 Mk. 13 Sk., sætter til forskrevne tvende Børns og deres nuværende rette Laugværge, Christen Jørgensen i Hagelskjær, den anden halve Part, som er den vesterste Part af forskrevne Selvejerbondegaard, Halvparten af Bolet og Halvparten af den øde Halvgaard samt det Selvejerbondeboel Nærum liggendes i Gellerup Sogn, Hammerum Herred med alle disse Steders tilhørende . . . samt en Sølvkande, hvorpaa findes det Aarstal 1699. Et Sølvbæger med det Aarstal 1698, nok et andet Sølvbæger uden Aarstal, som vejer til fire Rdlr., hvilket Sølv Christen Jørgensen betroede forskrevne Børns Moder (Stedmoder), Elle Jensdatter, som hun lovede og tilforpligtede sig at holde udi god Forvaring, indtil det af Børnene eller Christen Jørgensen som deres rette Formynder bliver affordret og begæret, saa det skal blive forskrevne Børn uden Skade og skadesløs holden i alle Maader, og hermed lover vi, forskrevne Jens Madsen og Elle Jensdatter ikke at pantsætte, skøde eller i nogen Maade afhænde noget, enten lidet eller meget af forskrevne Gods og Gaarde, eller noget des tilhørende Ejendom i nogen Maade, førend forskrevne tvende Børns fædrene Arvepart, indmeldte 188 Rdlr. 3 Mk. 13 Sk., vorder forskrevne Børn, eller deres Laugværge nøjagtigt betalt, saa det skal være og blive de tvende Børn og deres nuværende eller herefter kommende rette Laugværge og Formynder aldeles uden Skade og skadesløs holden i alle Maader.

Og til Bekræftelse haver vi, forskrevne Jens Madsen og Elle Jensdatter, denne vores udgivne Forsikring og Pant med egen Hænder eller tvende Bogstavmærker underskreven og venlig ombudet tvende Dannemænd, Peder Jensen i Hammerum og Anders Pedersen i Langelund, med os til Stadfæstelse at underskrive.

Datum Bjødstrup den 6. Septbr. Anno 1704. Stod underskreven Jens Madsen, egen Haand.

Til Vitterlighed efter Begæring, Anders Pedersen, egen Haand, Peder Jensen Høgild, egen Haand.«

Mette Pedersdatters Broder, Peder Pedersen, der opholdt sig paa Herningsholm, var bleven myndig og krævede nu sin fædrene Arv udbetalt af Jens Madsen, men ifølge ovennævnte Dokument har han ikke faaet sit Ønske opfyldt, da hans Arv fremdeles sad fast i Stedfaderens Ejendomme. Forholdet har velsagtens været det, at Jens Madsen ikke har været i Stand til at skaffe Pengene. Tiden var uhyre fattig, og Bønderne laa ikke med kontante Beholdninger.

Hen paa Sommeren 1705 opstod der Trætte mellem Lavrids Christensen⁵⁴ i Bjødstrup og Dines Nielsen i Besser i Anledning af, at dennes Kreaturer i nogen Tid havde gjort ikke ringe Skade og Fortræd paa Bjødstrupengene, og ligesaa havde samme Kreaturer ogsaa gjort Skade paa noget Korn tilhørende Peder Christensen og Mads Christensen i Kroglund.

Ved gode Venners Mellekomst kom det til Forlig i Morten Pedersens Hus i Gellerup. Forligsmændene var Anders Pedersen i Langelund, Gravers Clemensen i Agerskov og Morten Pedersen i Gellerup.

De to Mænd blev saaledes forligt, at Dines Nielsen lovede at hegne de Bjødstrupmænds Enge i Hegnetiden op til et i Nærheden beliggende Dige, men da det senere viste sig, at det Dige, der var blevet forligt om, ikke var det, som Dines Nielsen havde tænkt paa, var Overenskomsten sprængt, og Lavrids Christensen lod saa Dines Nielsen stævne for Retten tillige med de Mænd, som havde overværet Forliget.

Saa fremstod paa Tinge Anders Pedersen i Langelund og vidnede, at han i Gaar 14 Dage var i Morten Pedersens Hus i Gellerup og der overværede et Forlig mellem Lavrids Christensen i Bjødstrup og Dines Nielsen i Besser, som da blev saaledes forligt, at Dines Nielsen lovede i Hegnetiden at hegne de Bjødstrupmænds Enge op til et nærmere aftalt Dige, og desforuden lovede han at stille de Kroglundsmænd tilfreds for den Skade, dem var tilføjet paa dette Aars Afgrøde, paa hvilket Forlig de gav hinanden Haand og lovede at holde det urokkeligt. Der ud over vidste han intet at vidne. Dernæst fremkom Gravers Clemensen, der vidnede som den forrige, men tilføjede yderligere, at det paagældende Dige, der var Tale om, var det Søjdige, som gik omkring Bjødstrupengen. Der-

efter vidnede Morten Pedersen som de to forrige, men han mente dog ikke at have hørt noget om, at Dines Nielsen i Besser skulde yde de Kroglundmænd nogen Erstatning for den lidte Skade.

Til disse Vidnesbyrd svarede Dines Nielsen, at det i Forliget omvundne Dige ikke var det, som han havde tænkt paa, men et helt andet, hvilket han ved Syn og Vidner vilde bevise, hvis Sagen maatte blive udsat i 4 Uger. Dette blev ham bevilget.

Til sidst fremkom Kroglundmændene og beklagede sig over den Skade, som Dines Niensens Kvæg havde gjort paa deres Afgroder i dette Aar, og de formodede, at han vilde blive dømt til at betale den Erstatning, som var blevet bestemt ved Forliget.

Da vi ikke har mere om denne Sag, ved vi ikke, hvorledes den senere har udviklet sig. Den er velsagtens blevet forligt.

Som før nævnt var Tiden omkring 1700 en uhyre fattig Tid. Landet var paa Grund af Krige, Misvækst og andre Forhold nedsunket i den dybeste Armod; men værst stillet var Bønderne; thi Landbruget kastede næsten intet af sig, da Priserne var elendige. Saa fortvivlede var Forholdene, at Bønderne i Massevis maatte gaa fra deres Gaarde.

I Aaret 1709 havde Misvæksten været ganske forfærdelig. Ved en Undersøgelse paa Lundenæs Gods viste det sig, at Rugavlen paa mange af Gaardene ikke engang naaede Halvdelen af Udsæden.⁵⁵

Lad os se, hvorledes det stod til i Gellerup Sogn, hvor mange af Gaardene hørte til Lundenæs.

	Saaet 1708	Avlet 1709
Store Langlund, Anders Pedersen	8 Tdr.	8 Tdr. 4 Skpr.
Bjødstrup, Svend Lavridsen	6 »	12 » 4 »
» Lavrids Christensen	6 »	12 » 2 »
» Jens Madsen	6 »	12 » 2 »
Nør Fastrup, Christen Nielsen	6 »	6 »
» Mads Nielsen	6 »	5 »
Sdr. Fastrup, Christen Clemendsen	4 » 2 Skpr.	6 » 7 »
Storgaard, Hans Hansen	2 » 3 »	4 » 7 »
» Christen Nielsen	2 » 3 »	3 »
» Clemend Andersen	1 » 4 »	1 » 6 »
Skovby, Jens Christensen	2 » 4 »	2 » 5 »

Skovby, Knud Nielsen	1 Tdr. 3 Skpr.	1 Tdr. 7 Skpr.
Busk, Christen Nielsen	4 » 5 »	6 » 1 »
Nærum, Søren Pedersen	2 » 4 »	1 » 6 »
» Mads Christensen og Peder Nielsen	2 » 4 »	1 » 5 »
Besser, Dines Nielsen	6 »	5 » 4 »
Krogslund, Niels Pedersen, Peder Christensen	2 »	2 » 4 »
Agerskov	2 » 3 »	5 » 4 »
Hammerum, Peder Jensen	6 »	11 » 3 »
» Jørgen Knudsen	6 »	9 » 4 »
Gellerupby, bl. andre Peder Mortensens Enke	3 »	3 » 7 »

De tre Bjødstrupmænd har haft den største Avl, idet de har høstet godt det dobbelte af det, de har saaet. Nogle har ikke avlet mere, end de har saaet, og en Del endog mindre.

Men ovennævnte Liste kunde tyde paa, at Bjødstrupgaardene var nogle af Sognets bedste. Det er klart, at en saa alvorlig Misvækst har været en forfærdelig Katastrofe for de i Forvejen nødstedte Bønder. Selv de velhavende Bjødstrupfolk fik nok at gøre med at holde sig oven Vand i dette økonomiske Uvejr. Det mærkedes paa mange Forhold. Lavrids Christensen maatte saaledes søge Hjælp hos en velhavende Svoger, der boede i Bredvig i Ørre Sogn. I Panteobligationen,⁵⁶ som han udstedte 26. Januar 1709, hed det bl. a.: »Hermed vitterliggør jeg for alle, at jeg af en ret vitterlig Gæld skyldig er til min kjære Svoger, agtbare Thomas Clausen, boende udi Bredvig, rede Penge eet Hundrede Slettedaler, siger 100 Slettedaler, som han mig efter min venlig og indstændige Begjæring laant og medforstrakt haver«. Pengene skulde betales tilbage allerede til førstkommende Snapsting samme Aar, og som Forsikring for Laanet maatte Lavrids Christensen pantsætte Bondeskylden af sin Gaard. Vi skal senere høre nærmere om dette Pantelaan.

Skønt Brændevinsbrænden var forbudt, var der alligevel mange rundt om i Gaardene, der selv brændte, hvad de havde Brug for i Hjemmet, og undertiden mere. Dette var saaledes Tilfældet hos Jens Madsen i Bjødstrup,⁵⁷ og det kom Sognefoged Ole Lavlund for Øren. Det var i Sommeren 1708. Fredag den 15. Juni kom Sognefogden over til Peder Jensen i Gellerup By og anmodede ham og Troels Michelsen om i Rettens Ærinde at gaa i By for ham,

hvortil Peder Jensen spurgte, hvad de da skulde bestille. Ja, det skulde han da faa at vide hos Peder Mortensens. Da de var kommen derhen, kom ogsaa Christen Frølund til Stede. »Da læste Peder Mortensen for os en Forordning om Brændevinsbrænden paa Landet tilligemed en Befaling fra Amtmanden, og bad han da os og Christen Frølund, at vi skulde gaa til Jens Remme i Bjødstrup og tage hans Brændevinsredskaber; thi de hænger over Ilden i Dag, og de brænder dermed. Saa gik vi til Bjødstrup med Christen Frølund og kom til Jens Madsen uden hans Dør, og han bad os komme ind med sig. Saa forrettede Christen Frølund vores Ærinde og spurgte, om de brændte Brændevin i Dag. Dertil svarede de nej, endnu spurgte Christen Frølund, om de havde noget Brændevinsredskab, og de svarede nej, derefter spurgte Christen Frølund, om de maatte lede derefter; da svarede en af dem: »Ja!«

Derefter gik Christen Frølund og vi andre to frem i et Kammer, hvor vi dog fandt Kedelen over Ilden i Gruen med Trælaag, Kobberhat og Piber, som løb med Brændevin eller Dranch, og da lagde Christen Frølund Haand paa Hatten, og den blev løs derved, og sagde: »Det skal I tage paa Kongens Vegne efter Amtmandens Ordre«. Medens vi tog Hat og Piber og vilde gaa til Sognefogden dermed, da læste Troels Hr. Amtmandens Ordre for Jens Bjødstrup og hans Kone, saa vilde vi gaa, og Christen Frølund kom først ud ad Døren. Da tog de fat i Hat og Piberne og svarede, at vi ikke skulde komme af Huset dermed, og lukkede saa Døren imellem os og Christen Frølund, og Jens Madsen stod med Ryggen til Døren, og Christen Frølund bad, at Jens Madsen skulde lukke Døren op for ham, men da Jens Madsen ikke vilde det, gik Christen Frølund fra dem og lovede at komme straks igen, og saa skulde I vel komme ud.

Saa satte vi os der paa Gulvet, jeg paa en Stigtremme og Troels i en Kølledør, og Las Pedersen af Krogslund sad hos os udi Skorstenen; medens vi var derinde, og han var beskænket, gik Jens Madsen nogle Gange ud og ind, og til sidst kom han ind ad den søndre Dør og hans Kone ind ad en anden Dør, og stod de hver paa en Side af os, og Jens Madsen stod med en »Harsti«. Saa greb hans Kone, Elle Jensdatter, Hatten fra mig. Den laa paa Jorden

og var taget af Kedelen. Saa greb jeg efter Brændevinshatten igen, men i det samme tog Jens Madsen fat paa mig og rykkede mig baglæns i et Kar med Brændevinsspøel udi, og imidlertid greb hans Hustru, Elle Jensdatter, Brændevinshatten og kastede den ud ad den nordre Dør, og der var en Dreng til Rede, som straks tog den bort, og jeg saa den ikke mere. Straks jeg var kommen op af Spøelkarret, gik jeg ud og saa da, at Troels løb med Brændevinspiberne, og Jens Madsen og hans Kone løb efter ham og brugte Mund.

Jens Madsen stævnedede derefter Peder Jensen og Troels Michelsen for Retten, fordi de med Vold og Magt havde borttaget fra hans Hus hans Brændevinsredskaber.

Saa fremstod for Retten Jens Madsens Hustru, Elle Jensdatter, som sigtede og beskyldte Peder Jensen for, at han slog hende til Jorden og stødte hende, og alt imedens kom Troels Michelsen og tog hendes Brændevinshat og Piber og gik bort med dem. Derefter fremtraadte Mette Pedersdatter i Bjødstrup og vidnede, at hun var inde til Jens Madsens i Bjødstrup paa samme Tid og saa, at bemeldte Jens Madsens Kone og Peder Jensen tumlede om paa Gulvet med hverandre og saa straks efter, at Troels Michelsen da løb ud af Huset med bemeldte Jens Madsens Brændevinspiber. Hatten vidste hun intet at sige om.

Derefter fremkom Lavrids Christensen i Bjødstrup og vidnede, at han saa, Troels Michelsen kom løbende ud fra Jens Madsens i Bjødstrup med tvende Brændevinspiber; men der udover vidste han intet at vidne.

Saa fremstod Svend Laursen af Bjødstrup, som vandt, at han saa Troels Michelsen komme gaaende fra Jens Madsens Gaard og gik igennem hans egen Gaard med to Brændevinspiber og gik norden af Gaarden. Da spurgte Svend Laursen Troels Michelsen ad, hvad det var, han bestilte, hvortil han svarede: »Det var lidet bedre end Galenskab«.«

Sagen blev dog omsider forliget, men da Forliget blev brudt, kom den igen for Retten, og den blev baade langvarig og omfattende.

Paa denne Tid var der mange Ulve i Vest- og Midtjylland. De holdt til i Moser og Kjær og paa de udstrakte Heder. De var en ren Plage for Bonden, idet de røvede Faar og Lam. For at faa disse

farlige Vilddyr udryddet, havde Øvrigheden udlovet en vis Pengesum for hver Ulv, der blev bragt til Herredstinget.

En Dag i Maj Maand 1713 fangede Lavrids Christensen⁵⁸ tre Ulveunger imellem Bjødstrup og Fastrup og bragte dem til Herredstinget for at faa den udlovede Dusør.

Medens Gellerup Sogns Kirketiende ofte forhen har været bortfæstet til en eller flere af Sognets egne Mænd, saaledes som vi senere skal høre, saa var den nu kommet i Hænderne paa velbaarne Hr. Niels Linde til Tanderup⁵⁹ i Snejbjerg Sogn; men han havde et ikke ringe Besvær med at faa Bønderne til at levere den i rette Tid.

Ifølge Aftale skulde Kirketienden leveres ved Snejbjerg Kirke; men for det Tilfælde, at der skulde indtræffe fugtige og vanskelige Høstaar, hvor det gjaldt om snart at faa Kornet i Hus, havde Niels Linde ladet opføre en Tiendelade i Gellerup, hvor Bønderne foreløbig kunde aflevere deres Korn for saa senere at køre det til Snejbjerg.

I 1713 maa Høsten have været drilsk og vanskelig; thi da bragte de Gellerupmænd deres Tiende over i ovennævnte Lade.

Da Herremanden fik Brug for Kornet, sendte han Bud til Bønderne, at de skulde aflevere det paa Herregaarden. Hvor mange, der efterkom Budet, vides ikke, men der var en Del, som ikke adlød og lod Kornet blive liggende i Laden. Da velbyrdige Hr. Niels Linde efterhaanden forgæves havde sendt adskillige Ordre til de genstridige Bønder, tabte han omsider Taalmodigheden og lod dem — 11 ialt, deriblandt Lavrids Christensen og Jens Madsen i Bjødstrup — stævne for Hammerum Herredsting.

De elleve Bønders Opræden ser besynderlig og urimelig ud. Det kan maaske tænkes, at Herremanden paa et eller andet Punkt har gjort uberettigede Krav gældende og derved opbragt Bønderne. Han havde Ret til at kræve Tiendekornet kørt til Snejbjerg Kirke, men maaske ikke til Herregaarden, saaledes som han forlangte, og det alene kan være Aarsag til Vrangviljen.

Men nu var de altsaa stævnet for Retten. Povl Amtrup krævede dem paa sit Herskabs Vegne dømt til en haard Straf for deres Ulydighed. Han forlanger dem »dømt til at erstatte og betale Vogn-

leje fra Gellerup til Tanderup, saa vel som ogsaa at betale og erstatte den »Skadelidelse«, som det har været, at hans Kvæg muligt har manglet Foder, fordi Kornet ikke var blevet afleveret i rette Tid, og at det har ligget saa længe, at det er blevet »fortørret og fordærvet«, og at Udkørslen af Gødningen paa hans Ager er blevet forsinket«.

Da ingen af Bønderne var mødt, maatte Sagen udsættes, og da de senere blev indstævnet, var Lavrids Christensen og Jens Madsen ikke iblandt dem. De maa saa i Mindelighed have faaet Sagen ordnet med velbaarne Hr. Niels Linde.

Da Peder Jørgensen boede i Bjødstrup, havde han af praktiske Grunde flyttet den vestligste af Gaardene i Byen, kaldet Vester-gaarden, nærmere til de andre af sine Ejendomme. I Anledning af, at der 1712 var Syn over Bjødstrupgaarde og andre Gaarde der i Sognet, var Forvalteren fra Lundenæs ogsaa i Bjødstrup. Synsmændene fandt, at Lavrids Christensens Gaarde i det hele og store var velholdte, medens der var ret store Mangler ved Jens Madsens Ejendomme. De to Mænd maatte give Forvalteren adskillige Oplysninger om de stedlige Forhold. Det var vist ved denne Lejlighed, at han fik meddelt, at Vestergaard ikke laa paa sin oprindelige Plads, men havde ligget noget for sig selv længere mod Vest. Forvalteren formodede, at det var de to Bjødstrupmænd, som uden hans høje Herskabs Vidende havde flyttet Gaarden til dens nuværende Plads; thi han misbilligede i høj Grad det skete. Men de kunde da trøste ham med at fortælle, at Flytningen ikke var foretaget i deres, men i deres Formænds Tid, medens Peder Jørgensen var Gaardens Ejer, og han havde gjort det i god Forstaaelse med Herlighedsejeren paa Lundenæs. Han vilde dog ikke tro dem og truede med nøjere at undersøge Sagen. Bjødstrupmændene var naturligvis brøstholdne over, at Forvalteren ansaa dem for at være Løgnere, hvorfor de besluttede ad Rettens Vej at rense sig for de grove Beskyldninger.⁶⁰

Derfor stævnedes de Forvalteren til at møde paa Hammerum Herredsting den 20. August 1712 »angaende Vidner at paahøre og noget dertil at svare vedrørende Bygningen af den vestligste Gaard i Bjødstrup, som for nogle Aar siden af Gaardens Ejer er

forflyttet, hvilket var med Fuldmægtigen, salig Hr. Forvalter Schuldts, Vilje og Minde og igen opbyggt og endnu staaende paa samme Sted til »desto større Nytte og Magelighed for Ejeren.«

Forvalteren vilde ikke selv møde, men sendte Delefogden Christen Lauridsen Egeris i sit Sted, som paa hans Vegne protesterede, at ikke noget Vidne paa salig Schuldts Vegne — der er en død Mand — er bleven stævnet.

Hertil svarede Lavrids Christensen og Jens Madsen i Bjødstrup, at »de havde den forrige Forvalters egen Haand paa, at det Skiftebrev, som de havde, og som var gjort efter salig Peder Jørgensen, Fastrup, der boede og døde i Bjødstrup, havde Husbonden, Herlighedsejeren paa Lundenæs, til sig annammende, saa i den Henseende vilde bemeldte Lavrids Christensen og Jens Madsen formode, at Retten vilde give Tilladelse til, at deres Kald og Varsel maatte blive ved sin Kraft til i Dag 14 Dage, og til den Tid vilde de skaffe til Veje en Kopi af fornævnte Skiftebrev, som formodedes at skulle oplyse Retten til Sagens Bestyrkelse«.

Delefoged Christen Lauridsen var ikke tilfreds med Opsættelsen, og Dommeren vilde ogsaa helst have Sagen afgjort straks; men den blev dog udsat.

Da vi ikke har fundet mere om Sagen, maa det være kommet til Forlig.

Vi har før omtalt, at Lavrids Christensens Søster, Maren, var gift med Thomas Clausen i Bredvig i Ørre Sogn, en meget velhavende Selvejerbonde, som efter den Tids Forhold havde ret store Pengesummer staaende ude hos Slægt og Venner, en vovelig Sag i denne pengeknappe Tid, og der kunde næppe være Haab om at redde dem alle.

Ingen havde Penge at undvære, heller ikke Lavrids Christensen i Bjødstrup, som dog ellers ansaas for at være en holden Mand; og nu krævede Svogeren ham for de 100 Rdlr., som han var saa ufor-sigtig at laane for mange Aar tilbage; men da havde han ikke regnet med, at Tiderne skulde blive saa elendige, som de blev. Bønderne havde næsten ufattelig forarmede Tilstande. Landet var fattigt, alle var fattige, ogsaa Godsejerne sad i smaa Kaar, og Lavrids Christensen kunde umuligt skaffe de mange Penge.

Saa døde Svogeren, og nu vilde hans Enke have sine Penge, vist nok fordi hun selv trængte til dem, og derfor stævnedes hun Broderen i Bjødstrup sammen med flere andre Mænd, som ogsaa skyldte hende Penge, til at møde paa Hammerum Herredsting den 25. Febr. 1719 for at lide Dom.

Lavrids Christensen blev dømt til i Løbet af 14 Dage at betale hende 100 Sletdaler, 7 Rigsmark og 4 Mark med et Aars Rente, men da han var ude af Stand til at betale, fik han det ordnet saaledes med Søsteren, at han til Dækning af det store Beløb skulde afstaa Bondeskylden i sin Gaard i Bjødstrup.⁶¹

Paa samme Vis gik det ogsaa Herremanden Niels Lassen paa Ørnhoved, som heller ikke kunde betale sin Gæld til Enken. Han maatte afstaa Bondeskylden af Gaarden Hesselaa i Borbjerg Sogn til hende.

Omkring 1722 døde Lavrids Christensen, 1723 nævnes hans Hustru, Mette Pedersdatter som Enke. Hun maatte selv overtage Gaardens Drift, hvad ikke var nogen let Sag under disse besværlige Forhold; men nu var deres ældste Søn, Peder, saa gammel, at han paa mange Maader kunde være Moderen til Hjælp.

Men tre Aar efter ramte der hende og hendes Naboerske, Elle Jensdatter, en alvorlig Ulykke. Jens Madsen var da ogsaa død. Deres sammenbyggede Gaarde⁶² nedbrændte, og alt, hvad de ejede af Indbo, blev Flammernes Bytte. Det var dog kun Salshusene, som brændte. De andre Bygninger kan saa ikke have været bygget sammen med disse.

Vi skal her høre lidt nærmere om Brænden. Alle, som var til Stede under den ulykkelige Ildsvaade, kom i Forhør og skulde vidne om, hvad de havde set og hørt vedrørende den sørgelige Brand.

Først fremtraadte Peder Jensen og Jens Pedersen, begge af Hammerum, og vidnede, at de var til Stede i Bjødstrup ved Ildebranden, som var ottende Dag før Skærtorsdag 1726. Derefter blev alle de øvrige tilstedeværende tilspurgt, først, naar Ildebranden var sket, hvortil de svarede: Næste Torsdag før Skærtorsdag, som var den 11. April.

For det andet blev de tilspurgt, om de vidste, hvoraf Ildebran-

den var kommen, enten af »uformodentlig« Vanlykke eller formedelst Uagtsomhed, hvortil Vidnerne svarede, at de vidste ej andet, end at jo forskrevne Ildebrand kom fra en Huskvinde, som sad til Huse hos salig Jens Madsens Enke.

For det tredie blev Vidnerne tilspurgt, om de vidste, hvor meget Fag Hus der var brændt for enhver af bemeldte Enker. Dertil svarede de, at der brændte for salig Jens Madsens Enke, Elle Jensdatter, 14 Fag Hus og for Lavrids Christensens Enke 11 Fag; om de vidste, hvad Stand samme Indhuse var i, før de brændte. Derpaa svarede, at de var i god Stand med Tømmer og Tag, Vinduer og Døre samt »Indbalken og Skielderummer«. Videre blev der tilspurgt, om intet var reddet af Boskab eller Korn, og hvor meget hos enhver, og om de kunde vide, hvad Værdi det kunde have, hvortil der svarede, at Jens Madsens Enke havde berettet for dem, at der var oplagt paa Loftet 10 Tdr. Rug, 3 a 4 Tdr. Byg, 2 Tdr. »Ar«, hvoraf ganske aldeles intet blev reddet eller bjærget, men lagt i Aske saa vel som alt Træværket og andet Bygningsmateriale, som ogsaa blev opbrændt, uden det kunde være et lidet enkelt Stykke, som ej kunde tjene til andet end som en Syl at sætte nedent i!! eller en Væg at sætte nogen Staver paa; hvad Boskab, som enhver ejede, blev og ligeledes forbrændt og fordærvet, saa ej nogen Nytte deraf kan haves.

Hos den anden Enke, Lavrids Christensens efterladte, Mette Pedersdatter, blev opbrændt og lagt i Aske 11 Fag Hus, som og var i megen god Stand, førend Ulykken skete, og blev sammesteds opbrændt 16 Tdr. Rug og 6 Tdr. Byg og alt hvad Boskab, som der var, baade med Senge og Gangklæder, Kister og Skrin og Skabe, saa der aldeles intet blev frelst eller bjærget noget til Nytte eller Gavn, saa Vidnerne vidste ikke at kunne gøre nogen Summa eller Forklaring om, hvad enhver havde mist, ihvorvel enhver af Vidnerne var til Stede at ville have reddet og bjærget; men formedelst Ildebrandens store Overmagt og tagen Overhaand kunde de ej komme derudi at bjærge noget, men alt blev lagt i Aske, som før meldt.

Videre blev Vidnerne tilspurgt, om de vidste, hvad Hartkorn, de forulykkede Steder stod i efter Matriculen. Dertil gav de til Svar,

at det vidste de vel, at begge Steder stod for 10 Tdr. 3 Skpr. 1 Alb., begge lige højt i samme Hartkorn.

Under Forhøret blev det videre oplyst, at »begge Enker tilforn sad i god Velstand, men nu formedelst denne ulykkelige Hændelse er geraaden i største Armod«.

Men selv om denne Ulykke ramte hardt, saa blev Mette Pedersdatter dog ikke slaaet ud. Hun fik igen Salshuset bygget op, og senere overtog hendes Søn, Peder, Gaarden, som han vist var i Besiddelse af omtrent til sin Død. Han døde som Aftægtsmand i Bjødstrup 1788 i Marts Maaned.

Lavrids Christensen havde med sin Hustru Mette Pedersdatter 8 Børn. Ved disse Børns Daab træffer vi aldrig Mettes Broder Peder. Han har antagelig bosat sig længere borte; og andre Søsken- de havde hun ikke. Stedforældrene i Bjødstrup er til Stede næsten hver Gang; men ellers træffer vi ikke andre, som kan tænkes at være af hendes Slægt, end Herredsfogedsønnen Anders Pedersen i Langelund.

De to Familier fra Bjødstrup og Langelund er gensidig ofte til Stede ved deres Børns Daab. Vi skal her nævne de 8 Børn fra Bjødstrup.

1. Maren Lavridsdatter, f. 30. Oktbr. 1701 i Gelleruplund, gift med Peder Larsen i Fastrup.
2. Peder Lavridsen, f. 1703 i Bjødstrup, gift 1. Gang den 2. November 1740 med Mette Nielsdatter, Gellerup By, 2. Gang med Sidsel Pedersdatter. Han blev Ejer af Bjødstrup, Skifte efter ham 2. Apr. 1788.
3. Christen Lavridsen.
4. Søren Lavridsen, Hagelskjær. Se nærmere: Elvig og Bernhard Larsens store Slægtsbog: Hagelskjær-Slægterne.
5. Niels Lavridsen, født 1711, gift 1. Gang 21. Januar 1739 med Karen Madsdatter, Bjerregaard. De boede i Hammerum. Gift 2. Gang 1748 med Inger Knudsdatter (Hauge) af Ringstrup.
6. Kirsten Lavridsdatter, gift 18. Febr. 1737 med Poul Andersen i Birk.
7. Jens Lavridsen, f. 1716.

8. Thomas Lavridsen, f. 1720, gift 1752 med Karen Jensdatter, Datter af Selvejer Jens Lassen i Øster Sivebæk, Tjørring Sogn. Denne sidste tilhørte en meget gammel Selvejerslægt, hvis Stamfader, Christen Andersen, fra ca. 1560 boede i Brogaard i Tjørring By og var Herredsfoged i Hammerum Herred, hvor han blev afløst af Jacob Mortensen Barfod. Han var Ejer af fire Gaarde i Byen.

Thomas Lavridsens Søn, Lavrids Thomsen, skal have ejet to Gaarde i Sivebæk. Hans Søn, Niels Lavridsen, blev gift med Marie Elisabeth Nyboe i Salholt og fik med hende Gaarden. Deres Datter, Ane Nielsen, blev 11. Oktober 1844 gift med Christen Christensen i Abildtrup. Hun er Forfatterens Farmor.

Se nærmere L. Th. Frølund's Stamtavle over Slægterne Sivebæk og Frølund af 1875 og Conrad Understrup: Slægten Lundsgaard. I Bind trykt 1913 og II Bind 1915.

B.
HERREDSFOGEDSLÆGTEN
BARFOD

MORTEN JACOBSEN BARFOD

Født ca. 1560, død ca. 1618.

Ovennævnte Mand hører til den gamle Barfod Slægt fra Sædding Storgaard i Nørre Nebel Sogn. Stamfaderen hed Jens Barfod. Han blev adlet af Kong Christian I Søndag efter Paaske den 13. April 1455.

Han havde blandt andre Sønnen Knud Barfod, som ogsaa var Ejer af Sædding Storgaard, og 1494 og 1502 nævnes han som Herredsfoged i Vester Horne Herred. Han førte adeligt Vaaben. Han havde flere Børn, deriblandt en Søn ved Navn Claus, som efter Stamtavlen af 1925 boede paa den gamle Slægtsgaard i Aarene 1534-1554. Han skal have haft 4 Sønner, deriblandt en Søn ved Navn Ib eller Jacob, som er det samme Navn. Det er maaske denne Jacob Clausen Barfod, som er Fader til ovennævnte Morten Jacobsen Barfod, der i Slutningen af 1500'erne boede i Vaadegaard, ogsaa kaldet Vaade Skov,⁶³ i Ikast Sogn. Han havde giftet sig ind paa den store Gaard, der var paa over 16 Tdr. Hartkorn.

Hans Svigerfader hed Niels, men allerede 1585 nævnes hans Svigermoder Else som Enke. Datteren, som han blev gift med, hed Maren Nielsdatter. Nævnte Aar, 1585, nævnes Else i Ikast Kirkes Regnskabsbog med følgende Ord: »Anamet aff Else ij Wode och hindis Børin aff gamel Geldt, er iiij Daler j Mark«. Endnu saa sent som den 19. Juni 1606 nævnes hun i et Pergamentsbrev som boende i Gaarden.

Af et Pantebrev fra Aaret 1600 kan vi se, at Morten Jacobsen⁶⁴ har kendt sin Slægt i Sædding og haft Forbindelse med den; thi Pinsedag 1600 træffer vi Claus Pedersen Barfod i Vaadegaard, hvor han overtaler Morten Jacobsen til at laane sig den ret store Sum af 100 Daler mod at faa Pant i hans Bondegaard i Sønder Sædding. Denne Claus Pedersen Barfod er formodentlig en Søn

af Herredsskriveren i Vester Horne Herred, Peder Lauridsen Barfod, om hvem vi ved, at han 1592 fik Stadfæstelsesbrev paa Livstid paa Kronens Part af Korntienden af Nørre Nebel Sogn.

Det var dog kun den ene Halvdel af Vaadegaard, Morten Jacobsen besad. Hans Svoger, Christen Nielsen, havde den anden Halvdel. Denne Christen Nielsen, der ellers havde Ord for at være en dygtig og respektabel Mand, blev af flere beskyldt for at kunne hekse.⁶⁵ Saaledes anklagede Christen Knudsen i Toftlund i Ikast Sogn ham 1619, fordi han mente, det var hans Skyld, at han i 16 Aar havde rystet paa Haand og Hoved. Sagen forholdt sig saaledes: 1603 havde Christen Knudsen været i Vaadegaard for at gøre nogle Huse i Stand for Christen Nielsen og hans Søn Peder Christensen, som ogsaa boede der i Gaarden. Da var de to Mænd kommen op at trættes, og Christen Nielsen havde lovet Christen Knudsen en Ulykke og havde truet ham med følgende Ord: »Jeg skal gøre det saa, at din Haand ikke skal blive saa let efter den Dag, da du skal hugge i nogen Mands Stolpe«. Efter den Tid havde Christen Knudsen taget stor Skade paa Liv og Lemmer og paa Øg og Fæmon, og han troede, at Christen Nielsen havde forvoldt hans Ulykke med Trolddomskunst.

Engang havde Christen Knudsen købt en Stud i Stedet for en, der var død, og da var Christen Nielsen kommen til Stede og havde sagt til ham, at han skulde miste alt, hvad han havde. Derefter mistede Christen Knudsen et halvt Hundrede Faar og Geder, og siden havde han ingen Lykke haft. Der var adskillige andre, som ogsaa beskyldte Christen Nielsen for at øve Trolddomskunster, og 1619 kom han for Retten, men blev frikendt.

Morten Jacobsen blev ikke boende i Vaadegaard. Han flyttede til Hagelskjær i Ikast, som han havde købt, og hvor han vist døde 1618.

Morten Jacobsen maa økonomisk have siddet godt i det. Vi har lige hørt, at han havde laant en Slægtning i Sædding 100 Daler, og ligesaa havde han udlaant Penge til afdøde Las Nielsen i Gelleruplund og til Christen Christensen i Hesselbjerg og velsagtens til flere endnu.

Da Morten Jacobsen Barfod var død, gjorde hans Enke, Maren

Nielsdatter,⁶⁶ og hendes Børn Krav paa Niels Graversens Gaard i Gelleruplund, da denne ikke havde faaet sit Pantebrev indløst i Tide.

Men Niels Graversen — født i Lund — hævdede, at paagældende ikke havde nogen som helst Ret til Gaarden, da den var hans retfærdige Oldarvegods, og da de intet vilde høre herom, stævnedede han dem først for Herredstinget og derefter for Landstinget, idet han paastod, at nævnte Pantebrev aldrig var blevet læst paa Tinge, og derfor burde være magtesløst. Sagen blev opsat i 14 Dage, men da vi ikke hører mere om den, er den maaske blevet forligt. Det var 1618.

Som før nævnt havde Morten Jacobsen Barfod laant Christen Christensen i Hesselbjerg en vis Pengesum, men da denne ikke kunde betale, blev det ordnet saaledes, at han afstod sin Gaard eller Boel til Morten Jacobsen mod at blive boende der som Fæster.

Efter Morten Jacobsens Død blev hans Fæstebrev fornyet af fire af hans Sønner. Det lød saaledes:

»Vi efterskrevne Jacob Mortensen i Bjødstrup, Niels Mortensen i Hagelskjær, Christen Mortensen ibidem og Jens Mortensen i Bjødstrup kendes og gøre vitterligt for alle med dette vort aabne Brev, at vi haver undt Christen Christensen i Hesselbjerg alle den Lod og Part, som vi og vore Søskende haver udi den Boel, som forskrevne Christen Christensen nu ibor, efter som vores salig Fader ham tilforn undt haver, saa han maa samme forskrevne Part have, nyde, bruge, og beholde hans Livstid, dog saa, at han udi lovlig Tid yder og udgiver, hvad Skyld og Landgilde til Kongen og Bonden, som det bør afgangne med Rette.

Til ydermere Vidnesbyrd og bedre Forsikring, at saa udi Sandhed er, som forskrevet staaer, trykker vi vores Signeter neden paa dette Brev og med egne Hænder underskrevet.

Og kærligen tilbeder vi hæderlig og vellærde Mand, Hr. Jens Clemendsen, Sognepræst til Ikast, Christen Nielsen i Vaade, Palli Nielsen i Lexgaard til Vitterlighed at forsegle og underskrive med os.

Adtum Hesselbjerg den 12. Januari Aar 1619.

Dette Brev bestaar. Jeg Jacob Mortensen med egen Haand.

Dette Brev bestaar. Jeg Christen Nielsen med egen Haand.

Dette Brev bestaar. Jeg Palli Nielsen med egen Haand.«

Senere giver ovennævnte Boel Anledning til Proces imellem Jens Nielsen i Nørum og Jacob Mortensen Barfod i Bjødstrup. Straks

efter sidstnævntes Død, ja, endog inden der var foretaget Skifte, giftede hans Enke, Maren Nielsdatter, sig med ovennævnte Jens Nielsen, der da boede i Hollingholt.

Af et Tingsvidne, som var udstedt den 10. April 1619 paa Hammerum Herredsting, faar vi at vide, hvorledes det var gaaet til i Hagelskjær under Skiftet; men da Morten Jacobsen allerede nævnes død 14. Marts 1618, altsaa over et Aar før, maa der forud for nævnte Skifte have været holdt flere Skiftesamlinger.

Tingsvidnet⁶⁷ lød saaledes: »Hr. Jens Clemensen, Præst til Ikast Kirke, Christen Nielsen i Klode, Iver Nielsen i Remme, Simon Christensen i Suderbæk, Jens Christensen i Bøgild for otte Mænd med oprakte Finger og Helgens Ed at have vondet, at de nærværendes hos var i Hagelskjær den Tid, Skiftet stod efter salig Morten Jacobsens, og samme Tid saa og hørte, at Jacob Mortensen i Bjødstrup og Niels Mortensen i Hagelskjær paa deres egne og paa deres Søskenes Vegne begærede af deres Moder, Maren Nielsdatter, at faa et Sølvbælte, en Sølv-Knivskede, et Sølv-Nøglebaand samt deres Faders skaarne Klæder (fine Klæder) »eller skie och Füllest derfor.«

Men det vanskeligste Punkt i Arvesagen var, hvem der skulde tage sig af de to umyndige Børn Claus og Inger. Deres Moder var jo lige blevet gift med Jens Nielsen i Hollingholt, Fuldmægtig paa Herningsholm, der paa dette Tidspunkt maatte være en gammel Mand; men han vilde nok helst, at de to Børn skulde have Ophold enten hos deres Broder Jacob i Bjødstrup eller hos deres Broder Niels i Hagelskjær, hvor de var vokset op.

Men de ovennævnte fem Mænd, som overværede Skiftesamlingen, foreslog »Jacob Mortensen og Niels Mortensen paa den ene Side og Jens Nielsen i Hollingholt og hans Søster paa den anden Side at blive enige om, at Jens Nielsen og hans Hustru skulde forsørge de tvende Børn, Claus Mortensen og Inger Mortensdatter, med ærlig Underholdning med Øl og Mad, Sko og Klæder, og hvad de behøvede til deres nødtørfelige Underholdning, indtil de selv kunde fortjene deres Klæder og Føde; og derfor skulde forskrevne Jens Nielsen og hans Hustru have forskrevne Sølv og Klæder«.

Jens Nielsen var imod denne Ordning og overgav Sagen til

Retten. Den naaede til Landstinget, men dettes Afgørelse kendes desværre ikke.

Om denne Jens Nielsen, som altsaa var Stedfader til ovennævnte Jacob Mortensen og hans Søskende, ved vi meget. Vi har en stor Pakke liggende bestaaende af Afskrifter eller Uddrag af gamle Dokumenter med Oplysninger om ham; men da dette Materiale næppe nogen Sinde bliver trykt, skal vi ganske kort omtale ham her.

De ældste Oplysninger om Jens Nielsen finder vi i en Proces fra 1617 i Anledning af en Strid om Kirkestolene i Gellerup Kirke. Her vidner Jens Nielsen,⁶⁸ der da boede i Hollingholt i Sunds Sogn, »at han mindes udi 48 Aar, da var det ham fuldt vitterligt, at hans Moder, Anne Nielskone i Birk, i forskrevne Aaringer stod yderst næst Knappen udi den fjerde Skammel neden for Peder Bondes Qvindskammel, og hans Hustru Margrethe, som da boede i Birk, næst ved hende i forskrevne Skammel, og siden sal. Anne Nielskone ved Døden er afganget, da have sal. Sidsel Nielsdatter, som boede i Birk, standen næst Knappen i forskrevne Skammel, medens hun levede.«

Vi faar her en Del at vide om Jens Nielsen, som velsagtens er født i Birk omkring 1560. Hans Forældre hed altsaa Anne og Niels, og hans Hustru Margrethe, som nok er hans første Kone; og den Sidsel Nielsdatter, der nævnes, er vel hans Søster.

Endvidere faar vi ogsaa Besked om, at han selv har boet i Birk, men det har næppe været længe; thi han boede i mange Aar i Hollingholt, og her var han i den Tid, han var Fuldmægtig paa Herningsholm. Hans Fader, Niels Michelsen, boede i Birk 1542, og hans Farfar, Michel Nielsen, træffes her saa tidligt som 1498.⁶⁹ Jens Nielsen har været en dygtig og betroet Mand, siden han var Fuldmægtig under tre eller fire af Herningsholms Ejere gennem et Tidsrum af ca. 36 Aar.

Sandsynligvis var han en kort Tid i Josva von Qvalens Tjeneste; thi Jens Nielsen havde en Søn, som hed Josva, og som naturligvis var opkaldt efter ham.

Da Josva von Qvalen døde ca. 1583, blev hans Enke, Fru Magdalene Munk, gift med Friherre Sigfred von Rindscat, ogsaa kal-

det »den onde Herremand«, fordi han tyranniserede sin Hustru, sine Omgivelser og Fæstebønderne paa det groveste.

Det ser ud til, at Jens Nielsen er kommen nogenlunde ud af det med Friherren, da han stadig forblev i hans Tjeneste; men da von Rindscat ofte var paa Rejse, har han vel haft mest at gøre med hans Hustru, Fru Magdalene Munk, der selv stod for Gaardens Styrelse, naar hendes Mand var i Udlandet.

Til Fuldmægtigens Gerning hørte vel blandt andet at indkræve Bøndernes Restancer og at modtage deres Skatter og Afgifter og bringe dem til Herregaarden. I hvert Fald har Jens Nielsen haft Pengemellemværende med Naadigfruen, hvilket han var saa heldig at faa i Orden inden hendes Død 1613.⁷⁰

Hun havde givet ham et »Brevquistantz paa, at hun havde kvitteret Jens Nielsen for alt, hvad han har været hende skyldig til den 19. Juni Anno 1613«.

Derefter var han Fuldmægtig for en fattig Adelsmand, Jacob Lykke, som var bleven gift med Fru Magdalene Munks Datter og med hende arvede Herningsholm, men han kunde ikke holde det gaaende ret længe og maatte derfor forsvinde.

1616 nævnes Jens Nielsen som Fuldmægtig for en Jacob Sested⁷¹ paa Herningsholm, idet han fører en Retssag for ham; men han forsvinder snart igen, velsagtens fordi han heller ikke kunde tumle den store forarmede Herregaard.

Men nu kom der en Mand til Gaarden, som fik den sat i Stil og Skik. Det var den rige og mægtige Greve Gert Rantzau, som ejede en Mængde Herregaarde og en Tid havde været Lensmand paa Kronborg. Ogsaa for denne fornemme Herre blev Jens Nielsen Fuldmægtig, skønt han da maa have været en ældre Mand.

Der er bevaret et Dokument, som viser, at han endnu 1618 var Fuldmægtig eller Foged paa Herningsholm. Det lyder ordret saaledes:⁷²

»Effther Som mig er til Vinding vorden, at ærlig og velbørdig Mand Jacop Lækij till Tandrup eller hans Fuldmact will lade tage Vinder til Ginding Herredsting paa Torsdag først kommende paa nogen Ejendom ij Grøde Mark, som min Hosbund, ærlig og velbørdig Mand Her Giert Randzau haffuer Lod og Diel udi. Saa forbiuder ieg Fogden, eller huem som sider ij Dommersted, at udstede nogen Winder paa noget af det Ejendom, som findes ij Grøde Mark, førind

forskrevne Her Giert Randzau fanger der for lovlig warsell och er begærendes af Herredsfogeden, eller hvem som sider i Dommersted, at dette Sedell mottte bliffue læst og paa skreffuit och her huor Fuldmact giver Christen Knudsen ·ij Tofftlund dete Sedell at lade lesse och paa skriffue.

Datum Holingholt thend 18. augustig aar 1618.

Jens Nielsen egend hand.«

Jens Nielsen var en kendt Mand paa Tinge. Ofte førte han Rets-sager for sine velbyrdige Herskaber paa Herningsholm, og ikke saa sjældn førte han Rets-sager for sig selv og ogsaa nu og da for sine Venner og Bekendte. Han flyttede meget omkring, boede først i Birk, saa i mange Aar i Hollingholt, derefter i Bjødstrup og til sidst i Nørum.

En Datter af ham blev gift ind i Nørre Søby i Rind Sogn, som da ejedes af en Mand ved Navn Peder Christensen. Fra hende førtes Slægten ifølge gamle Dokumenter videre til Vester Høgild, og efter at have boet her i flere Slægtled kommer den ved Rasmus Schaarups Datter Ane Kirstine til Salholt, hvor hun 1802 blev gift med Conrad Lundsgaard Nybo. Se nærmere i Bogen: Slægten Abildtrup, Side 114-115.

Med sin Hustru, Maren Nielsdatter, havde Morten Jacobsen følgende Børn:

1. Jacob Mortensen Barfod, Herredsfoged i Hammerum Herred, nævnes 1619.
2. Niels Mortensen Barfod, boede i Hagelskjær 1619.
3. Jens Mortensen Barfod, nævnes i Bjødstrup 1619.
4. Christen Mortensen Barfod, nævnes 1619 i Hagelskjær.
5. Claus Mortensen Barfod, nævnes 1619 i Hagelskjær.
6. Inger Mortensen Barfod, nævnes 1619 i Hagelskjær.

JACOB MORTENSEN BARFOD

Født ca. 1590, død 3. Maj 1656.

Af forrige Afsnit ser vi, at Jacob Mortensen Barfod boede i Bjødstrup 1619, og maaske havde han da allerede boet der nogle Aar.

1622 nævnes han som Delefoged⁷³ til Lundenæs Slot. Han stævner da paa Lensmanden Hr. Uldrick Sandbergs Vegne Niels Mad-

sen i Brændgaard for Landstinget for en uendelig Dom, som denne havde forhvervet over et Forligelsestingsvidne, som var udstedt paa Hammerum Herredsting den 11. November 1620 og gjort mellem hans Husbondes Tjenere og Lensmandens Tjener i Skibbild angaaende nogen »Digge Lockelse« ved deres Gaarde, hvilket Tingsvidne skulde være gjort dem begge til Gavn og Bedste, eftersom de havde bevilget og samtykket.

Men Jacob Mortensen Barfod krævede, at ovennævnte Tingsvidne og Landstingsdom ikke burde være ved Magt, da Lundenæs-bonden i Skibbild uden Lensmandens Billigelse havde indgaaet paa Forlig med den anden Bonde, som hørte til Herningsholm, der da ejedes af Grev Gert Rantzau.

Allerede den 3. December 1625 møder vi Jacob Barfod som Herredsfoged; thi da udstedte han sammen med to andre Mænd et Tingsvidne lydende paa, at seks Mænd havde vidnet, at det var dem fuldt vitterligt, at Jep Christensen Ulf, Havnstrup, og Michel Trogelsen samme Sted havde stedt og fæst af ærlig og velbyrdige Mand, Knud Gyldenstjerne til Timgaard, den Gaard i Havnstrup, de bor udi.

Det var vist den første Embedsforretning, Jacob Barfod udførte som Herredsfoged.

Før Jacob Barfod var blevet Herredsfoged, boede hans Formand i Embedet, Peder Mar, altid kaldet Peder Bonde, i Bjødstrup, og vi træffer ham her 1574, 12. Juni og 9. Maj 1585. Vi har set hans Segl i Rigsarkivet. Det ligner Barfod'ernes Segl.

1599 var der fire Gaarde i Bjødstrup,⁷⁴ to mindre og to større. I de to sidstnævnte boede Peder Mar og Jens Christensen Langelund. Disse to Mænd og deres Slægtninge ejede tilsammen 13 Gaarde og Boel, nemlig 4 Gaarde i Bjødstrup og 5 andre Gaarde i Gellerup Sogn, som var: Langelund, Have, Bitro (Besser), Sdr. Fastrup og Krogslund, i Ikast Sogn: Hesselbjerg og Hagelskjær, i Rind Sogn 1 Gaard i Søby og 1 Gaard i Lind.

Om nævnte Gaarde hedder det i Jordebogen: »Disse efterskrevne Jordejergaarde og Bueller haver tvende Bønder ved Navn Peder Bunde og Jens Christensen, — som i Jordebogen for 1607 kaldes med Tilnavnet Langelund, — og deres Medarvinger i Tingsel for

en visse Landgilde over en Summa, som her næst efter samme Gods findes antegnet og indført, efter som fremfarne Konger dennom naadigst undt og bebrevet haver«.

Da de to Mænds Navne senere bliver afløst af Jacob Mortensens i Bjødstrup og Gjøde Jensens i Langelund, maa førstnævnte vel være gift med en Datter af Peder Bunde, medens sidstnævnte vides at være Søn af Jens Christensen Langelund.

Af Jordebogen af 1597⁷⁵ fremgaar det, at Afgiften »Tingsel« er opført under eet for alle Gaarde og er sat til 28 Sk. Leding, 6 Ørte Rug, $\frac{1}{2}$ Td. Smør, 2 Skovsvin og 22 Hestegæsteri. At denne Afgift har været lempelig, og at Selvejrbønderne har været tilfredse med den, ses af følgende kongelige Skrivelse: »At eftersom for os underdanigst haver ladet tilkendegive Jacob Mortensen i Bjødstrup, Herredsfoged i Hammerum Herred, hvorledes han og hans Medarvingers Forfædre skal have bekommet nogle Selvejrbøndergaarde og Boel liggendes udi Lundenæs Len i forskrevne Hammerum Herred, kaldes Tingelsgods for en vis Summa aarlig Kornskyld og Landgilde efter Jordebogens Takst, og forskrevne Jacob Mortensen og hans Medarvinger underdanigst er begærendes, at deres Efterkommere og Arvinger herefter stedse og altid mod samme Afgift, Skyld og Landgilde og anden Herlighed maatte tjene og blive til forskrevne vort Slot Lundenæs som hidindtil og ikke fra Kronen at bortskiftes.

Og efterdi vor Lensmand paa forskrevne vort Slot sig underdanigst imod os haver erklæret samme Gods ikke fra forskrevne Lundenæs Len uden største Skade for Belejlighed og anden Herlighedsskyld kan mistes og ombæres.

Da efter slig Lejlighed haver vi af synderlig Gunst og Naade, naadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at forskrevne Tingselsgods, som forskrevne Jacob Mortensen og hans Medarvinger nu haver, herefter som hidtil altid skal ligge og blive under Kronen til forskrevne vort Slot Lundenæs og aldrig derfra skiftes og ombæres, forbyndes etc.

Skrevet Schanderborg den 23. Februar, Anno 1634.«⁷⁶

Kongerne var i Regelen gode Herrer mod deres Selvejrbønder og behandlede dem med Retfærdighed, hvorfor Selvejerne følte det

som en Ulykke, hvis Kongen solgte Herlighedsretten af deres Gaarde til adelige Godsejere; thi det betød højere Afgifter og mindre Selvstændighed. Det var denne Frygt, som fik Jacob Barfod og hans Medarvinger til at indsende til Kongen den Skrivelse, som denne ovenfor besvarede.

I forrige Afsnit har vi hørt, at Jacob Barfods Fader havde en Gaard i Pant, beliggende i Sædding i Nørre Nebel Sogn; men da dens Ejer forsømte at betale Afgifter af Gaarden, hjemfaldt den til Kongen; dermed saa det ud til, at Herredsfogden, som havde arvet Pantet, skulde miste baade Gaard og Penge.

Derfor sendte han en Bønsskrivelse til Kongen om Hjælp. Og i den Anledning skrev Kongen til Lensmanden paa Riberhus, Hr. Albrecht Skeel, følgende:⁷⁷

»Vor synderlig Gunst til forn vider, at eftersom nærværende Jacob Mortensen i Bjødstrup os underdanigst Supplicando have ladet tilkendegive, hvorledes hans afgangne Fader, Morten Jacobsen, for nogle Aar siden haver sig tilforpantet en Selvejergaard i Riberhus Len i Sæddingby for et Hundrede Rigsdaler, som Claus Pedersen da paabode, og efterdi han havde været forsømmelig og ikke i nogle Aar har udredt til vort Slot Riberhus den sædvanlige Afgift efter Jordebogens Formelding, er samme Gaard skuret i Fald og der under Slottet til os og Kronen annammet, og siden der samme Bonde ved Døden er afganget, er Arv og Gæld efter ham forsvoret, saa at forskrevne Jacob Mortensen og hans Børn derover har lidt stor Skade og for forskrevne udlagte Pending ingen Fyldest bekommet underdanigst begærendes, at vi naadigst ham ville bevilge og tillade, at han samme Bondegaard igen maatte bekomme og indfri af Fald, da beder vi eder og naadigst ville, at I forskrevne Jacob Mortensens forskrevne Bondegaard uden Stedsmaal lader igen bekomme, dog at han af Fald den indfrier, og udlægger al den resterende Landgilde, saa vidt samme Gaard er kommen udi Fald for, og siden aarligen give og gøre deraf, hvad Rettighed deraf plejer at gange.

Og ville vi, at den, som samme Gaard nu besidder, med sin Hustru deres Livstid samme Gaard maa beholde efter den Besked, de til Riberhus haver gjort, og imidlertid intet videre besværges, med mindre han eller hans Arvinger kunne have det i Minde.

Dermed sker vor Vilje. Befalendes eder Gud. Skrevet paa vort Slot den 10. April 1633 under vor Zignet.

Christiann.«

Ifølge Skrivelse⁷⁸ af 24. Febr. 1635 faar Herredsfoged Jacob Mortensen Bevilling paa Kronens hele og Kirkens halve Part af

Korntienden af Gellerup Sogn for Fæste og Afgift, naar Jens Nielsen Gjødstrup, Sognepræst i Gellerup, som nu har dem, dør. Nævnte Jacob Mortensen har berettet, at disse Parter af Korntienden har ligget til den Gaard, som han beboer, for Fodringens Skyld, da der ikke er Engbjergning til Gaarden, hvormed den kan holdes ved Magt, men at Hr. Jens N., Sognepræst i nævnte Gellerup, nu har disse Parter.

Embedsmanden paa Lundenæs Slot skal fæste Jacob Mortensen nævnte Parter Korntiende til hans Gaard, naar de bliver ledige efter Hr. Jens' Død.

17. April 1636 faar Jacob Mortensen i Bjødstrup et Stadfæstelsesbrev⁷⁹ paa Livstid paa, at han og hans Hustru, Anna Christensdatter (2. Ægteskab), om hun overlever ham, for sædvanlig Fæste og Afgift paa Kronens Part af Korntienden af Gellerup Sogn for en aarlig Afgift af 18 Ørte Rug og 9 Ørte Byg at levere til Faste-lavn.

Jacob Mortensen ejede en Gaard i Gellerup By, som han havde vanskeligt ved at faa fæstet bort, idet den ene Fæster efter den anden maatte gaa fra paa Grund af Armod, fordi Gaardens Afgifter var alt for store.

Da besluttede han at indsende en Ansøgning til Kongen om at faa den forarmede Gaards Skatter og Afgifter nedsat. Skrivelsen havde følgende Ordlyd:⁸⁰

»Stor Mecttige Høyborne Første Allernaadigeste Herre och Konning, ieg eders naadigste fattige Thiennere forarsages Paa dett allerunderdaniste eders Kongelige Maayistætte med dene min Suplicatzion at besøge Giffuendes eders Kongelige Maaijstætt, Paa det Alerunderdaniste thill Kiende, att ieg haffuer en liden och gandske Ringe Jordeggen Gaard, ligendes i Gelderup Sogen og by udi Lunnedeneslen, som Christen Pedersen sist paa buode, huelcked er saa gandske hoijtt bethøngt, och for skyltt thil Cronen, att ingen nogett lenge haffuer kunde buoed der paa, mens en efter anden, aff samme store aarlig Udgift er bleffuen for Armnett, saa att Gaarden der offuer er bleffun Øde, och indnu stander Øde, thi denn skylder aarlig thil Cronnen iiij Sk. leding j Ørte rog j Ørte biug j Skovvogen j svuin j R:daller xxiiij skipp Auer, som er fast lige ved anden guode Jordeyger gaarde Udi sonett och Nabuolaff (Nabolag) huosligendes, som er fæsten dobbeltt saa guode, Paa Eyendom och Brugelighed, ind som samme liden Gaard Er, huor for ieg ved nu Aldieles ingen ieg Kand bekomme, som den ville Anthage, och beside bliffuer Øde standende uden

eders Kongelige Maaystætt, Aff Mildhed och Naade Naadigst velle beuelige, att bemelte liden gaard udi Gielderup by, maa her effter, være quitt och forskonett, med halffue Parten aff ald huis skyldte landgiæld och ald Anden, Herlighed Udgiftt och thonge, som der thil desse er affgiffuen och Udred, thil Cronnen i Allemaader, thj ieg ved ingen som Kand ellers buoe der Paa, och være ved Maegt att holde den ved lige, huelcken er med uuldige Danne-mænds Vinde att beuisse, och ærfare, ieg thil binder mig och saa festen med miere aff min Paartt att Affslaa saa at Gaarden herefter skal Kand holdes ved mactt om eders Maijstætt den med halff skyldte och thyngte thil Cronen naadiste vell forskone er Paa eders Kongelige Maaystætts naadiste Guode Giensuar formodendis, slig eders Kongelige Mildheds Well Gud alermecttigeste, Rigelig beløne, Gud spare och beuare eders Kongelig Maaystætt Med en Lang uarende och Lycksalige Regementte baade thil Liff och siell Datum Børstrup den 18. Martij 1641

Eders Kongelige Maaystætts fatige ydmyge och Underdane thienner
Jacob Morthensen i Børstrup. Herrettzfoged udi Hammerum Herett.«

Den 22. August 1643 indsender Jacob Mortensen igen en Ansøgning til Kongen om, at en anden jordegen Gaard, som han har i Gellerup Sogn og By, maa blive forskaant for den aarlige Krone-skyld, »som den af uvuldige Dannemænd er taxeret til at taale samt halv Ægt og Redsel«.

Ifølge kongelig Skrivelse af 21. November 1643 til Lensmanden Iver Vind faar Herredsfogden Meddelelse om, at hans Gaard har faaet den ønskede Nedsættelse af de forskellige Afgifter.

Den 13. Juli 1636 blev Jacob Mortensen udnævnt til Værge for Gellerup Kirke, og da Svenskerne 1643 hærgede Landet, var han endnu Kirkeværge, og i Kirkens Regnskabsbog for det Aar staar der: »Forskrevne Aars Tiendekorn haver Kirkeværgen Jacob Mortensen oppebaaren og er ham af Fjenderne aftvungen og fratagen, saa han intet havde nydt eller beholden deraf efter Tingvindes Indhold og derfor ikke føres ham her til Indtægt«. Og for 1644 meddeles det: »Efterdi Fjenderne forskrevne Aar havde Landet inde, havde Kirken ingen Korntiende, Qvægtiende eller Kornjord-skyld bekommen«.

Mange enlige Gaarde og Landsbyer gik op i Luer, saa længe Kri-gen varede, og efter Fredsslutningen 1645 bestod Jacob Mortensens Besætning af »4 Øg, 8 Stude, 6 Køer, 4 Ungnød og 12 Faar, og »en

halv Hundrede Fag Hus« uden nogen Aarsag af Fjenden er afbrændt«. Saa han slap forholdsvis godt fra Krigens Rædsler.

Jacob Mortensen har været Ejer af flere Gaarde, saaledes 3 Gaarde i Bjødstrup, hvoraf den ene var uden Bygning, i Ikast Sogn: 2 Gaarde eller Boel, Hagelskjær og Hesselbjerg, og 1 Gaard i Nørre Søby i Rind Sogn, og desuden havde han, som før nævnt, haft Faderens Gaard i Sædding, i Nørre Nebel og 2 Gaarde i Gellerup By. Tillige havde han Penge paa Rente. 1652 maatte han svare Rente-pengeskat af 200 Rdlr., hvad den Gang var mange Penge, og i hele det store Hammerum Herred er der kun een Mand foruden, der betaler saa stor Skat, nemlig Præsten i Sunds, Hr. Anders Christensen, som svarer af den samme Sum. 1653 slap Herredsfogden for denne Skat; thi da godtgjorde han for Retten, at »hans Pending, som han tilforn har angiven at have paa Rente og skattede af, har han nu optaget til sin Fornødenhed og har nu ingen at skatte af.«

1647 boede en Mand ved Navn Jens Pedersen i Nørre Søby i Rind Sogn. Hans Fader, Peder Christensen, havde ogsaa beboet og ejet samme Gaard. Hans Moder Kirsten var en Datter af den før omtalte Delefoged, Jens Nielsen i Hollingholt, senere i Nørum i Gellerup Sogn. Jens Pedersens Gaard var Tingselsgods, og han tilhørte saaledes de gamle ansete Slægter, som ejede eller havde ejet disse Gaarde, og han var altsaa ogsaa i Slægt med Herredsfogden Jacob Barfod.

Denne havde laant Jens Pedersen 150 Rigsdaler, men da Laanefristen var overskreden, og der ikke var Udsigt til, at Pengene vilde blive betalt, truede Herredsfogden ham med Sagsanlæg, og da dette ikke virkede, maatte Jens Pedersen sammen med Mads Jensen i Østergaard og Las Nielsen i Nørre Søby møde paa Herredstinget.

Jens Pedersen mødte ikke selv, men sendte en Skrivelse med Mads Jensen til Tinget. Skrivelsen lød saaledes:

»Kiendes jeg mig Jens Pedersen, født i Nørre Søby, at eftersom jeg haver pantsat den halve Gaard udi forskrevne Nørre Søby, som Las Nielsen paaboer, til Jacob Mortensen i Bjødstrup, og han nu tiltaler mig for samme Pantepenge med Vurdering, Udlæg af bemeldte Halvegaard og dens Tilliggende, da giver jeg Jens Madsen i Hesselbjerg paa mine Vegne at gaa i Rette til Herredsting,

Landsting og hvor behov gøres udi samme Sag gjøre og lade, ligesom jeg selv personlig var til Stede, og tilbyder jeg mig uden noget Ophold at gjøre bemeldte Jacob Mortensen Udlæg for samme udi forskrevne Pantegods efter uvillige Dannemænds Vurdering og kgl. Mayestæts Reses efterdi jeg ikke have andet Middel bemeldte Jacob Mortensen med at betale.

Til Vidnesbyrd min egen Haand underskreven. Actum Hesselbjerg den 17. Novembris Anno 1647. Jens Pedersen, egen Haand.«

Sagen kom til sidst til Landstinget i Viborg, hvor Jens Pedersen blev dømt til, at der skulde gøres Indvisning i Gaarden. Det vil sige, at to Selvejerbønder skulde vurdere Ejendommen, og kunde Vurderingssummen ikke dække Gælden, havde Herredsfogden Ret til Gaarden; vi ved ikke, om Jens Pedersen maatte gaa, men han flyttede senere til Vester Høgild, hvor han blev gift med en ung Enke, Ane Pedersdatter, som første Gang havde været gift med en Præstesøn, Christen Blok, som boede i Øster Høgild (Viborg Landstings Dombog, 8. December 1647).

Samme Aar, som Herredsfogden døde, 1656, udbrød der en ubehagelig Strid mellem Bjødstrup og Birkefogden Christen Pedersen i Agerskov.

Denne havde det meste af Sommeren irriteret Bjødstrupfolkene ved at lade sine Kreaturer og Heste løbe ind paa deres store Engarealer og der gøre betydelig Fortræd ved at nedtræde og æde Græsset og ødelægge Digerne.

Birkefogden mente dog, at Klagemaalet var stærkt overdrevet, men lod alligevel foretage Syn over Skaden af ni Mænd, som derefter vidnede for Birkefogden paa Herningsholms Birketing, »at de Mandagen før St. Hansdag, Midsommer, var til Syn over et Stykke Eng, kaldes Tuum, som tilhørte Jacob Mortensen i Bjødstrup, da var samme Stykke Eng forsvarligt indhegnet undtagen ved den vestlige Ende, hvor der var ædt saa meget, at det kunde sættes til et Læs Hø, og tillige var der to smaa Drivesteder af Forten paa samme Eng og ikke mere, hvilket vi syntes nylig at være oplukt, og saa de, at der var gravet Soj uden for Diget og derved gjort stor Skade paa Forten.

Dernæst saa de, Diget norden om samme Eng var nedsunken, men kun 2 eller 3 Steder havde Øxen eller Fæ gjort Fortræd paa

det. Forøvrigt var Diget ikke saa forsvarligt lukt hverken paa den nordre Side eller vestre Ende, at det kunde holde Øg og Fæ ude før Voldborgdag eller og efter Høst, »naar det ganger Hjordløs«.

Dernæst var de samme Tid og Sted til Syn over fire andre Engskifter paa Tuum, liggendes mellem Store Agerskov Skifte, som tilhørte Peder Jacobsen i Hammerum, og Mette Michelsdatter samme Sted. Skaden paa Afgrøden dette Aar paa denne Eng satte de til halvandet Læs Hø. Derefter synede de Vedstoel Enge, som laa til Jacob Mortensens Gaard. Da saa de, samme Eng paa den nordre Side var en Skaar paa Diget, og de mente, at Skaden kunde sættes til 2 Læs Hø.«

Da Birkefogden selv havde udtaget Synsmændene, har disse naturligvis faret lempeligt frem med Hensyn til Vurderingen af Skaden, som ikke synes at være særlig stor.

Der blev udstedt flere Tingsvidner. Vi skal her medtage et Par, som er til Fordel for Birkefogden:

»Thomas Gregersen og Zidse Pedersdatter, tjenendes i Agerskov, vidnede for Retten, at de havde set, at Nørre Fastrups Fæhøveder havde ganget over Jacob Mortensens Enge Tuum og der dreven vesten over Diget og tilbage igen i Ugen før Voldborgdag nu sidst forleden, saa vel som tit og mange Gange tilforn i dette Aar undertiden 20 Kreaturer og somme Tider flere og somme Tider færre, og at Thomas Gregersen forskrevne Uge og Tid talte med Jørgen Christensen Fastrup, der han jagede samme Fæhøveder af Jacob Mortensens Eng.«

I et andet Tingsvinde vandt de samme to Personer fra Agerskov, »at det er dem fuld vitterlig i Sandhed, at Christen Pedersen i Agerskov hans Køer stod i Tøjr fra Voldborgdag og til noget nær St. Hans, Midsommer, sidst forleden i dette Aar 1656, og at hans fem Stude, som Peder Jensen i Agerskov og hans Medfølgere havde vondet, var i Kollund til Græsning nu i Sommer i hegne Tider fra Pintsens hellige Dage sidst forleden.«

Derefter skal vi medtage et Tingsvidne, som forsvarer Jacob Mortensens Sag. Det er Peder Jensen i Agerskov, Jens Pedersen og Jep Pedersen samme Sted, som vidner, »at det er dem fuld vitterlig i Sandhed, at de havde set, at Christen Pedersen i Agerskov har

haft 11 store Øxen og unge Stude, 10 Køer og 4 Qvier, som havde gaaet med Agerskov Hjord, fra Græsset groede om St. Voldborgsdag og til imod Pintsedag sidst forleden og gjort Skade paa Jacob Mortensens Eng paa Tuum og Vedstoel og paa Peder Jacobsens Enge i Hammerum; og Christen Thomesen i Agerskov har ikke haft flere Fæ med Agerskov Hjord end 2 Stude og 10 Ungnødder; thi hans Køer holdtes i Tøjr i den Tid, som fornævnte Engskade er sket, og Peder Jensen i Lille Agerskov har ikke haft mere end 5 Køer og 5 Ungnød af Lind i den Tid, omtalte Engskade skete.«

Dette er kun et Uddrag af Sagen, som ender ved Landstinget, der frikendte Herredsfogden, som var død, medens Sagen stod paa. Dommen lød saaledes:

»Efterdi forskrevne Peder Jensen i Agerskov, Jens Pedersen og Jep Pedersen udførligen havde vondet, at de have set Christen Pedersen Agerskov havde haft elleve store Oxener, tre unge Stude, ti Køer og fire Qvier, som havde ganget med Agerskov Hiord fra Græsset groede om Sankti Voldborrig Dag og til mod Pinsedag og gjøre Skade udi Kgl. Mayts. Tieners Enge og udi saa Maader vondet, om den synlig Gerning, de set haver, og intet nøjagtigt derimod fremlægges, da have vi efter slig Lejlighed ikke vist imod den deres Vinde at kunne sige, men ved Magt at blive.« (Viborg Landstings Dombog C, 1656, 22 Oktober).

Som før nævnt var Jacob Mortensen Barfod gift to Gange, første Gang med en Datter af Herredsfoged Peder Mar. Hun var vist Moder til alle Børnene, og anden Gang med Anna Christensdatter, Datter af Christen Jensen i Nørre Fastrup.

Børnene:

1. Peder Jacobsen, Herredsskriver i Hammerum Herred.
2. Morten Jacobsen.
3. Jens Jacobsen, Herredsfoged i Ulfborg Herred.
4. Christen Jacobsen, Delefoged til Lundenæs, boede i Hagelskjær.
5. Knud Jacobsen, Herredsfoged, boede i Bjødstrup.
6. Claus Jacobsen, boede i Bjødstrup.
7. Inger Jacobsdatter, gift med Peder Jensen i Langelund, Herredsfoged i Hammerum Herred.

8. Apelone Jacobsdatter, gift første Gang med Hr. Christen Andersen i Sunds, og anden Gang med Sognepræsten i Sunds, Stephan Olufsen Aale.
9. Niels Jacobsen, gift med Mette Michelsdatter, boede i Hammerum.
 - a. Morten Nielsen.
 - b. Maren Nielsdatter.
10. Henrik Jacobsen Barfod, Student fra Frederiksborg Skole 1634, immatriculeret samme Aar, blev 1640 kaldet til Sognepræst i Aarstad og Asige, Halland, Sverige. (Meddelt af Apoteker Åke Renstrøm, Mariefred, Sverige).

CHRISTEN JACOBSEN BARFOD

Død ca. 1664.

Herredsfoged Jacob Mortensens Søn, Christen Jacobsen, kom til at bo i Hagelskjær omkring 1650; men han og hans Hustru, Maren Jacobsdatter, har vist boet et andet Sted før. Hun maa være kommen fra Høstrup i Haderup Sogn; thi 1688⁸¹ var hun sammen med Christen Knudsen Mørk fra Faarbæk i Haderup og Peder Nielsen paa Hundslev Closter Ejer af en af de fire Gaarde i denne By.

1660 nævnes Christen Jacobsen som Fuldmægtig eller Delefoged til Lundenæs Slot.⁸² Det Aar skulde han paa Lensmandens Vegne lade foretage Syn paa alt Lundenæs Gods i Gellerup og Ikast Sogne i Anledning af den Skade, som Svenskekrigen 1657—1660 havde forvoldt.

Lad os høre, hvad Synsmændene havde at udsætte paa enkelte Gaarde.

»Dernæst saa vi den Gaard Hagelskjær, som Delefogden Christen Jacobsen beboede, hvor Husene var nogenledes ved Magt, men den halve Part af hans Sæd og Avl, syntes vi at være forringet. Dernæst saa de den Gaard i Bjødstrup, som Jacob Mortensen havde paaboet. Husene var nogenledes ved Magt, og syntes de, at den tredie Part af Sæden og Avlen kunde være forringet. Desligeste saa de to Gaarde ibidem, som Mads Gregersen og Peder Ollufsen paaboede, hvor Sæden var ganske øde, og ingen Folk derpaa boede. Dernæst

saa de den Halvgaard ibidem, som Christen Christensen og Christen Andersen paaboede, hvoraf den Part, som Christen Christensen paaboede, stod ganske øde, og den anden halve Part, som Christen Andersen paaboede, var Husene meget forfaldne, og syntes de, at den halve Part af Sæden og Avlen dér kunde være forringet. I lige Maade saa de den Gaard ibidem, som Knud Nielsen paaboer, hans Huse var meget forfaldne, og syntes de, at den halve Part af hans Sæd og Avl kunde være forringet . . . «

Man har dog Indtryk af, at Gellerup Sogn er sluppet nogenlunde fra Krigens Hærgen.

Christen Jacobsen blev ikke nogen gammel Mand.⁸³ Han maa være død allerede 1664; thi det Aar bor en Mand ved Navn Niels Jensen her. Han havde giftet sig med Enken, Maren Jacobsdatter. Det ses af et Skøde, som blev udstedt 1689, vist ikke længe før hendes Død. Dette Ægteskab blev heller ikke langt. Endnu 1675 nævnes han og hans Steddatter i Ekstraskatterne, men 1677 nævnes Maren Jacobsdatter som Enke. Manden maa altsaa være død i Tiden 1675—1677.

Ifølge Kvæg- og Kopskat 1681 har Enken og hendes ældste Søn, Christen Christensen, hver en Halvdel af Gaarden.

1689 besluttede Maren Jacobsdatter at sælge sin Gaard til sine tre Svigersønner, Jørgen Christensen, Nørre Fastrup, Frederik Baltzersen, Sejl, og Niels Pedersen i Uhre, men da det drejede sig om en Selvejergaard, skulde den først lovbydes til Slægten 3 Gange paa Tinge, da den ikke maatte sælges til andre end til den højst bydende inden for denne, hvis der var en saadan.

Nu skulde altsaa den gamle Slægtsgaard Hagelskjær lovbydes til Slægten. Det gik saaledes til: »Herredsfogden Knud Jacobsen i Hesselbjerg fremstod for Retten 19. Oktbr. 1689 og fremstillede tvende Varselsmænd, nemlig Mads Christensen i Krogslund og Clemend Andersen i Fastrup, som vidnede, at de i Onsdags sidst forleden 14 Dage var i Sejle udi Funder Sogn i Lysgaard Hids Herred og der mundtlig Varsel gjorde Frederik Baltzersen og hans Hustru, Maren Christensdatter, alle deres Børn og Arvinger, navnlig Christen, Jens, Baltzer, Niels og Jacob Frederikssønner med deres rette Laugværge og i Dag 8 Dage var de i Uhre og der Varsel gjorde Niels Pedersen og hans Hustru, Kirsten Nielsdatter, deres Børn og Arvinger, navnlig Godske og Niels Nielsønner, Anne,

Inger og Mette Nielsdøtre, og med deres Laugværge, samme dito udi Hagelskjær og der Varsel gjorde Christen Christensen og Maren Jacobsdatter med hendes Laugværge, dito udi Hammerum og Varsel gjorde Niels Christensens Hustru, Maren Nielsdatter, med hendes Laugværge, dito udi Salholt og der Varsel gjorde Clemend Jørgensen, dito udi Nør Fastrup og der Varsel gjorde Jørgen Christensen og hans Hustru, Mette Sørens datter, med hendes Laugværge, og deres Sønner Christen og Peder Jørgensønner. Iligemaade Peder Graversen ibdm. hans Hustru Apelone Jørgensdatter med hendes Laugværge, dito udi Lille Fastrup og der Varsel gjorde Jens Jørgensen alle og enhver for at møde her til Tinget i Dag 8 Dage og i Dag 14 Dage Lovbud at paahøre, som Jørgen Christensen i Nør Fastrup, Frederik Baltzersen i Sejle og Niels Pedersen i Uhre agter her til Hammerum Herredsting for omrørte Tingdage lovlig og lydelig ved fornævnte Knud Jacobsen efter givne Fuldmagt at lade lovbyde udi den Selvejrbondegaard Hagelskjær, som Thomas Nielsen og Christen Christensen nu paaboer, om de ville have noget hertil at svare.

Saa fremstod fornævnte Knud Jacobsen og første Gang lovbød Gaarden.«

Af ovennævnte Skøde af 1689 ser vi, at Maren Jacobsdatter har haft Børn i begge Ægteskaber.

Med sin første Mand, Christen Jacobsen, havde hun Børnene:

1. Christen Christensen.
2. Niels Christensen i Hammerum, gift med Maren Nielsdatter.
3. Maren Christensdatter, gift med Frederik Baltzersen i Sejl.
 - a. Christen.
 - b. Jens.
 - c. Baltzer.
 - d. Niels.
 - e. Jacob.
4. Kirsten (?) Christensdatter, gift med Delefoged Jørgen Christensen i Nr. Fastrup, som 2. Gang var gift med Mette Sørens datter.
 - a. Clement Jørgensen i Salholt, Birkefoged paa Herningsholm.

- b. Christen Jørgensen, Nr. Fastrup, senere Hagelskjær, Selvejer.
 - c. Jens Jørgensen, Sdr. Fastrup, Selvejer.
 - d. Peder Jørgensen, Delefoged, boede i Bjødstrup, Selvejer.
 - e. Apelone Jørgensdatter, gift med Peder Graversen i Sdr. Fastrup, Selvejer.
- Med sin 2. Mand, Niels Jensen, om hvem vi intet ved, har hun Datteren:
- 5. Kirsten Nielsdatter, gift med Niels Pedersen i Uhre.
 - a. Godske.
 - b. Niels.
 - c. Anne.
 - d. Inger.
 - e. Mette.

C.
DELEFOGEDSLÆGTEN
FASTRUP

JENS CHRISTENSEN LANGELUND

Vist født før 1550, død 1606.

1599 boede Jens Christensen Langelund⁸⁴ i Bjødstrup, og paa samme Tid boede Herredsfoged Peder Mar, altid kaldet Peder Bonde, der.

Som før nævnt ejede disse to Mænd sammen med deres Medarvinger 13 Gaarde og Boel i Gellerup, Ikast og Rind Sogne, og de maa altsaa alle være beslægtede. Da Jens Christensen har Tilnavnet Langelund, stammer han sikkert fra denne Gaard, som er beliggende tæt ved Bjødstrup.

Jens Christensen var gift med en Datter af Delefoged og Ridefoged paa Silkeborg Slot, Jacob Bertelsen, som var en af Herredsfoged Anders Jepsen Hvids Arvinger i Trabjerg i Borbjerg Sogn, saaledes som vi alt har hørt. Jacob Bertelsen boede først i Gaarden Bjerge i Aale Sogn og derefter i Løgager i Them Sogn. Han maa have været en betydelig og anset Mand, siden han flere Gange fik Besøg af Kongen. Forøvrigt har vi liggende mange vigtige Dokumenter om ham.

Det er altsaa denne Mands Datter, Kirstine, der blev gift med Jens Christensen Langelund.

Ved Arvedelingen efter Svigermoderen kom han i Strid med sin Svoger, Peder Andersen, der var Handelsmand i Kolding. Dette Forhold belyses af en kongelig Skrivelse af 9. Oktober 1589 til Lensmanden Frants Rantzau:⁸⁵

»Hoslagt sendes ham en Supplikat fra Peder Andersen, Borger i Kolding, hvori han beretter, at der er tilfalden ham en Arv efter hans Hustrus Moder, afdøde Kirstine Jacobs i Løgager, hvilken Arv dog forholdes ham af Jens Christensen i Langelund (som dog næppe paa det Tidspunkt er flyttet til Bjødstrup), og uagtet han paa Herredstinget har erhvervet Dom, at 12 Samfrænder skulde

skifte Arvegodset mellem dem efter Loven, og denne Dom siden er kendt ved Magt at blive af Landsdommerne i Nørrejylland, forhale de opkrævede Samfrænder alligevel Sagen, saa han ikke kan komme til nogen endelig Ende dermed. Frantz Rantzau skal kalde Samfrænderne for sig og befale dem uden videre Forhaling at skifte Arven efter Loven«.

Da Jens Christensen Langelund døde 1606, indsendte hans to Sønner og en Svigersøn Ansøgning til Kongen om at faa en Halvgaard i Ring Sogn tilbage, som havde tilhørt deres Fader, men som nu var hjemfalden til Kronen, fordi Gaardens Afgifter ikke var bleven betalte. Kongens Svar, som var stilet til Lensmanden, lød saaledes:

»Disse Brevskrivere, Gjøde Jensen i Langelund, Christen Jensen i Gammelgaard og Anders Nielsen i Søby, have berettet, at deres afdøde Fader havde haft 1/2 Gaard i Ring Sogn i Tørsting Herred i Skanderborg Len, som var hans Bondeje, men paa Grund af nogen Restance blev skuret i Fald til Kronen i sidste Pestilens.

Paa deres Begæring har Kongen nu bevilget, at de igen maa faa nævnte Bondeje, dog skulle de, som de har tilbudt, først udrede den Rettighed, som resterer af Gaarden, til Kronen, siden den blev skuret i Fald, og siden svare sædvanlig Rettighed af den til Kronen.

Da han har tilkendegivet, at Bønderne i Skanderborg Len vanskeligt i Aar kunde udrede deres Ruglandgilde i Korn, fordi der har været stor Misvækst paa forskellige Steder i Lenet, tillades det ham i Aar at tage Penge i Stedet for Rugen efter den Pris, Rugen har her i Landet paa den Tid, da Landgildet skal ydes«. (Kanceliets Brevbøger 1608, 6. Novbr.).

Jens Christensen Langelund havde med sin Hustru, Kirstine Jacobsdatter 2 Sønner og 2 Døtre, nemlig:

1. Christen Jensen, boede 1606 i Gammelgaard i Lind i Rind Sogn, som han ejede, og 1610 i Nørre Fastrup.
2. Gjøde Jensen, boede i Langelund i Gellerup Sogn, Selvejer. Gift med Maren Andersdatter.
3. . . . Jensdatter, gift med Anders Nielsen i Søby i Rind Sogn, Selvejer og Skriver.

4. Anna(?) Jensdatter, gift med Delefoged Jens Nielsen paa Herningsholm.

Alle fire, ogsaa Jens Nielsen, var i Besiddelse af Tingselgods.

CHRISTEN JENSEN FASTRUP

Født ca. 1575, død efter 1656.

Af Jens Christensen Langelunds to Sønner kom Christen Jensen til Nørre Fastrup, en større Fæstegaard i Gellerup Sogn, men da han vist har været Delefoged, har han vel været fri for at svare Afgift af Gaarden; desuden ejede han ogsaa Tingselgaarden, kaldet Gammelgaard, i Lind By, Rind Sogn, hvor han boede allerede 1606; men efter sin Faders Død dette Aar flyttede han og hans Moder til Nørre Fastrup.

I Aarene 1617-1619 udbrød der en heftig Strid om nogle Stole i Gellerup Kirke.⁸⁶ Det var Kvinderne fra Birk, som ikke kunde enes om deres Plads i deres Stolestand. Johanne Therkildsdatter, Niels Ibsens Hustru i Birk, vilde »tilholde og indtrænge« sig en Plads paa Stolestanden, som flere Kvinder ikke mente, hun var berettiget til. Det blev en meget lang og omstændelig Sag med mange Vidner.

Christen Jensen i Fastrup blev ogsaa indviklet i Processen, idet han med flere Mænd blev indstævnet af Ridefogden, Claus Nielsen paa Nørre Vosborg, til at møde i Retten den 10. Januar 1618 for et Vinde, de havde vundet angaaende den Stolestand til den vestre Gaard i Birk, hvor Birgitte Gyldenstjernes Tjener boede, fordi »samme Vinde med andre sandfærdige Vidnesbyrd skulde være vundet, tilmed at der ikke skal være saa lovlig Varsel givet for samme Vinde, som det sig burde, hvorfor Ridefogden formente, at samme Vinde burde at være magtesløs og ikke komme forskrevne Jomfru Gyldenstjernes Tjener i Birk paa deres Stolestand til Hinder og Skade i nogen Maade.«

Ud over dette ser det ikke ud til, at Christen Jensen har haft med Sagen at gøre.

Den 20. April 1618 vidnede han paa Bølling Herredsting i Anledning af en Trolddomssag fra Sønder Lem Sogn for otte Mænd, at »han for 15 Aar siden havde en Hesteplag, som var bleven »forbistret« og vild, og i hans Fraværelse havde hans Folk fanget den ind udi et Hus. Saa kom han hjem om Natten fra Rye-Markind, da var Paaske Rasmussen der i Gaarden. Saa kom de i Tale om samme Plag. Han tog da en Lygte og gik ud til den, og Paaske Rasmussen gik med ham. Og da de kom til Døren, da gik Paaske Rasmussen derind, da løb samme Plag til ham, saa tog han fat paa den og saa i Munden paa den og spyttede i den og lod den gaa om to Gange i Huset, og han havde den ene Haand paa Ryggen og den anden under Bugen paa den. Saa gav han den nogle Slag paa Ryggen og under Bugen. Derefter gik Plagen til Stalden og aad og blev til Pas igen. Før havde den slagen en Væg ned i Stalden og bidt Krybben sønder, og da turde ingen Mennesker komme ind til den, saa vild var den. Og Paaske Rasmussen sagde, at det var af et Menneske den Sygdom, Plagen havde, og medens Christen Jensen havde været borte, var Plagen i hans Fraværelse blevet saa vild, at ingen kunde styre den, og da havde hans Folk hørt, at der var kommen en saa stærk Susen over Gaarden, som om det var det øverste af Husene, der faldt ned, og de havde hørt en Ringlen ude i Gaarden, saa de troede, at det var deres Husbonde, som var hjemkommen og de tog derfor en Lygte og gik ud for at tage imod ham.«⁸⁷

Det var denne Begivenhed, som Christen Jensen havde faaet Ordre til at vidne om paa Bølling Herredsting, fordi Paaske Rasmussen var blevet stævnet for dette Ting paa Grund af sine Trolddomskunster.

Christen Jensen maa have været en anset Mand; thi flere Gange optraadte han som Dommer paa Hammerum Herredsting i Herredsfogdens Sted, saaledes den 6. November 1624⁸⁸ og den 2. December 1626.⁸⁹ Vi medtager her Dokumentet fra den første Rets-sag. Det drejede sig om Udstedelse af et Tingsvidne, og det lyder saaledes:

»Christen Jensen i Fastrup siddendes den Dag i Dommer Sted paa Hammerum Herredsting, Jens Madsen i Sivebæk, Jens Knud-

sen i Ørskov og Morten Jensen i Lund, Skriver, gjøre vitterligt, at Aar 1624 Løverdagen den 6. Novembris for forskrevne Ting for Dom var skikket Michel Poulsen i Toustrup louligen esket og fik et fuldt Tingsvidne af otte Dannemænd, som var Jens Madsen i Sivebæk, Jens Knudsen i Ørskov, Christen Mortensen i Lund, Niels Madsen i Brændgaard, Jens Christensen i Herningby, Peder Sørensen i Mørup, Laurits Nielsen i Fonvad og Jens Sibatsen i Holt. Disse forskrevne otte Dannemænd alle samdrægteligen vandt paa deres gode Tro og rette Sandhed, at de samme Dag paa forskrevne Ting saa og hørte, at for dennom vandt med oprakte Fingre og Ed, Jep Lauridsen i Snejbjerg, Christen Jensen i Ørskov, Jep Christensen Ulf i Havnstrup, Mads Jepsen og Michel Trogelsen ibidem, at det er dennem enhver i Sandhed fuld vitterligt, at Michel Poulsen i Thougstrup er en fattig forarmet Boelsmand, saa han ikke formaar at give udi kgl. Mayestæts paabuden Pendingskat, som er paabuden dette Aar at skulle udgives her af Lundenæs Len. At saa er vundet for os, det vidner vi forskrevne med vores Signeter her undertrykt.

Dette består jeg Christen
Jensen med egen Handt.«

Datum ut supra.

Da Christen Jensens Søn, Jørgen Christensen Fastrup, og Sønnesøn, Peder Jørgensen Fastrup, var Delefogder paa Lundenæs Slot, er der som før nævnt stor Sandsynlighed for, at han ogsaa selv har haft den Stilling, særlig i Betragtning af, at han, som vi nu lige har set, flere Gange har optraadt som Herredsfoged. Og ovennævnte Dokument, som han selv har skrevet, viser, at han var dygtig til at føre en Pen, hvad nok har været nødvendigt for en Delefoged, og dengang var det ret sjældent, at en Bonde overhovedet kunde skrive.

En af de første Dage i November 1634 fik Christen Jensen⁹⁰ Meddelelse fra Øvrigheden om, at han sammen med fire andre Mænd i Sognet i Anledning af et Mord i Birk By skulle møde der for at foretage Syn over Liget af Michel Sørensen i Birk, som den 25. Oktober var bleven dræbt og ihjelslagen af Las Andersen, barnefødt i Frølund, den næste Lørdag Aften før Helligdag sidst for-

leden. Christen Jensen og de fire andre mødte den fastsatte Tid i Birk.

Det foretagne Ligsyn lød saaledes: »Da saa de først et Saarmaal paa hans højre Haand inden paa den lange Finger, som de syntes var skaaren med en Kniv, og et Saarmaal paa den lange Finger paa den venstre Haand. Nok paa hans Hoved over hans venstre Øre saa de, at han havde et Knivslag, som de syntes var slagen igennem hans Hovedben og ind i Hovedet, hvilket de syntes var hans Dødssaar«.

Paa Herredstinget dømte Sandemændene Las Andersen for fredløs.

I Gellerup Sogn, hvor ikke saa faa Gaarde laa under Lundenæs Slot, var der tre Gaarde, som var indskreven i Jordebogen som Helgaarde, medens de i Virkeligheden ikke var større end Halvgaarde, og Selvejrbønderne paa disse var da ogsaa i høj Grad brøstholdne over, at de skulde svare lige saa store Afgifter, som andre skulde svare af deres Helgaarde.

Derfor henvendte de sig ogsaa til de tre Lægds mænd, der var i Sognet, og bad dem om at paatale deres Sag hos Lensmanden paa Lundenæs.

Dette lovede de ogsaa og indsendte følgende Skrivelse til ham:

»Kiendes vi efter skrevne Lægds mænd herudi Gellerup Sogn, Peder Christensen i Agerskov, Christen Jensen i Fastrup og Espen Christensen i Lund, at det er os fuld vitterligt, at udi forskrevne Sogn findes tre Gaarde, som er indskrevne i kgl. Majestæts Skattebog for Jordejergaarde og er ikke mere end halve Jordejergaarde, og ikke de haver mere der til at bruge end til en anden Halvgaard, og paa de andre Halvgaarde er Fæstebønder paaboendes, at saa i al Sandhed er, bekræftes med vore Signeter herved under trykt og med egen Haands Underskrift.

Datum Agerskov den 19. Decb. 1631.«

Christen Jensens Kone hed Ane Jensdatter, og hun var vist fra Egeris i Nr. Vium Sogn. Hun var stævnet for Bølling Herredsting den 16. Januar 1625 i Anledning af, at et gammelt Sandemandsbrev fra Bølling Herred fra 1540 var blevet erklæret for ugyldigt, fordi det var hjemmelavet og ikke var blevet læst og kundgjort paa Tinge, og heller ikke mente man, at Sandemandstovet var foretaget paa lovlig Maade.

Men da paagældende Sandemænd, som havde udført dette ulovlige Sandemandstov, forlængst var døde, blev derfor nu deres Børn eller Børnebørn indstævnet for at skulle staa til Ansvar for det Sandemandsbrev, som deres Fader eller Bedstefader havde været med til at lave.

Her følger Navnene paa disse Sandemænd: Niels Tygesen i Vester Halby, Per Poulsen i Klokmose, Poul Persen i Astrup, Per Nielsen i Halby, Olluf Christensen i Søndergaard i Sædding, Olluf Jensen i Finderup og Jens Nielsen i Egeris.

Da Ane Jensdatter fra Nørre Fastrup er indstævnet, maa en af ovennævnte Mænd være hendes Fader eller Bedstefader. Da Jens Nielsen i Egeris nævnes som sidste Mand blandt Sandemændene, og Christen Jensen og Niels Jensen, begge fra Egeris, ogsaa nævnes 16. Januar 1625 som de sidste mandlige Arvinger, og Ane Jensdatter fra Nørre Fastrup nævnes som den sidste Kvinde blandt de mange kvindelige Arvinger, vilde det næppe være urimeligt at formode, at hun stammer fra Egeris og er Søster til de to Mænd, som ovenfor nævnes fra denne Gaard. — Se nærmere i Slægten Abildtrup, Side 86.

Christen Jensen i Nørre Fastrup havde med sin Hustru mindst tre Børn, nemlig:

1. Jørgen Christensen, gift med Kirsten Christensdatter Barfod fra Hagelskjær. Boede i Nørre Fastrup.
2. Ane Christensdatter, gift med Jacob Mortensen, Herredsfoged i Hammerum Herred. Vist ingen Børn. Hun var hans anden Hustru.
3. Maren Christensdatter, gift med Niels Nielsen, som besad den ene Halvdel af Nørre Fastrup.

JØRGEN CHRISTENSEN FASTRUP

Født ca. 1620, død 1713.

Ved Svenskekrigens Udbrud 1643 overtog Jørgen Christensen Halvdelen af sin Faders Gaard i Nørre Fastrup mod at betale en

Indfæstning paa 24 Rigsdaler til Lensmanden paa Lundenæs, og ved samme Tid, eller maaske noget senere, overlod Faderen den anden Halvdel til sin Datters Mand, Niels Nielsen.

Jørgen Christensen var i mange Aar Delefoged paa Lundenæs Slot. Hans Gaard var en almindelig Fæstegaard, men i de Aar, han var Delefoged, har han nok været fri for Afgifter. Dog var Jørgen Christensen Fastrup, som han undertiden skrev sig for, Selvejerbonde, idet han var Ejer af Gammelgaard i Lind i Rind Sogn og af Gaarden Sdr. Fastrup samt en »Afbygger øde Jord«, kaldet Søjbjerg Jord, i Gellerup Sogn og Halvdelen af Kroglundgaard samme Sted, alt sammen Tingselsgods.

I Efteraaret 1656 blev Jørgen Christensen, saaledes som vi har hørt, indblandet i en Proces,⁹² som var opstaaet imellem Herredsfoged Jacob Barfod paa den ene Side og Christian Pedersen i Ager-skov paa den anden i Anledning af, at sidstnævntes Kreaturer havde gjort stor Skade og Fortræd paa Bjødstrupengene. Det blev en stor Sag, som fyldte mange Sider i Tingbogen. Baade Jørgen Christensen og hans Fader, Christen Jensen, som endnu levede, og flere andre fra Nørre Fastrup var indstævnet i Sagen.

»Den 14. Juni 1656 blev Christen Jensen og Niels Nielsen i Fastrup samt Niels Nielsen og Christen Jacobsen, begge tjenendes der, indstævnet for Retten for et villigt Vinde, de havde vundet, at de nu i dette Aar, siden Græsset groede og siden Voldborgdag næsten hver Dag indtil den næste Torsdag før Pinsedag, skulde de have set den Skade, som der var sket paa Jacob Barfods Enge »Thuum« og »Vedstoel«, hvilket er et meget villigt Vinde; thi Christen Jensen er Jacob Mortensens Hustrus Fader, og Niels Nielsen i Fastrup har hans Hustrus Søster til Ægte.«

Under Retssagen blev Jørgen Christensen beskyldt for, at ogsaa hans Kreaturer havde været med til at æde og nedtræde Bjødstrupengene, men Sigtelsen blev dog tilbagevist.

Efter den anden Svenskekrigs Afslutning 1660 var Jørgen Christensen med til at udstede et Tingsvinde paa et Syn over Lundenæsgaardenes Tilstand efter Krigen i 1657-1660 i Gellerup og Ikast Sogne. Om Tilstanden paa Nørre Fastrup, som var paa over 15 Tdr. Hartkorn, stod der i Synstingsvindet følgende Linier:

»Iligemaade saa de (Synsmændene) den Gaard i Nørre Fastrup; som Jørgen Christensen paabor, hvor Husene er noget forfaldne, og Sæden syntes at være forringet en tredie Part. Nok saa de den Gaard der samme Sted, som Niels Christensen og Maren Christensdatter paabor, hvis Huse var meget forfaldne, og syntes de, at den tredie Part af Niels Christensens Sæd at være forringet, og de to Parter af Maren Christensdatters Sæd at kunne være forringet.«

1689, 9. Marts havde Jørgen Christensen i Fastrup⁹³ i Egenskab af Delefoged til Lundenæs indstævnet for Retten Hr. Svenning Poulsen i Gellerup Præstegaard for resterende Præstegæsteri. Denne var ikke selv mødt paa Tinge, men havde til Herredstinget indsendt et skriftligt Indlæg, som var blevet læst og paaskrevet. Peder Jensen, som var indstævnet for Kirkeskat Restance, havde heller ikke givet Møde, men hans Hustru, Ane Andersdatter, var kommen til Stede paa sin Mands Vegne. Hun meddelte, at hendes Mand var paa Rejse og derfor var hindret i at komme, men hun erklærede, at den bemeldte Kirkeskat paa 10 Mark for Anno 1687 var betalt, idet hun paastod, at Jørgen Fastrups Hustru for en Tid siden modtog 7 Sdlr. 2 Mark, 12 Skilling, hvorpaa hun havde givet Kvittering paa et Stykke løst Papir, og i nævnte Sum var de 10 Mark beregnet.

Herimod svarede Jørgen Fastrup, at dette ikke kunde være rigtigt, da de paagældende Penge var Landgilde og Arbejdspenge, som Visti Jensen og Mads Henriksen havde betalt til hans Hustru af deres paaboende Gaard, som tilhørte ham.

Jørgen Fastrup ønskede paa sit Herskabs Vegne, at der samme Dag maatte falde Dom i Sagen, medens Ane Andersdatter bad om Opsættelse. Dommen faldt dog straks.

Præsten blev dømt til at betale de resterende Gæsteripenge for Aarene 86, 87 og 88 inden 15 Dages Forløb, men da Ane Andersdatter ikke kunde fremføre noget Bevis for, at de 10 Mark Kirkeskat var betalt, blev hendes Mand, Peder Jensen, dømt til at betale disse Penge til Jørgen Fastrup inden 15 Dage.

Den 13. Juli 1689 havde Jørgen Fastrup⁹⁴ indstævnet Svend Laursen i Bjødstrup og dennes Hustru, Anne Jensdatter, til at møde paa Hammerum Herredsting for en Gældsfordring paa 26 $\frac{1}{2}$

Sletdaler, som de var bleven afdøde Claus Jacobsen i Bjødstrup skyldig.

For Retten fremlagde Jørgen Fastrup en Obligation og Panteforsikring, dat. Lundby den 20. November Anno 1680, underskrevet af bemeldte Claus Jacobsen Barfod. Dernæst fremlagde han et skriftligt Indlæg lydende som følger: »Eftersom jeg underskrevne for nogle Aar siden forstrakte afgangne sal. Claus Jacobsen i Bjødstrup med 26 $\frac{1}{2}$ Sletdaler, som han mig lovede ærligen og vel igen at betale for sig og sine Arvinger, til hvis Forsikring han mig pantsatte en halv Bolig i Bjødstrup efter fremlagte hans udgivne Panteforsikrings Indhold.

Saa er jeg forarsaget min Betaling hos hans efterladte Enke og hendes Husbonde, Svend Laursen, at søge, da det er mig umuligt med Pantet at være fornøjet eller efter hans Forsikring det at tage imod til Ejendom, da dens Afgifter er saa store, at jeg aldrig kan have Haab om nogen tilbørlig og skadesløs Betaling, som dog Loven samt Alderen og Billighed mig tilholder, sætter derfor i al Rette og formener, bemeldte Svend Laursen og hans Hustru bør mig forskrevne 26 $\frac{1}{2}$ Sletdaler inden 15 Dage at betale eller være »Nam« og Vurdering i deres Bo og Gods undergivet efter Lovens 5. Bogs 7. Cap. 17. Art. og selv at beholde forskrevne Pant og holde mig efter Dags fri for Skatterne, saa og min Frøgæld (eller dens Værd) igen at betale. Hvorpaa den højlerde Rets retsindige Kjendelse begæres, og dette maa læses, paaskrives og i Dommen indføres.

Datum Fastrup den 13. Juli Anno 1689.

Jørgen Christensen, egen Haand.*

Svend Laursen blev dømt til at betale Jørgen Fastrup de 26 $\frac{1}{2}$ Sletdaler inden 15 Dage. Før denne Afgørelse var faldet, havde de to Mænds Venner prøvet paa at faa dem forliget, men Jørgen Fastrup var dog i sidste Øjeblik sprunget fra, saaledes som vi nu skal høre.

Allerede i Foraaret var det kommet til en Slags Forlig mellem Jørgen Fastrup og Svend Laursen. Det var kommet i Stand i Horsens, hvor flere andre Sognefolk havde været til Stede, og ved deres Mellemkomst var de to Mænd blevet enige. Derom fortæller Søren Helt, forhenværende Herredsskriver, følgende:

»Den 4. April næst afvigte om Morgenen, som han og Svend Laursen stod og iførte sig deres Klæder i deres Logement til Mads Nielsen i Horsens, da kom Jørgen Christensen i Fastrup, Michel Andersen i Fjederholt, Christen Christensen i Svenslund og Delefoged Peder Jensen i Vester Høgild og henstillede til Svend Laursen

og Jørgen Christensen at blive forligt med hverandre om den Tvi-
stighed, der var dem imellem om det halve Boel i Bjødstrup, som
Jørgen Christensen havde i Pant af Claus Jacobsen. Det kom dog
ikke til Forlig den Dag; men anden Dags Morgen, den 5. April,
var bemeldte Personer atter med Jørgen Christensen i Svend Laur-
sens Logement og henstiller igen til de to at blive enige. Ved de
andres Mellemkomst kom de da til Forlig paa følgende Betingel-
ser: »Jørgen Christensen skulde betale de to Parter og Svend Laur-
sen den tredie Part af nærværende Aprils Kvartalsskat af forskrev-
ne Boel, og Svend Laursen siden intet at have med Bolet at be-
stille«. Men da det kom til Stykket, vilde Jørgen Christensen ikke
underskrive Forliget, som derved var sprængt, hvad han efter for-
nævnte Dom da heller ikke fortrød.

Som vi har hørt, var Jørgen Fastrup Ejer af flere Gaarde, der-
iblandt Gammelgaard i Lind i Rind Sogn. Den hørte til det saa-
kaldte Tingselsgods, hvis Afgifter ansaas for at være lempeligere
end paa almindelige Selvejergaarde, og det ser ogsaa ud til, at de
paa enkelte Punkter har haft visse Rettigheder fremfor andre
Selvejere. Til Trods herfor syntes Jørgen Fastrup, vist i Betragt-
ning af de daarlige Tider for Bønderne, at nævnte Afgifter dog
var for høje for denne Gaards Vedkommende, hvorfor han ansøgte
sit Herskab paa Lundenæs om at faa dem nedsat. Og efter føl-
gende Skrivelse ser det ud til, at Godsejeren har imødekommet
hans Ansøgning. Skrivelsen lød saaledes:⁹⁵

»Paa Jørgen Fastrups ydmyge Ansøgning er foraccorderet om
hans Selvejergaard i Lind i Rind Sogn, som Christen Sørensen paa-
bor, at saa længe han rigtig betaler hans for de deraf til 1. Maj
Anno 1692 staaende Restancer, skal han give tyve Sletdaler, siger
20 Sletdaler (i Tingselafgift), og fra Anno 1692 at regne give aar-
lig for Landgilde efter Jordebogen fire Rigsdaler.

Lundenæs, den 12. Oktober Anno 1692.

J. V. von Bülow.«

I et Skifte paa samme Gaard fra 1717 hedder det: »Tingsels Ret-
tighed til Stedet blev beregnet efter de Tidens slette Tilstand for 20
Rdlr.«.

Det er altsaa tydeligt nok, at ovennævnte Afgifter er blevet ned-sat paa Grund af de elendige Landbrugspriser.

Der opstod ofte Trætte mellem Bønder, som tit skyldtes mang-lende Respekt for Markskel og Hegn. Det var ogsaa Tilfældet i Gellerup Sogn. I Sommeren 1695 var Mændene i Bjødstrup: Dele-foged Peder Jensen Høgild, Peder Jørgensen,⁹⁶ der senere blev Delefoged, og Svend Laursen blevet yderst forbitrede paa Bebo-erne i Nørre og Sønder Fastrup, fordi de mange Gange i Somme-rens Løb havde ladet deres Kreaturer og Heste løbe ind paa Bjød-strup Marker og Enge, hvor de havde gjort betydelig Skade paa Græs og Korn. De tabte da ogsaa Taalmodigheden og fik paa Tinge udstedt et Forbudsvinde, som ved to saakaldte Varselsmænd blev overbragt Mændene i de paagældende Gaarde.

For Nørre Fastrups Vedkommende lød Vindet saaledes: »Ilige-maade samme Dag forbydes samtlige Nør Fastrups Mænd efter-dags med nogen Slags Qvæg eller Fæmon at komme i Bjødstrup Mark, langt mindre enten paa Bjødstrup eller Hammerum Enge enten i hegne eller uhegne Tider og ikke heller med deres Bæster nogen Sinde om Aaret at komme paa det Stykke Eng, Skidensig kaldet, eller have nogen Kirkevej eller anden Fart med Heste og Vogn over Vedstoel Eng eller andre Enge, saafremt de ikke derfor vil lide efter Loven.«

Dette Vinde kan næppe have været til Glæde for Jørgen Chri-stensen i Nørre Fastrup, da den ene af Udstederne var hans egen Søn; men forøvrigt var han nu en gammel Mand, der paa dette Tidspunkt næppe selv har haft videre med Gaardens Drift at gøre. Ikke længe efter flyttede han over til Sønnen, Christen Jørgensen, i Hagelskjær i Ikast Sogn.

Det var kommen von Bülow for Øre, at flere af Selvejerne i Gellerup havde skaltet og valtet med deres Gaarde, som de selv fandt for godt uden at tage Hensyn til Herlighedsejeren paa Lun-denæs. Saaledes skulde nogen have solgt Engparceller fra deres Gaarde eller antaget og afskediget Fæstere efter Behag m. m. Der-for sendte von Bülow sin Forvalter, Daniel Philip Rasch, til Gel-lerup for nærmere at undersøge Forholdene.

Forvalteren kom ogsaa til Krogslund, som ejedes af Jørgen Fa-

strup og senere af hans Søn, Christen Jørgensen, i Hagelskjær. Fæsteren, Peder Christensen af Kroglund, blev af Forvalteren spurgt om mange Ting. Han forklarede, »at han fik Gaarden efter sin afdøde Fader, Christen Nielsen, og han havde i ti Aar ikke svaret nogen Afgift til andre end til Lundenæs Herskab, men før den Tid havde han givet noget til Hagelskjær i Ikast Sogn, undertiden 1 Pund Smør og undertiden en Dalers Penge, ligesom han kunde komme af Sted med det, og betalte det til Jørgen Fastrup.

Paa Spørgsmaalet, om Vidnets Broder, Mads Christensen, ikke ogsaa boede i Kroglund med ham, svarede han jo, og at han paa samme Maade tog Stedet efter sin Fader; men da han ikke kunde klare sig, gik han og hans Kone ned til Jørgen Christensen og Christen Jørgensen i Hagelskjær og frasagde sig Stedet, at de intet kunde gjøre derved, med mindre de vilde fly dem Bæster og Qvæg. Og derpaa gik de fra Stedet og kom til Nørum.

Men Mads Christensen var ogsaa mødt til Forhør, og han blev af Forvalteren tilspurgt, om han ikke havde boet i Kroglund og aldrig havde haft Fæstebrev derpaa, hvortil han svarede jo, og han havde boet der en femten Aars Tid, og i den Tid havde han svaret til Lundenæs og til Jørgen Fastrup i Hagelskjær. Sidstnævnte havde hvert Aar faaet 2 Pund Smør, men han havde intet svaret derover for sin fattige Tilstands Skyld; men paa det sidste, da han ikke kunde klare sig længere, gik han ned til Jørgen Christensen og Christen Jørgensen i Hagelskjær og bad dem om at hjælpe sig noget, da han ikke længere kunde bestaa ved Stedet. Saa fulgte Christen Jørgensen op med Mads Christensen til Kroglund, og blev da han og hans Broder, Peder Christensen, med Christen Jørgensen forligt saaledes, at Peder Christensen skulde tage Broderens Part til sin egen, og Mads Christensen maatte fare, hvorhen han vilde, og han drog saa, som vi har hørt, til Nørum.

Paa Christen Jørgensens Forespørgsel om, hvad der var Aarsag til, at han kom fra Stedet, svarede han, at han kunde intet gøre ved Stedet, for den ene vilde have sit, og den anden vilde ogsaa have sit. Og videre spurgte han Mads Christensen, om han kunde udrede de kgl. Skatter og svare Herlighedsejeren, da hans Fader, Jørgen Christensen, jo havde givet ham fri for at betale Bonde-

skyld, indtil han kunde komme noget paa Fode, hvortil Mads svarede nej; han kunde ikke besidde Stedet, med mindre han vilde forstrække ham med en Hest, men saa frygtede han, at Summen skulde blive for stor, men saa tilbød Christen Jørgensen ham 1 Td. Rug, som han ikke turde tage imod, da han ej vidste nogen Udvej til Betaling, og videre tilspurgte Christen Jørgensen ham, om han kunde fragaa, at han jo havde tilsagt ham, at han ikke skulde kræve ham en Skilling af Restancerne, saa længe han vilde blive ved Stedet. Nej, det kunde Vidnet ikke benægte og forklarede videre, at som han intet havde i den ene Haand og heller intet i den anden, kunde han ikke svare Herlighedsejeren sit. Derefter fremkom Niels Pedersen i Kroglund. Paa Forvalterens Spørgsmaal om, hvor længe han havde boet i Kroglund, og hvem der havde givet ham Lov til at bo der, svarede han, at han havde boet der i tre Aar, og Jørgen Christensen i Hagelskjær gav ham Lov dertil, og Christen Jørgensen forstrakte ham med en Ko og en Hest paa Stedet og gav ham fri for Skyld og Landgilde i tre Aar, og paa Forespørgsel svarede han, at han ikke nogen Tid havde været paa Lundenæs og søgt Husbondens Minde til at bo paa Gaarden.

Derefter spurgte Forvalteren Christen Jørgensen, om han paa egen Haand saa vel som paa sin Faders Vegne fremdeles vedkender sig nogen Ret til at oppebære nogen Afgift af Kroglund og saaledes ind- og afsætte Bønderne paa Stedet. Hertil svarede Christen Jørgensen, at dersom Herlighedsejeren vilde svare Bondeskyllden deraf, maatte de sætte ind og ud, hvem de syntes, og desuden drog Christen Jørgensen til Husbonden selv paa Lundenæs med Bonden og tilbød Husbonden Skødet, om han maatte bekomme, hvad han havde forstrakt Bonden med, hvortil Husbonden svarede nej, at han vilde ikke tage noget saadant Gods fra dem. Disse sidste Udtalelser betragtede Forvalteren som noget selvopdigtet Snak.

Endelig til Slut spurgte Forvalteren Christen Jørgensen, om han tilholdt sig Gaarden Kroglund som Jorddrot, hvortil denne svarede, at saa længe hans Fader levede, befattede han sig ikke med hans Part, men hvad hans egen Part angaar, holdt han sig til den som Jorddrot, som han agter med lovlige Adkomster at bevise.«

Jørgen Fastrup var gift med Kirsten? Christensdatter Barfod, Datter af Delefoged Christen Jacobsen Barfod i Hagelskjær. Omkring 1689 skøder dennes Enke, Maren Jacobsdatter, det meste af sin Gaard til sine Arvinger, som er Jørgen Christensen i Nørre Fastrup, Frederik Baltzersen i Sejl og Niels Pedersen i Uhre, og straks efter sælger disse deres Part af Hagelskjær til Christen Jørgensen Fastrup, saaledes som følgende Dokument af 9. Novbr. 1689⁹⁷ viser:

»Kender vi underskrevne Jørgen Christensen i Nørre Fastrup paa mine egne og paa min kjære Hustru, Mette Sørensdatters, Vegne det, vi haver solgt og afhændet fra os og vore Arvinger til vores kjære Søn, Christen Jørgensen, og hans Arvinger Halvparten af den Selvejerbondegaard Hagelskjær, som Thomas Nielsen nu paabor, og jeg, Frederik Baltzersen, Sejl, og min Hustru, Maren Christensdatter, samt jeg, Niels Pedersen i Uhre og min Hustru, Kirsten Nielsdatter, det, vi iligemaade haver solgt og afhændet fra os og vore Arvinger og til fornævnte Christen Jørgensen og hans Arvinger anden Halvdel af fornævnte Selvejerbondegaard Hagelskjær, som Christen Christensen nu paabor undtagen 5¹/₂ Skp. Hartkorn Aabomaal, som vores Moder, Maren Jacobsdatter, derudi er berettiget o.s.v.«

Jørgen Christensen Fastrup havde med sin 1. Hustru Kirsten? Christensdatter Barfod fire Børn, som var:

1. Clement Jørgensen, boede i Salholt ved Herning, Birkefoged paa Herningsholm.
2. Christen Jørgensen, boede i Hagelskjær, var Selvejer.
3. Jens Jørgensen, boede i Sdr. Fastrup, var Selvejer.
4. Apelone Jørgensdatter, gift med Peder Graversen i Sdr. Fastrup, var Selvejer.

Jørgen Christensen var gift 2. Gang med Mette Sørensdatter, men de havde ingen Børn.

PEDER JØRGENSEN FASTRUP

Født ca. 1660, død 1701.

1688 havde Delefoged Jørgen Christensen Fastrups Søn, Peder Jørgensen,⁹⁸ købt den gamle Herredsfogedgaard i Bjødstrup, som først ejedes af Peder Mar, ogsaa kaldet Peder Bonde, derefter af Herredsfoged Jacob Mortensen Barfod og senere af Herredsfoged Knud Jacobsen Barfod. Det var af denne, Peder Jørgensen havde købt Gaarden; men vi maa formode, at han ikke har været videre glad for Købet; thi allerede Aaret efter, 1689, 29. August sælger han den igen til Hans Thomsen, vist en Slægting af ham.

Da Skødet er usædvanlig langt, nøjes vi med at gøre enkelte Ud-
drag deraf. Det begynder med disse venlige Ord: »Kjendes jeg un-
derskrevne Peder Jørgensen af Bjødstrup og hermed for alle vitter-
liggør, at som jeg med min kjære Fader, Jørgen Christensen i Fa-
strup, samt mine Brødre, Søster, Slægt og gode Venners Raad,
Vilje og Samtykke haver solgt, skødet og afhændet fra mig til
ærlig og velfornemme Mand Hans Thomsen o.s.v.«

Undtaget fra Salget var »tvende smaa Stykker Engskifter paa
Vedstol Englukke, som tilforn er solgt og afhændet, samt et Stykke
Eng, kaldes Esjorde, liggende mellem Bitzoe (Besser) og Hamme-
rum, hvilke bemeldte tvende Stykker Eng af velfornemme Mand
Hans Thomsen selv skal indføres med rede Penge, som det staa-
r i Pant for efter Pantebrevets Indhold, og det ved lovlig Medfart,
om han det behager at indløse . . .

Desuden har han betalt mig for al indhavende Boskab, som han
i forskrevne Gaard haver forefunden, nemlig Panelværk i Stuerne,
Borde og Bænke, Sengesteder samt alt andet Boskab, lidet og stort,
løst og naglefast, intet undtagen.«

Men allerede et Par Aar efter købte Peder Jørgensen og hans
Svoger, Peder Jensen Høgild, i Fællesskab Gaarden tilbage igen.
Hans Thomsen kunde vanskeligt klare sig, saa han har nok været
nødt til at sælge. Vi har en Liste over Indbo og Besætning fra det
Aar, som paa det nærmeste maa stamme fra Peder Jørgensens Tid.
Derfor har den stor Interesse for os, hvorfor den følger her:

»I den liden Stue, et Egebord med et lukket Skab under, 2 Ege-

bænke, 1 Stykke Egepanel for Bordenden og Fyrpanel lukket Seng, 1 ny høj Ege-Mælkeskab, en Fyr Slaugbænk, 2 Eske Sædestole.

I den store Stue 1 Ege Spilseng, 1 Egeskive (Bord) med aaben Fod under, 1 Egebænk for Bordenden, 1 Stykke Egepanel for Bordenden, 1 stor Egekiste med Laas for, 1 Halvegekiste med Laas for, 1 trind Egeskive, 1 anden Egekiste med Laas for, 1 beslagen Kofert med Laas for, 1 beslagent Skrin med Laas for, 1 Egeskab med Laas for paa Væggen, 2 høje Eskestole, 1 Flintbøsse, 1 Fyrbøsse, 1 sort Spejl. — En Smørkerne, Brygger Redskab, 1 Kobberkedel til en Halvtønde, 1 Ølkar til 3 Tønder, 1 stor . . .

Heste og Hopper: 1 sort, brun Hest, 3 Aar, 1 sort Hoppe, 3 Aar, 1 rødblæsset Hest, 3 ravnsorte Stude, 3 graahjelmet Stude, 2 sortgrimet Stude, 5 sorthjelmet Stude, nok 4 smaa sorthjelmet Ungstude og 1 ung rød Stud, 1 boldet Tyr, 1 rød Stud Ungnød, 1 ravnsort Stud Ungnød, 4 sorthoved Køer, 1 ravnsort, 1 sortgrimet og 1 rødhoved Ko, 1 sortgrimet Kvie og 1 sorthoved Kvie, smaa Creaturer, 1 Snes gamle Faar og en Snes Lam, nok en Snes andre unge Faarhøveder, 1 Ko udi Leje hos Peder Eriksen i Lund, endnu et broget Galtsvin og 4 Bitræer.«

Desuden nævnes »Tjenestekarlenes Seng« og »Pigernes Seng«.

Samme Aar, 1691, som Peder Jørgensen var kommen tilbage til Bjødstrup, købte han en Halvgaard, som var beliggende der, af Anders Pedersen i Langelund; men dette Køb var forbundet med lidt Besvær og trak længere ud end oprindelig tænkt; thi da Gaarden forinden skulde lovbydes paa Tinge, saaledes som Loven bød, viste det sig, at nogle, baade af Anders Pedersens og af hans Hustrus Frænder, ikke kunde komme til Stede ved Handelen, da de var »uden Lands« og derfor ikke kunde faa lovlig Kald og Varsel. Salget maatte derfor opsættes til senere.

Indtil Peder Jørgensens andet Køb af Bjødstrup boede han i Birk By og havde der en Selvejergaard. Sammen med sin Broder, Jens Jørgensen i Sdr. Fastrup, og Anders Pedersen i Langlund, som vist var hans Svoger, havde han forpagtet Gellerup Sogns Kongetiende; men det kneb meget at faa Afgifterne ind, og ofte stod Folk i Restance i længere Tid, og det var ikke ualmindeligt, at man maatte drive dem ind ved Rettens Hjælp.

Det skete saaledes 1690 og 1692.⁹⁹ Førstnævnte Aar lod Jens Jørgensen i Sønder Fastrup paa sin Broder Peder Jørgensens Vegne indstævne for Herredstinget for Restancer paa Kongetiende for Aarene 1688 og 1689 følgende Personer: »Laurs Jensen i Hammerum for hans Anpart resterende Kongetiende for Anno 1689: Rug 3 Skpr., Byg 3 Skpr., i ligemaade for rede Penge 1 Skilling Mark; Bodil Christensdatter i Lille Agerskov for Rug 2 Fdk., Byg 2 Fdk., Boghvede 2½ Skpr.; Anders Nielsen i Nørum for 1688 og 1689, Rug 2 Skpr., Byg 2 Skpr., Boghvede 2 Skpr.; Jep Nielsen i Nørum for forstrakte Penge 1 Mark, 2 Skilling; Christen Jensens Enke i Skovby for 1688, Rug 5 Skpr., Byg 2½ Skpr.; Peder Madsen i Frølund Rug 2½ Skpr., Byg 2 Skpr. alle samtlig her til Tinget i Dag at møde imod Dom. Men ingen mødte«.

Den 16. April 1692 er der 12 Personer, som ikke havde betalt deres Tien-deafgift i rette Tid. De blev alle indstævnet her til Tinget i Dag at møde for Dom angaaende resterende Kongetiende af Gellerup Sogn, som var forfalden til Marts næst afvigte.

Disse Personer var: »Christen Christensen i Frølund 6 Skpr. Rug, Jens Knudsen i Ringstrup 2½ Skp. Byg, Christen Christensen i Skovby 2 Skpr. Byg, Anders Christensen ibidem 1 Skp. Rug, Anders Jensen i Gellerup 5 Skpr. Rug, Clements Enke 5 Skpr. Rug, Niels Christensen i Hammerum 4 Skpr. Rug, Kirsten Nielsdatter i Skovby 5 Skpr. Rug, Christen Jensen i Gellerup 7 Skpr. Rug, Jens Jensen ibidem 5 Skpr. Rug, Ole Nielsen samme Sted 5 Skpr. Rug.

Og satte forskrevne Peder Jørgensen i Rette og formente forskrevne indkaldte Personer pligtig er og bør over bemeldte resterende Tiende inden 15 Dage at betale skadesløs med forårsagede Omkostninger eller lide »Nam« og Vurdering i deres Bo og Gods, hvor det findes efter Loven og var Dom begærende. Saa blev paraaraft om de indkaldte eller nogen paa deres Vegne var til Stede herimod noget at svare, men ingen fremkom, hvorfor Sagen med Peder Jørgensens Bevilling til i Dag 14 Dage blev opsat«.

Selvejrbønderne i Hammerum Herred var, som andre Steder, stolte og selvstændige Folk, der optraadte med en vis Sikkerhed og ikke taalte, at nogen kom deres Rettigheder for nær. Der foreligger mange Eksempler paa, at de ikke altid tog det Hensyn til deres Husbond, som Ret og Billighed krævede.

Vel havde Selvejerne adskilligt flere Rettigheder end Fæstebønderne, og en af de vigtigste var, at de efter eget Forgødtbefindende kunde handle med deres Gaarde og Ejendomme; dog skulde de, inden Salg fandt Sted, lade deres Herskab det vide, for at han kunde faa Lejlighed til at købe Ejendommen, hvis Frænderne ikke vilde give højeste Bud, men det havde de nu og da undladt.

Det kunde Herremanden naturligvis ikke være tjent med, hvor-

for han anmodede Delefogden i Herredet om at paatale dette Forhold.

Delefogden var paa dette Tidspunkt Peder Jørgensen i Bjødstrup. Og den 7. Januar 1699 fremkom han paa Herredstinget og »paa hans velbaarne Herskabs Vegne i Dag til første Ting forbød alle Selvejerbønder, hvis Herlighed ligger til Lundenæs, enten at sælge, skøde, pantsætte eller i nogen Maade afhænde nogen Bondeskyld eller Bonderettighed til nogen, førend de først efter Loven lovligen bliver velbaarne Herskab som Herlighedsejer tilbuden, hvor efter til tredie Ting, efter foregaaende Kald og Varsel, han agter at tage Tingsvinde beskrevet.«

1699, den 10. December havde Peder Jørgensen laant 40 Rdlr. af Claus Nielsen paa Højris, som med Renter skulde tilbagebetales førstkommende Michelsdag 1700; men da han døde straks efter, gik Forpligtelsen over til hans Enke, Elle Jensdatter, og da hun straks efter giftede sig igen med Jens Madsen Remme, blev det ham, der kom til at indestaa for de 40 Rdlr., hvad han da ogsaa selv var indforstaaet med, saaledes som nedenstaaende Brev viser:

»Hilsen forsendt med Gud vor Herre!
Kjære gode Ven Claus Nielsen.

Er det min tjenstlige Begæring af mig underskrevne Jens Madsen Remme, nu boende i Bjødstrup, om det maatte behage min gode Ven Claus Nielsen i Højris, da ville jeg til mig tage den Gæld, som min Formand, salig Peder Jørgensen af Bjødstrup, var skyldig til eder, forskrevne Claus Nielsen, efter hans Obligations Indhold af Dato d. 10. December Anno 1699 meldende paa 40 Rdlr., siger 40 Rigsdaler, med et Aars forfalden Rente til 11. Juni førstkommende, og da tilforpligter jeg mig at svare og nøjagtig at betale til forskrevne Claus Nielsen baade Capital og Rente til overbemeldte 11. Juni uden Skade og skadesløs i alle Maader, saa det skal blive forbemeldte Claus Nielsen og hans Arvinger af mig og mine Arvinger aldeles skadesløs i alle Maader efter sal. Peder Jørgensens Obligation, som en Selvskyldner at svare og betale og til tryggeste Forsikring haver jeg dette med egen Haand underskreven og venligen ombedet min kjære Svoger og Broder, Christen Jørgensen i

Hagelskjær, og Christen Madsen i Remme, som ovenbemeldte har lovet med mig til Stadfæstelse at underskrive.

Datum Højris den 17. Jan. 1702. Jens Madsen Remme, egen Haand.

Til Vitterlighed, Christen Jørgensen, egen Haand. Christen Madsen, egen Haand.«

Sidste Gang, vi ser Peder Jørgensen Fastrup optræde som Delefoged, er den 3. Juli 1700. Det drejer sig om en Engsag mellem Jens Christensen i Høgild og Herremanden paa Lundenæs samt Peder Jørgensen selv. Den 6. Septbr. 1684, da sidstnævntes Broder, Jens Jørgensen, boede i Sønder Fastrup, ogsaa kaldet Lille Fastrup, havde Herredsfogden Knud Jacobsen i Bjødstrup skødet ham »den sønderste halv Part af det nordligste Engskifte i Vistol Lukke, som kaldes Flage, saavel som den sønderste Halvpart af det lille Engskifte, som ligger i forskrevne Vistol Lukke og hidtil have hørt til den Gaard, forskrevne Knud Jacobsen nu selv paabor, og hører den anden Halvpart til hans Broder Claus Jacobsens Gaard i Bjødstrup By og er nu med hans Vilje afskift, saa at Jens Jørgensen altid herefter skal have den sønderste Halvpart af forskrevne tvende Engskifter«, og ved samme Lejlighed fik han tilskødet af sin Fader den halve Part af en Selvejrbondeboel samme Sted, saavel som en øde Jord, Søjberg kaldet.

Naar Herredsfogden uden Tilladelse fra Herremanden paa Lundenæs, som dog havde Herlighedsretten til Engparcellerne, havde solgt disse, havde han handlet imod Lov og Ret, og det var netop denne ulovlige Handel, som gav Anledning til ovennævnte Proces, og som havde skadet ikke alene Herremanden, men ogsaa Peder Jørgensen, som vanskeligt kunde undvære de gode Enge til sin Gaard.

Men nu krævede Delefogden ikke alene paa sin Husbonds, men ogsaa paa egne Vegne, at ovennævnte Handel skulde gaa tilbage. Ganske vist var Jens Jørgensen nu død, men ved hans Enkes Giftermaal med Jens Christensen i Høgild, var Engene kommen over paa dennes Hænder. Enken hed Ane Michelsdatter og var nok en Søster til Anders Pedersens Hustru i Langelund.

Fornævnte Retssag begyndte med, at Peder Jørgensen sendte to Mænd til Høgild for paa sit Herskabs og egne Vegne at tilbyde Jens Christensen de Penge for de to Engskifter, som Knud Jacobsen paa ulovlig Vis havde solgt ham for 24 Sletdaler. Men »som Jens Christensen ej lød sig finde hjemme, blev forskrevne 24 Sletdaler tilbudt hans Hustru, Ane Michelsdatter, hvortil hun svarede nej, og hun modtog ingen Penge, men hun vidste egentlig ikke andet, end at hendes salige Mand havde derfor givet 26 Sletdaler.«

Da det blev Peder Jørgensen klart, at Jens Christensen i Høgild ikke godvilligt vilde give Afkald paa Engene, sendte han Thomas Nielsen og Christen Pedersen, Herning, til Høgild med et Forbudsvinde, som »forbød Jens Christensen eller nogen paa hans Vegne at afføre nogen Afgrøde af bemeldte Enge paa Vedstol, og ej efter Dags sig dermed at befatte, hvilket Forbud de hans Hustru tilkendegav«. Da Jens Christensen heller ikke tog Hensyn til Forbudsvindet, blev han indstævnet til at møde paa Hammerum Herredsting den 3. Juli 1700, om Sagen kunde ordnes i Mindelighed. Her tilbød Peder Jørgensen at betale ham de 26 Sletdaler, som hans Hustru hævdede, han havde faaet for Engene, selv om det kunde bevises, at de kun havde kostet 24 Sletdaler.

Dernæst fremlagde Delefogden for Retten en Skrivelse, som han havde sendt den gamle Herredsfoged for at faa nøjere Oplysninger vedrørende Salget af paagældende Enge. Her følger Brevet:

»Saasom der tildrages og falder nogen Disput imellem mig underskrevne og Jens Christensen i Øster Høgild angaaende de tvende Engskifter paa Vedstol Lukke, som I, Knud Jacobsen, medens I boede og ejede den, min nu tilhørende og beboende Gaard i Bjødstrup, haver ved Pant afhændet her fra Gaarden til min sal. Broder, Jens Jørgensen, da boende i Lille Fastrup (Sdr. Fastrup), som jeg nu efter Lovens Tilladelse agter at indfri og indløse her til Gaarden igen for de samme Penge, som det er udsat for.

Da hermed ved hofølgende tvende Dannemænd begæres af eder, forskrevne Knud Jacobsen, eders skriftlige Attest og sandfærdige Kundskab, hvor og til hvilken Gaard i Bjødstrup, fornævnte tvende Engskifter blev taxeret og sat til den Tid, den ny Landmaalings Matricul blev oprettet, og der blev gjort Taxering, og at samme

eders sandfærdige Attest herpaa med egen Haand skrevet, ville give beskreven, saavel som og give beskreven, hvad samme tvende Engskifter er pantsat for, og I derpaa haver annammet og opbaaret.

Jeg forbliver hans beredvilligste.

Bjødstrup den 15. Juni Anno 1700. P. J. Fastrup.«

Nederst paa samme Brev stod saaledes: »Saasom nærværende tvende Dannemænd, nemlig Peder Jensen i Hammerum, Christen Madsen i Gellerup, nu i Dag har været hos mig underskrevne Knud Jacobsen med ovenskrevne Peder Jørgensen i Bjødstrup hans skriftlige Begæring. Da hermed attesterer og bekræfter jeg, at samme ovenmeldte tvende Engskifter den Tid, ny Landmaalings Matricul blev oprettet og gjort, blev taxeret og sat tillige med de andre min Gaards Enge i Bjødstrup, som jeg da iboede, og blev samme indmeldte tvende Engskifter udsat forskrevne sal. Jens Jørgensen for 24 Sletdaler. Dette attesterer jeg med egen Haand skrevet og underskrevet og vil ydermere til Tinge confirmere og aflægge (Ed), om begæres, og Behov gøres.

Actum Collund den 16. Juni Anno 1700.

Stod underskreven Knud Jacobsen Barfod, egen Haand, og derhos tvende Mænds Navne, nemlig Peder Jensen Høgild og Christen Madsen.«

Ogsaa dette Dokument blev fremlagt i Retten. Vi ved ikke, om der faldt Dom i Sagen, eller den muligvis blev forligt; men endnu 1712 var Engskifterne ikke kommen tilbage til Bjødstrup.

Peder Graversen, som var gift med en Datter af Jørgen Fastrup, havde af denne fæstet en Gaard i Lind By, Rind Sogn, kaldet Gammelgaard. Han var driftig og blev efterhaanden saa velhavende, at han kunde købe Gaarden til Selveje. Dette skete 1699,¹⁰⁰ og den Dag, Skødet skulde afgives til den ny Ejer, var Jørgen Fastrup med sine tre Sønner, Clement Jørgensen i Salholt, Christen Jørgensen i Hagelskjær og Peder Jørgensen i Bjødstrup samt Peder Graversen og hans Hustru forsamlede i Gammelgaard, hvor de blev enige om, at de 60 Rdlr., som Peder Graversen skulde give Jørgen Fastrup for Gaardens Bondeskyld, skulde deles ligeligt mel-

lem de tre Sønner som Arv; men Pengene skulde overgives til Delefoged Peder Jørgensen i Bjødstrup, som saa senere skulde udbetale 20 Sletdaler til hver af Brødrene.

Skødet laa paa Bordet, men Peder Jørgensen vilde ikke underskrive det, førend Peder Graversen havde overrakt ham Pengene. »Han talte derfor Pengene op paa Bordet for ham og satte dem paa Bordet ved Skødet«. Først da skrev Peder Jørgensen under. Man var forsigtig, naar det drejede sig om Penge; men Delefogden naaede aldrig at faa Brødrenes Arv udbetalt, hvad vel nok skyldtes, at han døde snart efter, og omtrent ved samme Tid døde ogsaa Birkefogden Clement Jørgensen i Salholt; men da dennes Søn, Jørgen Clementsen, senere henvendte sig til Peder Jørgensens Enke, Mette Jensdatter, og hendes Mand, Jens Madsen Remme i Bjødstrup, for at faa Faderens Arv udbetalt, nægtede de at betale ham de 20 Sletdaler, han naturligvis havde Krav paa. Ilde berørt herover lod han Sagen gaa til Doms, idet han lod de Bjødstrupfolk stævne for Herredstinget.

Da den nye Arvestrid brød ud mellem Jens Madsen i Bjødstrup og Jørgen Clementsen i Salholt, sendte denne to Mænd, Niels Nielsen og Peder Madsen i Frølund, til Salholt for af Jørgen Fastrup at faa Besked om, hvad der var foregaaet hos Peder Graversen den Dag, da han fik Skødet paa sin Gaard i Lind.

Den gamle Mand, som man troede, laa paa sin »Sotteseng«, vidnede klart og tydeligt trods sin høje Alder og sin Svaghed for de to Mænd om den Forening, der havde fundet Sted mellem ham og hans tre Sønner samt Peder Graversen og hans Hustru i dennes Gaard i Lind By, den Dag han fik Skødet.

Dommen, der gik Jens Madsen Remme og hans Hustru, Elle Jensdatter, imod, lød saaledes: »Efter sliig Beskaffenhed ved jeg ikke rettere at kende, end Jens Madsen jo bør af sin nu havende Hustrus afgangne salige Peder Jørgensens Enke og hendes Børns Arvelodder at gøre Jørgen Clementsen fornøjelig og fyldest Betaling for de 20 Sletdaler, hans salige Fader Clement Jørgensen var tilberettiget, lige saa vel som hans Farbroder, Christen Jørgensen i Hagelskjær, er sket Fornøjelse for sin Anpart, efterdi ingen Bevisning for mig fremlægges til deres Befrielse.«

Jens Madsen Remme og hans Hustru vilde ikke modtage Dommen, men appellerede den til Overretten i Viborg, hvor den blev kendt død og magtesløs: »Eftersom Jørgen Clementsen ingen Bevis producerer paa de fordrede 20 Sletdaler, som Løven anmelder at skulle ske, naar Gæld kræves efter død Mand, og Skifteforvalteren tilstaar, Christen Jørgensen i Hagelskjær krævede nogle Penge i Peder Jørgensens Sterfboe i Bjødstrup, men alt uden Bevis, hvorfor Fordringen paa Skiftestedet ej heller for gyldig er blevet anset.

Da bør den indstævnedes Hjemtingsdom magtesløs at være, og Jens Madsen for Jørgen Clementsens Tiltale fri. Og betaler Jørgen Clementsen til Jens Madsen Remme unødvendig paaført Proces' Bekostning med seks Rigsdaler.«

Denne Dom faldt først 21. April 1708.

Vi ved ikke, hvad Peder Jørgensens Hustru hed; men meget tyder paa, at hun er en Datter af Herredsfogden Peder Jensen i Langelund og Hustru Inger Jacobsdatter Barfod. Vi kan først og fremmest nævne Opkaldelse og Fadderskab.

Hun har kun to Børn, en Søn Peder og en Datter Mette. Peder skulde saa være opkaldt efter Herredsfogden og Mette efter Peder Jørgensens afdøde Stedmoder, men Mette Pedersdatter bliver senere gift med Lavrids Christensen i Bjødstrup. Blandt deres Børn er der en Pige ved Navn Inger, vel saa opkaldt efter Herredsfogdens Hustru Inger. Men Fadderskabet taler endnu tydeligere.

Ved Mette Pedersdatters Børns Daab, otte ialt, syntes kun at være een, som kan være hendes Slægtning — bortset fra hendes Stedforældre, Jens Madsen Remme og Elle Jensdatter i Bjødstrup, der omtrent hver Gang nævnes som Faddere. Denne ene er Herredsfogdens Søn, Anders Pedersen i Langelund, som altsaa efter vor Formodning skulde være hendes Morbroder. Hendes Broder Peder nævnes aldrig, han opholdt sig en Tid paa Herningsholm, men flyttede vist senere længere bort.

Anders Pedersen er en af dem, der optræder oftest ved Fadderskab hos Mette Pedersdatter og Lavrids Christensen i Bjødstrup, ligesom disse næst efter Jens Madsen og Hustru er blandt dem, der oftest er til Stede ved Anders Pedersens Børns Daab. Og for øvrigt ser det ud til, at Mette Pedersdatters Fader, Peder Jørgensen i

Bjødstrup, har haft megen Omgang med Anders Pedersen i Lange-
lund.

Peder Jørgensen, som udfærdigede en Mængde Dokumenter, ikke
alene som Delefoged, men ogsaa som Privatmand, brugte meget
ofte Anders Pedersen som Vitterlighedsvidne i sine mange Rets-
dokumenter og lignende, ligesom ogsaa Peder Jørgensen ved ad-
skillige Lejligheder gjorde Gengæld.

Der er blot det kedelige ved Sagen, at vi har kunnet finde Arve-
afkald fra alle Herredsfogdens Børn, paa nær Datteren, der —
som vi formoder — var gift med Peder Jørgensen. Vel døde hun
i en ung Alder, men saa skulde hendes Mand være mødt op og
fremlagt Arveafkald samtidig med de andre Arvinger, og det ser
det ikke ud til, at han er. Selv om dette altsaa peger i en anden
Retning, maa vi dog stadig holde os den første Mulighed for Øje,
da en nøjere Undersøgelse maaske kan give Klarhed i Sagen.

Som nævnt havde Peder Jørgensen med sin 1. Hustru Børnene:

1. Peder Pedersen, vist Skriverdreng paa Herningsholm, senere
rejst bort fra Egnen.
2. Mette Pedersdatter, gift 1702 med Selvejrbonde Lavrids
Christensen i Bjødstrup.

*

Om denne Bog kan der siges det samme, som blev sagt om min
forrige: Den er ikke alene en Slægtsbog i almindelig Forstand, men
ogsaa en Bog, som giver ret fyldige Oplysninger om Selvejrbønder
i Vestjylland. Den fortæller om deres Liv og Færden flere Hun-
drede Aar tilbage.

Det, at Bogen kun handler om Selvejere, bortset fra nogle lav-
adelige Personer, støtter i høj Grad den Opfattelse, at Selvejrbøn-
derne udgjorde en stærkt afgrænset Stand for sig, en Afgrænsning,
der var lige saa udpræget som hos Adelen.

Senere kunde dog ansete og velhavende Fæstebønder faa Lov at
glide ind.

Vore Selvejere viser ogsaa denne Afgrænsning derved, at de me-
get ofte maa udensøgs for at hente deres Ægtefælle inden for de-

res egen ret snævre Kreds. Vi skal blot nævne enkelte Eksempler derpaa: Søren Christensen i Sparkær henter sin Hustru i Mouridsgaard i Gimsing; Ridefogden paa Silkeborg Slot, Jacob Bertelsen, henter sin Brud i Trabjerg, Borbjerg Sogn; Delefoged Christen Jacobsen Barfod fik sin Kone fra Høstrup i Haderup, og saaledes kunde man blive ved.

Karakteristisk for de skildrede Slægter er de mange Delefogder, Ridefogder, Fuldmægtige og Herredsfogder, som er udgaaet derfra. Det viser, at paagældende Slægter har været i Besiddelse baade af Magt og Indflydelse.

Slægterne var jordkære. De fleste af Selvejerne besad 2-3 Gaarde, nogle endnu flere, f. Eks. Herredsfogderne Anders Hvid i Trabjerg, Jacob Mortensen Barfod i Bjødstrup og Jens Christensen Langelund samme Sted.

Det var en stridig Slægt. Den Selvejer, der ikke førte een eller flere Processer, havde næppe megen Ågtelse for sig selv. Herredsting og Selvejer hørte nøje sammen.

Men var Selvejeren haard og stejl, naar det gjaldt hans Ret, Magt og Ære, saa var han uhyre forsigtig i Pengesager, f. Eks. ved Køb eller Salg af Ejendom eller lignende. Tænk paa Peder Jørgensen Fastrups Optræden ved Faderens Salg af Gammelgaard i Rind Sogn.

Kongerne havde Ord for at behandle deres Selvejere hensynsfuldt og human. Dette nævnes der mange Eksempler paa, ligesom vi ogsaa ser, at de nødig vilde være afhængige af de adelige Godsejere. Saaledes lod Ejerne af Tingselsgodset i Gellerup, Ikast og Rind Sogne ved Herredsfoged Jacob Mortensen Barfod indsende en Ansøgning til Kongen om, at deres Gods vedblivende maatte høre under Lundenæs uden Forhøjelse af deres Afgifter, hvilket Kongen lovede.

Selvejernes værste Fjender var de adelige og senere ogsaa de borgerlige Godsejere, som ved enhver Lejlighed og uden at sky noget Middel stod parat til at frarøve dem deres Selvejerrettigheder, hvis det paa nogen Maade lod sig gøre; men Selvejerne stod fast. Sygdom og Fattigdom var det eneste, der kunde knække dem og bringe dem over i Fæstebøndernes Rækker.

Derfor var det med den katastrofale Fattigdom blandt Bønderne omkring 1700erne en frygtelig Tid for dem; thi da var deres Tal, som maatte gaa fra Hus og Hjem, stort. Om disse Trængsels-tider fortælles der ogsaa. Se f. Eks. Afsnittet om Lavrids Christensen i Bjødstrup samt om Jørgen Christensen Fastrup og Peder Jørgensen Fastrup.

Vi skal lige slutte af med at udtale, at vor Slægt gennem den lange Tidsperiode 1400—1740 har oplevet store og landsomspændende Begivenheder og har naturligvis været berørt af disse. Slægten (den ældste) oplevede saaledes Katolicismens Forfald, det store Bondeoprør (Clementsfejden), Reformationens Indførelse med dens mange Brydninger, Adelsens Forfald og Enevældens Indførelse 1660, de ødelæggende Svenskekrige og Landbrugets økonomiske Sammenbrud omkring 1700erne.

KILDEHENVISNINGER

- ¹ Slægten Kalv: Danmarks Adels Aarbog for 1899. Trap: Danmark: Ringkøbing Amt 8. B., 149.
- ² Dr. O. Nielsen: Gamle jyske Tingsvidner, S. 23.
- ³ Dr. O. Nielsen: Gamle jyske Tingsvidner, S. 30.
- ⁴ Dr. O. Nielsen: Gamle jyske Tingsvidner, S. 32.
- ⁵ Adelsaarbogen for 1899.
- ⁶ Dr. O. Nielsen: Gamle jyske Tingsvidner, S. 51.
- ⁷ Dr. O. Nielsen: Gamle jyske Tingsvidner, S. 52.
- ⁸ Trap: Danmark: 8. B., S. 149.
- ⁹ Dr. O. Nielsen: Lundenæs Diplomatarium, S. 78.
- ¹⁰ A. Thiset: Eline Gøyes Jordebog, S. 360.
- ¹¹ J. Aldal: Holstebros Historie, S. 37-43.
- ¹² Danmarks Adels Aarbog for 1899.
- ¹³ J. Abildtrup: Abildtrupgaard og dens Beboere, S. 15.
- ¹⁴ J. Abildtrup: Abildtrupgaard og dens Beboere. S. 15-16.
- ¹⁵ J. Abildtrup: Abildtrupgaard og dens Beboere, S. 11-16.
O. Nielsen: Hjerm og Ginding Herreder, S. 164 fl.
- ¹⁶ E. Arup: Danmarks Historie, II B, S. 233.
K. Erslev: Danmarks Riges Historie, B. II, S. 647.
- ¹⁷ Louis Bobé: Begrebet Adel.
- ¹⁸ Heise: Viborg Dipl.
- ¹⁹ Danske Magazin 4 R I B., S. 48
- ²⁰ Heise: Viborg Dipl. S. 273-75.
- ²¹ Kronens Skøder, 1. B., S. 132.
- ²² Kancelliets Brevb., 1571-1575.
- ²³ Kancelliets Brevb., 1571-1575
- ²⁴ Kancelliets Brevb., 1571-1575.
- ²⁵ Kancelliets Brevb., 1571-1575
- ²⁶ Kancelliets Brevb., 1571-1575
- ²⁷ J. Abildtrup: Abildtrupgaard og dens Beboere, S. 16.
- ²⁸ Ekstraskattemandtallene fra Rigsarkivet viser, at Søren Christensen bor her endnu 1613. Han er da en gammel Mand og har boet her i mange Aar, maaske helt fra omkring 1570, men fra 1613 flytter han til Graasand, som han ogsaa var Ejer af. Til Dels meddelt af Rigsarkivet.
- ²⁹ Ældre Ark. Regist. IV. B., S. 249-250.
- ³⁰ Kancelliets Brevb., 1590-1654.
- ³¹ O. Nielsen: Hjerm og Ginding. Herreder. S. 539-542.
- ³² Professor P. Skautrup. Hardiske Maal II B., XX.
- ³³ Præsteindberetning af 1651. R.
- ³⁴ Bøvling Amts Matr. 1688, Haderup Sogn.
- ³⁵ Lundenæs Lens Ekstraskattemandtallene 1610 for Høstrup og Graasand, Haderup Sogn. Rigsarkivet.
- ³⁶ Fortegnelse over de Mænd, som er

- udtaget paa kgl. Majestæts Vegne
udi Lundenæs 1615-16. R.
- ³⁷ Viborg Landstings Dombog C. 1617,
Fol. 117b-119.
- ³⁸ Viborg Landstings Dombog,
5. December 1618.
- ³⁹ Viborg Landstings Dombog C. 1632.
Fol. 14.
- ⁴⁰ Viborg Landstings Dombog C. 1642,
Fol. 38b-63.
- ⁴¹ Viborg Landstings Dombog C. 1652.
- ⁴² Viborg Landstings Dombog C. 1648,
Fol. 101b, 1649, Fol. 489.
- ⁴³ Rentepengeskat for 1653 for
Lundenæs Len. R.
- ⁴⁴ Viborg Landstings Dombog C. 1618,
Fol. 248b.
- ⁴⁵ Kop- og Kvægskat 1682-83,
1681. R.
- ⁴⁶ Hammerum Herreds Tingbog,
12. Marts 1698.
- ⁴⁷ Hammerum Herreds Tingbog,
11. Marts 1699.
- ⁴⁸ Præsteindberetninger af 1651 for
Haderup Sogn. R.
- ⁴⁹ 1701, 15. Jan. Hammerum Herreds
Tingbog.
- ⁵⁰ Hammerum Herreds Tingbog 1702,
9. Decbr., 16. Decbr.
- ⁵¹ Hammerum Herreds Tingbog 1702,
16. Juli.
- ⁵² Hammerum Herreds Tingbog 1704,
12. Juni.
- ⁵³ Hammerum Herreds Tingbog 1704,
6. September.
- ⁵⁴ Hammerum Herreds Tingbog 1705,
15. August.
- ⁵⁵ Hammerum Herreds Tingbog 1709,
- ⁵⁶ Hammerum Herreds Tingbog 1709,
26. Januar.
- ⁵⁷ Hammerum Herreds Tingbog 1708,
7. Juli, 14. Juli, 6. Oktober.
- ⁵⁸ Hammerum Herreds Tingbog 1713,
6. Maj.
- ⁵⁹ Hammerum Herreds Tingbog 1714,
5. Maj.
- ⁶⁰ Hammerum Herreds Tingbog 1712,
20. August.
- ⁶¹ Hammerum Herreds Tingbog 1719,
25. Februar.
- ⁶² Hammerum Herreds Tingbog 1726,
25. Maj.
- ⁶³ Irettelagte Dokumenter, Lands-
arkivet, Dokument 19. Juni 1606.
- ⁶⁴ Viborg Landstings Dombog C. 1642.
- ⁶⁵ Viborg Landstings Dombog C. 1619.
- ⁶⁶ Viborg Landstings Dombog C. 1618,
14. Marts.
- ⁶⁷ Viborg Landstings Dombog C. 1619,
Fol. 227.
- ⁶⁸ Viborg Landstings Dombog C. 1617,
16. Januar.
- ⁶⁹ Lundenæs Lens Jordebog 1498.
- ⁷⁰ Viborg Landstings Dombog C. 1617,
Fol. 339.
- ⁷¹ Viborg Landstings Dombog C. 1616,
Fol. 100b, 103.
- ⁷² Irettelagte Dokumenter, Lands-
arkivet, Viborg, Dokumenter
1600-1667.
- ⁷³ Viborg Landstings Dombog C. 1622,
Fol. 152.
- ⁷⁴ Lundenæs Lens Jordebog, 1599. R.
- ⁷⁵ Lundenæs Lens Jordebog, 1597. R.
- ⁷⁶ Jyske Register 1634. R.
- ⁷⁷ Jyske Tegnelser Nr. VIII
1626-33. R.
- ⁷⁸ Kancelliets Brevbøger, 1635-1636,
Side 66.
- ⁷⁹ Kancelliets Brevbøger, 1636,
17. April.
- ⁸⁰ Indkomne Breve, Jyske Tegnelser,
18. Marts 1641. R.
- ⁸¹ Bøvling Amts Matrikel, 1688.
- ⁸² Synsvinde om Krongodsets Tilstand
i Ikast og Gellerup Sogne,
1. Oktober 1660. R.

- ⁸³ Lundenæs Amts Matrikels Protokol, 1664, for Ikast Sogn. R.
- ⁸⁴ Lundenæs Lens Jordebog, 1599. R.
- ⁸⁵ Jyske Tegnelser, 104b. Kancelliets Brevbøger for 9. Oktober 1589.
- ⁸⁶ Viborg Landstings Dombog C. 1617-1619, 10. Jan. 1618, 16. Jan. 1619.
- ⁸⁷ Viborg Landstings Dombog C. 1618, 163.
- ⁸⁸ Tingsvidne fra Lundenæs Lens Regnskaber. R.
- ⁸⁹ Tingsvidne fra Lundenæs Lens Regnskaber. R.
- ⁹⁰ Viborg Landstings Dombog C. 1634, Fol. 267.
- ⁹¹ Lundenæs Lens Regnskaber, Stedsmaal 1643, 1656-57. R.
- ⁹² Viborg Landstings Dombog C. 22. Oktober 1656.
- ⁹³ Hammerum Herreds Tingbog 1689, 9. Marts.
- ⁹⁴ Hammerum Herreds Tingbog, 13. Juli 1689, 27. Juli 1689.
- ⁹⁵ Hammerum Herreds Tingbog 1723, 22. Marts (1692).
- ⁹⁶ Hammerum Herreds Tingbog 1695, 20. Juli.
- ⁹⁷ Hammerum Herreds Tingbog, 9. November 1689.
- ⁹⁸ Hammerum Herreds Tingbog, 31. August 1689.
- ⁹⁹ Hammerum Herreds Tingbog, 16. April 1692.
- R = Rigsarkivet, København.
Intet opgivet: Landsarkivet, Viborg.

NAVNELISTE

- Amtrup, Povl, Tanderup, 58, 59.
- Andersen, Albert, Tovskov, 12.
- Christen, Herredsfoged, Brogaard, Tjørring, 64
 - Christen, Sunds, Præst, 83.
 - Niels, Selvejer, Fastrup, 45, 46.
 - Jep, Over Simmelkjær, 46.
 - Povl, Birk, 63.
 - Peder, Handelsmand, Kolding, 89.
 - Michel, Fjederholt, 98.
- Andersdatter, Maren, Barslund, 40.
- Baltzersen, Frederik, Sejl, 84.
- Barfod, Slægten, Sædding, Nr. Nebel, 47, 67.
- Henrik Jacobsen, Præst, Sverige 83.
 - Peder Jacobsen, Herredskriver, 81, 82.
 - Jens Jacobsen, Herredsfoged i Ulfborg Herred, 82.
 - Niels Jacobsen, Hammerum, 83.
 - Christen Jacobsen, Delefoged, Hagelskjær, 31, 82, 83.
 - Knud Jacobsen, Herredsfoged, 48, 49, 82, 84.
 - Morten Jacobsen, Vaade, senere Hagelskjær, 67-73.
 - Claus Jacobsen, Selvejer, Bjødstrup, 48, 49, 82, 98.
 - Inger Jacobsdatter, 82.
 - Apelone Jacobsdatter, 83
- Barfod, Jens, Sædding Storgaard, Nr. Nebel, 67.
- Knud, Sædding Storgaard, Nr. Nebel, Herredsfoged, 67.
 - Claus, Sædding Storgaard, Nr. Nebel, 67.
 - Lavrids, Herredsskriver, Nr. Nebel, 22.
 - Claus Pedersen, 67.
 - Jacob Mortensen, Bjødstrup. Herredsfoged, 48, 64, 69, 70, 73-82, 83-86.
 - Niels Mortensen, Hagelskjær, 69, 70, 73.
 - Christen Mortensen, Hagelskjær, 69, 70, 73.
 - Jens Mortensen, Bjødstrup, 69, 70, 73.
 - Claus Mortensen, 70, 73.
 - Inger Mortensdatter, 70, 73.
- Barnekow, Henrik, 11.
- Bertelsen, Jacob, Delefoged og Ridefoged, Bjerger, senere Løgager, 22, 28, 89.
- Blok, Christen, Øster Høgild, 80.
- Bonde, Peder, Herredsfoged, Bjødstrup, 74, 104.
- Bodilsen, Niels, Provst, Vestervig, 19.
- Brok, Anders, Kannik, 12-16.
- Bülöv von V. J., Lundenæs, 99.
- Christensen, Anders, Præst, Sunds, 79.
- Anders, Gimsinggaard, 20, 21.
 - Christen, Skave, 29.

- Christensen, Christen, Hesselbjerg, 68, 69.
- Christen, Stoubæk, 44, 45.
 - Christen, Hagelskjær, 84, 85.
 - Christen, Herredsfoged, Sparkjær, 25.
 - Christen, Abildtrup, Vorgod, 64.
 - Jens, Præst, Haderup, 41.
 - Jens, Skovby, 54.
 - Jens, Øster Høgild, 45-47, 109.
 - Jens, Bøgild, 70.
 - Knud, Faarbæk, Haderup, 34.
 - Lavrids, Bjødstrup, Selvejer, 45-64.
 - Mads, Sneptrup, 45, 46.
 - Mads, Nørum, 55.
 - Mads, Kroglund, 49, 53.
 - Niels, Hagelskjær, 85
 - Peder, Kroglund, 49, 53, 55, 101.
 - Peder, Nr. Søby, Rind, 79.
 - Peder, Vaadegaard, Ikast, 68.
 - Peder, Over Simmelkjær, 43, 46.
 - Peder, Dueholm, 37, 38.
 - Simon, Suderbæk, 70.
 - Simon, Hogager, 40.
 - Søren, Sparkjær, senere Høstrup, 24-35.
 - Espen, Lund, 94.
 - Christen, Svenslund, 98.
 - Niels, Nr. Fastrup, 97.
 - Jens, Herningby, 93.
 - Peder, Agerskov, 94.
 - Olluf, Søndergaard, Sædding, 95.
- Christensdatter, Anne, Bjødstrup, 77.
- Boel, Fastrup, 45, 46.
 - Ellen, Gelleruplund, 45, 46.
 - Karen, Sevel, 45, 46.
 - Maren, Over Simmelkjær, 44-46.
- Christensd., Maren, Nr. Fastrup, 97.
- Christoffer, Greve, Oldenborg, 26.
- Clausen, Thomas, Selvejer, Bredvig, 55.
- Clementsens, Gravers, Agerskov, 53.
- Niels, Lensmand, 17.
 - Christen, Sdr. Fastrup, 54.
 - Jens, Præst, Ikast, 70.
 - Rasmus, Blæsbjerg, 19, 20.
- Dresselbjerg, Anders, Domprovst, Ribe, 29.
- Eriksen, Jens, Graasand, 32, 35, 43.
- Espersen, Jens, Gelleruplund, 48.
- Fastrup Jensen, Christen, 91-95.
- Fastrup Christensen, Jørgen, Delafoged, Nr. Fastrup, 81, 84, 95-104, 111.
- Fastrup Jørgensen, Peder, Delafoged, Bjødstrup, 46, 47, 50, 59, 85, 100, 104-114.
- Frelund, Christen, Frelund, 56.
- Fr. I., Konge, 26.
- Graversen, Niels, Gelleruplund 69.
- Peder, Gammelgaard, 85, 103, 110.
- Gyldenstjerne, Knud, Timgaard, 74.
- Gjødstrup Nielsen, Jens, 77.
- Gøye, Mette Fru, 15.
- Hansen, Hans, Storgaard, 54.
- Hemmingsen, Christiern, Biskop, 12.
- Henrichsen, Rasmus, Aarslev, 39.
- Hvid, Anders Jepsen, Herredsfoged, Trabjerg, 20, 22, 23, 24, 26, 27, 28.
- Jep Christensen, Herredsfoged, Trabjerg, 22, 29.
 - Christen Jepsen, Sandemand, Trabjerg, 22.
 - Ib, Trabjerg, 22.
 - Mads, Magister, Præst, Godsejer, Estvadgaard, 29.

- Hvid, Edel Andersdatter, Gimsinggaard, 20-22.
- Iversen, Laurids, Sevel, 45, 46.
- Jacobs, Kirstine, Løgager, 89.
- Jacobsdatter, Maren, Hagelskjær, 31.
- Jacobsdatter, Karen, Høstrup, 31.
- Jensen, Christen, Selvejer, Over Simmelkjær, 37, 42-46.
- Christen, Ørskov, 93.
 - Christen, Vistorp, 36.
 - Christen, Egeris, 95.
 - Lavrids, Møller, Qwistrup, 35.
 - Jens, Egelund, 34.
 - Gjøde, Langelund, 75, 90.
 - Iver, Ringkøbing, 12.
 - Erik, Egelund, 41.
 - Morten, Lund, Skriver, 93.
 - Olluf, Finderup, 95.
 - Niels, Egeris, 95.
 - Peder, Selvejer, Hammerum, 52, 55, 61.
 - Peder, Vester Høgild, 98, 100.
 - Peder, Langelund, Herredsfoged, 82.
 - Peder, Egelund, 36, 41.
 - Peder, Herrup, 36.
 - Peder, Agerskov, 81.
 - Mourids, Gimsinggaard, 20, 21, 24.
 - Peder, Gimsinggaard, 20, 24.
 - Peder, Gellerupby, 55.
 - Søren, Torlund, 33.
 - Villers, Torlund, 33.
- Jensdatter, Anne, Nr. Fastrup, 95.
- Anne, Gimsinggaard, 20, 24.
 - Ane, Nr. Fastrup, 94, 95.
 - Elle, Bjødstrup, 47.
 - Karen, Øster Sivebæk, 64.
 - Mette, Graasand, 40.
 - Bennet, Gimsing, 35.
 - Ingerd, 20.
 - Mette, Egelund, 41.
 - Kirsten, Nr. Soby, 79.
- Jensdatter, Maje, Ringkøbing, 12, 15, 16.
- Jepsen, Morten, Over Simmelkjær, 44.
- Søren, Graasand, 38, 39, 42.
- Jepsdatter, Barbra, Qwistrup Mølle, 35, 36.
- Jørgensen, Christen, Selvejer, Hagelskjær, 85, 101, 107.
- Clement, Birkefoged, 85, 110.
 - Jens, Selvejer, Sdr. Fastrup, 85, 103, 109.
- Kalf, Axel, 11.
- Jacob, 11.
 - Jens, 11.
 - Nielsen, Mourids, Gimsinggaard, 15-17.
 - Thorsen Niels, Gimsinggaard, 11-15.
 - Thomas, Hofsinde, 17.
 - Tyge, 11.
 - Mouridsdatter, Inge, Gimsinggaard, 17, 18, 20.
 - Jensdatter, Maje, 12, 13, 14, 15.
- Karino, Fru af Landting, 12.
- Knob, Wiltberg Eggert, 11.
- Helle, 11.
 - Slægten, 11.
- Knudsen, Christen, Toftlund, Ikast, 68.
- Jens, Ørskov, 93.
- Knudsdatter, Inger, 63.
- Kr. II, Konge, 26.
- Kr. III, Konge, 26, 28.
- Kristoffer I, Konge, 11.
- Krabbe, Erik, Lensmand, 28.
- Lauridsen, Christen, Delefoged, Egeris, 60.
- Christen, Egelund, Haderup, 33, 41.
 - Jens, Snebjerg, 93.
 - Svend, Selvejer, Bjødstrup, 48, 49, 54, 57, 97.

- Lauridsen, Jens, Egelund, senere
Bredvig, 34, 41, 42.
- Lassen, Niels, Ørnoved, 61.
- Larsen, Peder, Fastrup, 63.
- Langelund, Jens Christensen, Bjød-
strup, 74, 89-91.
- Lavlund, Ole, Sognefoged, Gelle-
rup, 55.
- Lavridsen, Christen, 63.
— Jens, 63.
— Niels, 63.
— Peder, Bjødstrup, 63.
— Søren, Hagelskjær, 63.
— Thomas, Sivebæk, 64.
- Lavridsdatter, Kirsten, 63.
- Linde, Niels, Tanderup, 58.
- Madsen, Jens, Sivebæk, 93.
— Christen, Remme, 108.
— Christen, Selvejer, Over Sim-
melkjær, 42.
— Jens, Brændgaard, 93.
— Jens, Selvejer, Bjødstrup, 47,
48, 54-58, 107.
— Jens, Hesselbjerg, 79.
— Peder, Graasand, 42.
— Peder, Frølund, 111.
— Kølbæk, Peder, Selvejer, Gel-
leruplund, 47.
— Peder, Barslund, 34.
— Søren, Graasand, 42.
- Madsdatter, Karen, Bjerregaard, 63.
- Margrethe, Fru, Trabjerg, 24.
- Michelsen, Jens, Kannik, Viborg, 25.
— Troels, Gellerup, 55-57.
- Michelsdatter, Ane, Ø. Høgild, 109.
- Michelsdatter, Mette, Hammerum, 81.
- Mortensen, Christen, Lund, 93.
— Peder, Gellerupby, 55.
— Peder, Neder Simmelkjær, 44.
- Munch, Peder, Staby Kjærgaard, 33.
- Munk, Magdalene, Herningsholm, 71.
- Munksdatter, Anne, Vejrum, 21, 24.
- Mørk Knudsen, Christen, Faarbæk,
83.
- Niels og Anne i Birk, 71.
- Niels og Else, Vaadegaard, Ikast, 67.
- Nielsen, Anders, Søby, 90.
— Ane, Salholt, 64.
— Christen, Krogslund, 101.
— Christen, Nr. Fastrup, 54.
— Christen, Busk, 55.
— Christen, Klode, 70.
— Christen, Vaadegaard, Ikast,
68.
— Claus, Højris, 107.
— Dines, Besser, 53, 55.
— Iver, Remme, 70.
— Jens, Sandemand, Egeris, 95.
— Jens, Ringkøbing, 12, 13.
— Jens, Birk, senere Hollingholt,
Bjødstrup og Nørum, Fuld-
mægtig, 69-73.
— Jørgen, 21.
— Laurids, Fonvad, 93.
— Las, Gelleruplund, 68.
— Mads, Nr. Fastrup, 54.
— Niels, Gimsing, 35.
— Niels, Frølund, 111.
— Niels, Barslund, 40.
— Niels, Nr. Fastrup, 96.
— Palli, Lexgaard, 69.
— Peder, Hundslev Kloster, 83.
— Peder, Halby, Sandemand, 95.
— Thomas, Herning, 109.
- Nielsdatter, Karen, Fru, Trabjerg,
23, 32, 33.
— Kirsten, Uhre, 103.
— Maren, Hollingholt, 70.
— Maren, Vaadegaard, Ikast, 67.
— Margrethe, Birk, 71.
— Mette, Gellerupby, 63.
- Nyboe, Elisabeth Marie, Salholt, Her-
ning, 64.
- Olsson, Henrich, Provst, Nors, 19.

- Orm, Anders, Adelsmand, 12, 13, 15, 16.
- Ove van, Slægten, 11.
- Pedersen, Anders, Selvejer, Langelund, 52-54.
- Anders, Langelund, 105, 112, 113.
 - Claus, Sæddingby, Nr. Nebel, 76.
 - Christen, Herning, 109.
 - Christen, Birkefoged, Ager-skov 81.
 - Christen, Brogaard, Haderup, 32, 33.
 - Christen, Haderup, 37.
 - Erich, Egelund, 34.
 - Jens, Gimsing, 20-25.
 - Jens, Hammerum, 61.
 - Jens, Nr. Søby, 79, 80.
 - Jens, Egelund, 40.
 - Las, Kroglund, 56.
 - Niels, Kroglund, 102.
 - Peder, Herningsholm, 53, 113.
 - Søren, Egelund, 34.
 - Morten, Gellerup, 53.
 - Niels, Uhre, 84.
 - Poul, Astrup, Sandemand, 95.
- Poulsen, Michel, Toustrup, 93.
- Peder, Sandemand, Klokmoose, 95.
 - Svenning, Præst, Gellerup, 97.
- Pedersdatter, Ane, Vester Høgild, 80.
- Mette, Bjødstrup, 46.
 - Sidsel, 63.
- Qwitzow, Pernille, 15.
- Qvie, Jes, Lensmand, 24.
- Qvalen von Josva, Herningsholm, 71.
- Rantzau, Johan, Greve, 26.
- Gert, Greve, Herningsholm, 72, 74.
 - Frants, Lensmand, 89.
- Rasch, Daniel Philip, Forvalter, 100.
- Rixdorf Slægten, 11.
- Rindscat von, Sigfred, Herningsholm, 71.
- Rasmussen Paaske, 92.
- Skautrup, P., Professor, 22.
- Skriver, Peder, Rævshoved, 21, 24, 28.
- Niels, Foged, Silkeborg, 30.
- Sibatsen, Jens, Holt, 93.
- Spend, Simon, 17.
- Sørensen, Anders, Høstrup, 31, 35.
- Christen, Selvejer, Høstrup, 31, 34.
 - Christen, Gammelgaard, Rind, 99.
 - Jens, Høstrup, 31, 35.
 - Jacob, Høstrup, 31, 35.
 - Laurids, Høstrup, 31, 35.
 - Mads, Selvejer, Høstrup og Graasand, 31, 35-42, 46.
 - Michel, Birk, 93.
 - Morten, Høstrup, 31, 35.
 - Peder, Høstrup, 31, 35.
 - Peder, Grove, 33.
 - Peder, Mørup, 93.
- Sørensdaughter, Mette, Nr. Fastrup, 103.
- Schults, Forvalter, Lundenæs, 60.
- Sested, Jacob, Herningsholm, 72.
- Skeel, Albrecht, Lensmand, 76.
- Svendsen, Thomas, Foged paa Lundenæs, 27.
- Thomsen, Christen, Agerskov, 81.
- Hans, Bjødstrup.
 - Lavrids, Selvejer, Ø. Sivebæk, 64.
 - Peder, Gimsinggaard, 17-20.
 - Thomas, Gelleruplund, 45, 46.
- Thygesen, Niels, Sandemand, V. Halby, 95.
- Ulf Christensen, Jens, Havnstrup, 74.
- Wiltberg Slægten, 11.
- Vind, Iver, Lensmand, 78.
- Vistesen, Mads, Abildholt, 40.

RETTELSER

Side 23, tiende Linje fra oven: »som« udgaar.

Side 41, trettende Linje fra nedden: »1610« skal være »1661«.

JENS ABILDTRUP

MADS VIDEBÆKS STRID
MED HERREMANDEN PAA BREJNINGGAARD
(Særtryk, 1923)

ABILDTRUPGAARD OG DENS BEBOERE
1498—1925
Eget Forlag, 1925

VORGOD SOGNS HISTORIE, I
1926

JENS MAARBJERG OG ELLEN MARIE
O. Lohse, 1928. (Udsolgt)

IVER VIFTRUP
O. Lohse, 1930. (Udsolgt)

CHRISTEN MADSEN
O. Lohse, 1930. (Udsolgt)

KRÆN POULS
O. Lohse, 1934. (Udsolgt)

JEPPE JOHANSEN
O. Lohse, 1934. (Udsolgt)

SELVEJERBØNDERNE I BØVLING OG LUNDENÆS AMTER
1743
(Særtryk af Jyske Samlinger. Festskrift til Carl Klitgaard; 1938)

SLÆGTEN ABILDTRUP, I
1943

VIDEBÆK SPARE- OG LAANEKASSE
1868 - 11. Juni - 1943

GAMLE CHRISTEN JACOBSEN
1947

SLÆGTEN ABILDTRUP, II
1475—1700
Eget Forlag, 1951

SELVEJERSLÆGTEN BJØDSTRUP
1380—1740
Eget Forlag, 1952